

SBKP'nin ekonomik stratejisinin en önemli ilkesi

Vladimir Şçerbitski

SBKP MK Politik Bürosu üyesi, Ukrayna Komünist Partisi MK Birinci Sekreteri

Partimizin ekonomik stratejisi, olgun sosyalist toplum düzeni kavramıyla son yıllarda zenginleşen ve bu toplumun ardıcıl gelişme yasallığını yansıtan Marksist-Leninist öğretinin teorik temeline dayanıyor. Bu strateji, ekonomi ile politikanın organik birlikteliği, karşılıklı bağılılığı ve karşılıklı etkileneşine ilişkin Leninci konumdan kaynaklanıyor. L.İ. Brejnev şunu belirtiyor: «Halk ekonomisini yönetmek, parti ve devletin tüm çalışmalarının özüdür. Çünkü sosyal görevlerin çözümü için, ülkenin savunma yeteneğinin güçlendirilmesi için gerekli temeller aktif dış politika için gerekli temel doğrudan ekonomi alanında atılıyor. Sovyet toplumunun komünizme doğru başarılı gelişmesi için gerekli ön koşullar doğrudan burada yaratılıyor.»⁽¹⁾

Sovyet ekonomisinin genel yönleri ve bundan sonraki gelişmesinin yolları partinin «her şey insan için, onun genliği için» programsal istemiyle belirleniyor. SSCB'nin üretim güçlerinin: Çok branşlı çağdaş endüstrinin, tüm ülke ölçüsünde oluşturulmakta olan tek tür tarım-endüstri komplekslerinin, güçlü bilimsel-teknik potansiyalin gelişmesi toplum bireylerinin giderek artan ve karmaşıklaşan gereksinimlerini giderme hizmetine koşulmuştur. Bu ereği kendine kılavuz edinen SBKP'nin 26. Kongresi, kaynakların rasyonel kullanımı ilkesinin büyük önemini ve bu ilkenin partinin ekonomik stratejisinde ardıcılıkla gerçekleştirilmesi gereğini vurgulamıştır. SBKP MK'nin «Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin 60. Kuruluş Yıldönümü» üstüne kararında şöyle denmektedir: «Ana dikkat, ekonominin yetkinleştirilmesi, toplumsal üretimde verimliliğin, çalışmada kalitenin artırılması, bilimsel-teknik ilerlemenin hızlandırılması, daha az hammadde, malzeme, elektrik enerjisi, yakıt, finans

(1) L. İ. Brejnev, «Lenin'in yolunda», c. 8, Moskova, 1981, s. 668.

ve emek kaynağı kullanılarak daha çok üretim yapılması sorunları üzerinde yoğunlaştırılması gerekmektedir.»

Sosyalist toplumda üretim güçleri üretim ilişkileri sistemiyle uyumlu bir biçimde birleştirilmekte ve bu da genişletilmiş yeniden üretime gerekli tempo-ları, ekonomik ve sosyal süreçlerin birliğini sağlamaktadır. Sovyet halkının emeği sayesinde ülkenin ulusal zenginliği sürekli artmakta ve bugün bu zenginlik 2,9 trilyon ruble olarak değerlendirilmektedir. Bunun en önemli kesimini, 1981 yılı sonunda 1 trilyon 854 milyar rubleye ulaşan ana fonlar oluşturuyor ki, bu sayının 1 trilyon 231 milyar rublelik bölümü temel üretim fonlarının payına düşüyor. Sadece 1976-1980 yılları arasında temel üretim fonları yüzde 38 oranında yenilenmiştir.

Halk tüketiminin ve ulusal zenginliğin artışının ana kaynağını oluşturan SSCB'nin ulusal gelirindeki büyüme, Sovyet toplumunun sosyal-ekonomik ilerlemesinin en çarpıcı göstergesidir. Son on yıllık dönem içinde üretilen ulusal gelir yaklaşık üçte iki oranında, savaş öncesi düzeyine oranla ise 14 kat artmıştır.

Sovyet insanları çok çeşitli, birçok bölgelerde ise çok elverişsiz doğa-iklim koşullarında ekonomik eylemler sürdürmek zorunda kalıyorlar. Üstelik ülke ekonomisi genellikle kendi öz enerji, su, orman ürünü, demir cevheri, hemen hemen tüm renkli ve diğer değerli metaller, daha birçok hammadde kaynaklarına dayanarak gelişmektedir. Bu durum, bu kaynakların rasyonel, tutumlu kullanımını özellikle gerekli kılmaktadır.

Bizim toplumumuz büyük bir emek gücü kaynağına sahiptir. 268,8 milyonluk nüfusumuzun 114,1 milyonu işçi ve memur olarak çalışmakta, 13,2 milyon kişi de kolhozçudur (yıllık ortalama veri). İkinci Dünya Savaşı'nın «demografik yansıması»nın önemli ölçüdeki etkisinin de bir sonucu olarak son yıllarda doğal nüfus artışında belli bir düşüş gözlenmesine karşın yurdumuzda bu oran gene de binde 8-8,5 olarak kalmaktadır ve ABD ile Batı Avrupa ülkelerindeki nüfus artış oranlarının üzerindedir. Nüfusun doğal artışındaki, az da olsa, bu belirli düşüş elbette görece bir işgücü kaynağı yetersizliği doğuruyor ve bunun, üretimi etkinleştirmek, emek verimliliğini artırmakla giderilmesi yoluna gidilmesini zorunlu kılıyor. Ve bunun için gerekli koşullar da vardır. Ülkede, üretime sıkı sıkı bağlı olan dev bir bilimsel-teknik potansiyel oluşmuştur ve başarıyla gelişmektedir. Son çeyrek yüzyıl içinde SSCB'de bilim işçilerinin sayısı 6,1 kat artmıştır. Sadece Ukrayna'da bilim işçilerinin sayısı 200 bine yaklaşmıştır.

Devlet ve kooperatif işletmelerinde ve kuruluşlarda biriken parasal gelirler sayesinde ülkenin finans kaynakları sürekli artmaktadır. Devlet bütçesi, tüketim ve birikim fonları da kesintisiz büyümektedir. Onuncu beşyillik plan döneminde temel yatırımlar 634 milyar rubleyi bulmuştur ve bu da tüm Sovyet egemenliği yıllarındaki temel yatırımlar toplamının üçte birine eşittir.

Üretim araçları üzerindeki toplumsal iyelik, doğal ve yeniden oluşturulan

kaynakların ekonomik dolaşıma planlı ve rasyonel bir biçimde çekilmesini sağlamaktadır. Bizde, hiç kimse, toplumun üretim ve diğer kaynaklarını başkasının emeğini sömürme aracına dönüştüremez ve hiç kimsenin bunları kâr etme ve asalaklık kaynağı olarak kullanmaya hakkı yoktur. Sosyalizmin bu üstünlüğü SSCB'nin Anayasasıyla, Birlik Cumhuriyetleri ve Özerk Cumhuriyetlerin Anayasalarıyla, tüm yasamayla güvence altına alınmıştır. Demokratik santralizm ilkesine göre hareket eden ve merkezi planlamayı yukarıdan aşağıya tüm ekonomi birimlerinin operatif bağımsızlığıyla uyumlaştıran Sovyet devleti sosyalist işletmelere gerekli kaynaklar sağlamakta, bunların komple kullanım ve çözümleyici yönlerde yoğunlaştırılması süreçlerini yönetmektedir.

SSCB'nin, tarihsel bakımdan çok kısa bir süre içinde ekonominin temel dallarının gelişmesi yönünde dev adımlar attığı, petrol ve demir cevheri üretiminde, demir ve çelik dükümünde, çimento, orman ürünleri, yapay gübre üretiminde ve makina yapımı endüstrisinin ürettiği birçok üründe dünyada birinci yeri aldığı gözönünde bulundurulduğunda sosyalist üretim biçimin üstünlüğü çok daha çarpıcı biçimde görülecektir. Geçen son 10 yıl içinde ülkenin endüstri üretim hacmi hemen hemen iki kat artmıştır. Böyle bir artışı elde edebilmek için örneğin Büyük Britanya'da 26 yıl, Federal Almanya Cumhuriyeti ve Fransa'da 18'er yıl, ABD'de de 17 yıl gerekmiştir. Ekonomik büyüme tempolarını karşılaştırırken, geçen 64 yıl içinde SSCB'nin halk ekonomisinin saldırgan emperyalist güçlerce tutuşturulan savaşlarla iki kez büyük kayıplara uğratıldığı olgusu gözardı edilmemelidir. Sovyetler Birliği'nin, faşizme karşı Büyük Anayurt Savaşında ulusal zenginliğinin % 30'unu ve 20 milyon insanını yitirdiğini anımsatmak yeterlidir.

SSCB'nin deneyimi inandırıcı bir biçimde kanıtlamaktadır ki, halk ekonomisinin planlı gelişmesi, çağdaş bilimsel-teknik bulguların uygulanması, sosyalizme özgü emek ve sosyal aktifliği özendirici etkinliklerin, birincisi, sonul bir ürün için harcanan toplam kaynak büyüklüğünü önemli ölçüde azaltmayı; ikincisi, bilimsel-teknik ilerlemenin bulgularının planlı kullanımıyla kaynakların genişletilmiş yeniden üretimini gerçekleştirmeyi olanaklı kılmaktadır. Bu da, halk ekonomisi kompleksinin hızlı tempolarla gelişmesini büyük ölçüde önceden belirlemektedir.

SBKP'nin 26. Kongresi, halk ekonomisinin öncelikle entansif gelişme yoluna oturtularak önümüzdeki on yıl içinde bunun genel planda tamamlanması ve böylece üretim sonuçlarının üretim harcamalarından daha hızla artışının sağlanması ödevini ortaya koymuştur. Böylesi stratejik bir saptama sosyalizm koşullarında yasaldir, çünkü ancak bu yoldan ekonomik büyümenin yüksek tempoları, halkın maddesel ve kültürel yaşam düzeyinin sürekli artması sağlanabilir. Entansif ve tutumlu bir genişletilmiş yeniden üretim biçimi, kapitalizmle ekonomik yarışın başarısı için yeni koşullar yaratmaktadır.

Geçmişte, Rusya'da sosyalizm kuruculuğunun olanaksız olduğu yolundaki savlardan hareket eden burjuva ideologları şimdi SSCB'nin güya bilimsel-

teknik devrimin meyvelerinden tam olarak yararlanamayacağını, ekonomide yetkinliği hissedilir ölçüde artıramayacağını iddia ediyorlar. Tarihsel pratik, yaşamın kendisi bu tür savların asılsız olduğunu ortaya koymaktadır.

Ülkemiz halk ekonomisinin gelişmesi bilimsel-teknik ilerleme ile sosyal-ekonomik gelişme arasındaki karşılıklı etkileşimin giderek derinleştiği koşullarda olmaktadır. Bu da anlaşılır bir şeydir. Çünkü, ekonomik ve sosyal sorunların çözümü önemli ölçüde, bilim ve teknik bulguların toplumsal emek üretkenliğindeki artışın hızlandırılmasını ne derece etkilediğine bağlıdır. Aynı zamanda bilimsel-teknik ilerlemenin tempolarını da çözümleyici ölçülerde sosyal-ekonomik koşullar belirlemektedir.

Bu karşılıklı etkileşmeyi oluşturan karmaşık ve çok yönlü ilişkilerin gerek sosyal alanda, gerekse ekonomik alanda uyumlu, dengeli gelişmesi, kaynakların verimli kullanımını da büyük ölçüde etkilemektedir. Bunu gözönünde bulunduran parti, üretim ile tüketim arasındaki orantıyı iyileştirmek, bu temel üzerinde de üretim potansiyelinin verimliliğini artırmak, tüm ekonomi mekanizmasını yetkinleştirmek için kapsamlı bir önlemler kompleksi uygulamaktadır. SBKP MK'nin Kasım (1981) Plenumu'nda L. İ. Brejnev içinde bulunduğumuz beş yıllık plan döneminde partinin, ekonomik potansiyeli artırma, halk ekonomisinde üretkenliği yükseltme yönündeki doğrultusunun uygulamada yerleşmekte olduğunu vurgulamıştır. Yatırımlardaki artış hızının biran daha düşük tutulmasına ve kaynak kullanımında önemli bir tasarrufa gidilmesine karşın endüstri üretim hacminin % 25 oranında, tarım ürünleri üretiminin % 13 oranında artması gerekmektedir. Ulusal gelir % 18'lik bir büyüme sağlayacak ve kişi başına düşen gelirler % 16,5 oranında artacaktır. Burada, 20 yıllık bir süre için kazırlanmış olan ve doğuracağı sosyal sonuçları dikkate alan komple bilimsel-teknik ilerleme programının gerçekleştirilmesi büyük bir rol oynayacaktır.

Üretimin teknik yenilenmesi sonucu emek verimliliğinin artmasıyla birlikte doğal kaynaklar kullanımının yetkinleştirilmesine özel bir ağırlık verilmektedir. Bu, hem bilimsel-teknik ilerlemenin gereksinimleriyle hem de doğal kaynakların ekonomik devreye çekilmesinde veya bunların yeniden üretilmesinde, özellikle eski kaynak alanlarının tükenmesi, çıkarım koşullarının daha da karmaşılaşması, çıkarım endüstrisini yeni ve daha uzak bölgelere taşıma zorunluluğu yüzünden bu alanlarda harcamaların artış eğilimi göstermesiyle açıklanmaktadır. Çağdaş bilimsel-teknik devrim zamanı «sıkıştırmış» ve ayrı ayrı işkolları arasındaki bağları sıkılaştırmıştır, üretimin toplumsallaşma oranının artmasını etkilemiş ve böylece tutumluluk ölçütlerini değiştirmiş, daha da genişletmiş, denilebilir ki, tutumluluk ve tasarruf konusundaki geleneksel düşünceleri belli bir ölçüde alt-üst etmiştir.

Kaynakları koruyucu etkin faktörlerin daha aktif kullanımı ise, toplumsal üretimde etkinliği artırmanın önünde büyük ek olanaklar açmaktadır. SSCB'nin birleşik halk ekonomisi kompleksinin en büyük bölgelerinden birini oluşturan

Ukrayna SSC'de halk ekonomisinin gelişme örneği bunu inandırıcı biçimde kanıtlamaktadır.

Ukrayna'nın nüfusu, tüm Sovyetler Birliği nüfusunun yaklaşık beşte birini oluşturmaktadır. Cumhuriyet, yurdun en büyük metalurji ve yakıt-enerji kaynağıdır ve tüm ülkede üretilen demir-çeliğin üçte biri, kömürün dörtte biri, makine yapımı ve metal işleme endüstrisi üretiminin yaklaşık beşte biri, demir cevheri çıkarımının yarısından fazlası, tarımsal üretimin hemen hemen dörtte biri onun payına düşmektedir. Bir dizi hammadde ve diğer kaynakların sınırlı olmasına karşın, endüstri üretimi daha yüksek bir düzeye ulaşmıştır ve son 10 yıl içinde (1971-1980) Cumhuriyet'te endüstri üretimi toplamı yüzde 72 oranında artmıştır. Bunda, ekonomiyi yönetme mekanizmasının yeniden düzenlenmesi, bilimsel-teknik ilerlemenin hızlandırılması üzerinde parti ve devlet organlarının, bilim kurumlarının amaca yönelik çalışmaları büyük, hatta çözümlayici ölçüde etkili olmuştur.

80'li yıllarda, üretimin yeni teknikle donatılması tempolarını hızlandıracak olan önemli yapısal değişikliklerin gerçekleşmesi öngörülmekte ve bu da herşeyden önce makine yapımının hızlı bir gelişmesiyle sağlanacaktır. 1985'de Sovyetler Birliği'nin makine yapımı ve metal işleme endüstrisi alanlarında üretiminde yüzde 40'lık bir artışın öngörüldüğünü belirtmek yeterlidir. Kaldı ki, üretilen makine ve tekiğin üretkenliğinin ortalama 1,3-1,5 kat, sağlamlık ve güvenilirliğin de yüzde 25-30 oranında yükselmesi öngörülmektedir.

Enerji kaynakları yapısında da önemli değişikliklerin yapılması öngörülmektedir. Açık ocak yöntemiyle kömür üretimi, ayrıca doğal gaz üretimi, nükleer ve hidro-elektrik santrallerinin gelişmesi daha hızlı tempolarla sürdürülecektir. Onbirinci beş yıllık plan döneminde yeni kaynak alanlarının hizmete açılması, aralarında Batı Sibirya-Merkez gaz boru hattı ile Urengoy-Ujgorod dışatım gaz boru hattının da bulunduğu bir dizi büyük ana gaz-boru hattının kurulması ve çalışmaya başlaması öngörülmektedir.

Ukrayna SSC'nin enerji bilançosuna, bu sayede yakın yıllarda ülkenin doğu ve kuzey bölgelerinden petrol ve doğal gaz akımı, aynı zamanda nükleer santrallerden elektrik enerjisi akımı hissedilir ölçülerde artacaktır.

Gıda programının hazırlanması ve gerçekleşmesiyle ekonominin «B» grubu kollarında ve tarım-endüstri komplekslerinde de nitel gelişmelerin olması gerekmektedir. Daha şimdiden Ukrayna'nın tarım sektörü öncelikle entansif faktörler temelinde gelişmektedir. Üretimdeki tüm artış, kaynakların daha etkin, daha entansif kullanılması yoluyla sağlanmaktadır. Örneğin, fonların büyümesi ve enerji donatımının hızlandırılması sonucunda son zamanlarda tarımdan yılda ortalama 80 bin kişinin ekonominin diğer kollarına aktarılması sağlanmıştır.

Toprağın verimliliğini artırmak için Cumhuriyet ölçüsünde geniş kapsamlı bir program uygulanmaktadır. Ukrayna'nın güneyinde kurak bölgelerde sulama yoluyla, garantili ürün elde edilen muazzam bir tarım bölgesi oluşturulmakta-

dır. Bununla birlikte organik ve yapay gübre kullanımı genişlemekte, toprak erozyonuna karşı çok geniş çapta savaşım yürütülmekte, çayır ve meralar iyileştirilmektedir.

Toprak fonunun etkinlikle kullanılması büyük ölçüde, tarımsal üretim dışında kalan kesimin de korunmasına bağlıdır. Bunun için Ukrayna'da üretim artıklarını azaltan bir teknoloji uygulanmaya konulmakta, toprakların kùltivatörle yumuşatılması yaygınlaştırılmakta, kent ve köylerde kuruculuk artırılmakta, yeni işletmeler için ayrılan arazi alanları daraltılmaktadır. Bu bir yandan, tarım yapılan alanlardan toprakların çıkmasının asgariye indirilmesini sağlamakta, diğer yandan da, endüstriyel kullanımdan boşalan alanların tarımsal kullanıma katılmasını hızlandırmaya olanak yaratmaktadır.

İçme suyu gereksinimlerini giderme sorunu Cumhuriyet'te nehir sularının akıp gitmesini ayarlamak, bölgesel dağılımını yeniden düzenlemek, az su gerektiren veya susuz teknolojiye geçmek, daha ileri sulama yöntemleri uygulamak yoluyla, ayrıca deniz ve kuyu sularını kullanılabilir hale getirmek, endüstride deniz suyundan yararlanmak vb. yollarla çözümlenmektedir.

Yukarıda sıralanan bütün bu önlemler, kuşkusuz doğal zenginliklerin, tüm kaynak potansiyelinin daha rasyonel ve verimli kullanılmasını sağlayacaktır. L. İ. Brejnev'in de vurguladığı gibi «bugünden 5-10 yıl sonrasına bakarken, bu yılların ülkemizin 21. yüzyıla girerken sahip olacağı ekonomik yapısının temellerinin atıldığı, bu yapının yaratıldığı yıllar olduğunu unutmamalıyız. Bu yapı yeni toplumun ana hatlarını ve ideallerini yansıtmak, bilim ve üretimin bütünleşmesini, yaratıcı düşünce ile yaratıcı emek arasındaki sarsılmaz birliği maddeleştirmelidir.» ⁽²⁾

Kendi doğası gereği sosyalizm tutumlu, rasyonel ekonomi toplumdur. Ona, kapitalizme özgü kaynakları canavarca sömürme olgusu yabancıdır. Sovyet ekonomisi işsizlik, dört-nala giden enflasyon, yıkıcı devresel bunalımlar nedir bilmemektedir. Bizim toplumumuzda varlıkla yokluk arasındaki akıl almaz uçurum, kapitalizm koşullarında ulusal zenginliğin aslan payını ailelerin yüzde 8-10'u ellerinde tutarken, milyonlarca yığınin en gerekli olandan, çoğu kez çalışma ve yaşama olanağı dahi bulma olanağından yoksun kalması gibi bir durum düşünülemez. Üretim araçları üzerinde toplumsal iyelik, halk ekonomisinin milyonlarca emekçinin yaratıcı girişimiyle uyum içinde tek merkezden planlı yönetilmesi, tek bir ekonomik, bilimsel-teknik ve sosyal politikanın gerçekleştirilmesi, sosyalizme özgü maddesel ve moral özendirme, bütün bunlar kaynaklardan yararlanmanın iyileştirilmesi için ilkesel açıdan yepyeni olanaklar doğurmaktadır.

Sosyalist toplum, ana üretim gücüne: Emek insanına özel bir ilgi ve dikkat göstermektedir. Sovyet yurttaşlarının anayasal hak ve yükümlülükleri, onların sosyal-ekonomik, politik ve kişisel özgürlüklerini bütünüyle güvence altına almakta, onlara her türlü yararlı toplumsal faaliyeti seçme, bilgi ve kültürel

⁽²⁾ L. İ. Brejnev, «Lenin'in yolunda», c. 8, s. 684.

zenginliklerden yararlanma, devlet ve ekonominin yönetimine katılma hakkı ve olanaklarını sağlamaktadır. Sosyalist toplum, kişinin uyumlu gelişmesine, eğitimine büyük bir özen göstermektedir. Devlet, genellikle toplumsal fonlardan yararlanmak suretiyle en genç kuşağın çocuk yuvalarında ve kreşlerde, gençlerin lise ve meslek okullarında, yüksek öğrenim kurumlarında eğitimi, işçi emeklilerinin sosyal güvenliğini, ayrıca sağlık hizmetlerini, kültür fiziğinin ve sporun, tüm sosyal altyapının gelişmesini sağlamaktadır.

Toplumun emek potansiyeli, onun varlığının temelidir. Bu potansiyelin işlenmesi açısından sosyalizm, tüm gelmiş-geçmiş toplumlardan temelden farklıdır. Sosyalizm, çalışan insanı ülkenin gerçek sahibi yapmıştır, emek verimliliği artışının önemli bir özendiricisi olan sosyalist yarışma düşüncesini ve pratiğini yaratmıştır. Emek karşısındaki tutum ve halkın genliğinin artmasına reel emekle katkı insan onurunun ve insanın toplumsal yerinin başlıca ölçütü olmuştur. Yeni kuşakların geleceğini düşünen toplumumuz, tüm kaynakların bütünlük içinde ve etkin kullanımını sağlayacak olan üretim güçlerinin yeniden konumlandırılması ve geliştirilmesine ilişkin bir genel şema oluşturmayı zorunlu görmektedir. Bu, endüstri ve endüstri tarım komplekslerinin bundan sonraki planlı geliştirilmesi için çıkış temeli olacaktır.

Şunu da belirtelim ki, sosyalizm koşullarında devlet planları ile yönlendirilen bilimsel-teknik ilerleme sadece canlı varlıklar ortamının korunması değil, aynı zamanda iyileştirilmesi için ve ayrıca doğal kaynakların çoğaltılması için elverişli olanaklar yaratmaktadır. SSCB'de doğal çevrenin kirletilmemesi; doğal kaynakların korunması ve çoğaltılması amacıyla devlet dev yatırımlara gitmekte, büyük maddi kaynaklar ayırmaktadır. Bunlar ağaçlandırma, nehirlerin ıslahı, yapma göllerin kurulması, temizleme tesislerinin yapımı için, üretim artıkları vermeyen kapalı devre teknolojinin uygulanması, park vb. oluşturulması için harcanmaktadır. Ukrayna'da örneğin, işletmeye açılmış bulunan onlarca sulama sisteminin yanısıra Avrupa'nın en büyük sulama sisteminden biri olan Kahovska'nın yapımı sürmekte, Kuzey-Kırım ve diğer sulama sistemleri kurulmakta, «Tuna-Dniyepir» adındaki dev su kompleksinin projesi hazırlanmaktadır. Bu tür harcamalar sadece şimdiki kuşaklara değil, aynı zamanda gelecek kuşaklara da büyük yararlar sağlayacaktır.

Partimiz, doğal zenginliklerin korunması ve çoğaltılması çalışmalarını uluslararası işbirliği için geniş bir alan saymaktadır. Saldırgan emperyalist çevrelerce tırmandırılan silahlanma yarışı için anti-hümanist doğrultudaki büyük harcamalardan farklı olarak, yukarıda belirtilen amaçlara yönelik yatırımlar, kuşkusuz, tüm dünya halklarının çıkarına olacaktır.

SSCB'de kaynakların rasyonel kullanımı için çorak topraklar bölgesi zenginliklerinin komple kullanımına ilişkin büyük çaplı programlar, büyük enerji ve maden-hammadde yataklarının bulunduğu ülkenin Kuzey ve Doğu bölgelerinde yeni güçlü endüstri komplekslerinin kurulması büyük önem taşımaktadır. Bunların aktif ekonomik devreye çekilmesine Baykal-Amur demir ve karayolu

hattı kuruculuğunun tamamlanması, hidro-elektrik kompleksleri sistemiyle yüksek gerilim hatlarının, dev petrol ve doğal gaz boru hatlarının kurulması, altyapının öteki çağdaş öğelerinin oluşturulması yardım edecektir. Keşfedilen yeraltı zenginlikleri rezervlerini artırmak, bunları planlı, rasyonel ve komple kullanmak ülkenin endüstriyel gelişme stratejisinin temel halkalarını oluşturmaktadır.

Ekonomiyi planlı yönetme sisteminde planlamanın programlı-amaca yönelik yöntemi, tüm ülke için, Cumhuriyetler ve bölgeler için amaca yönelik komple programların hazırlanması ve uygulanması yöntemi, önemli bir yer tutmaktadır. Bu tür yöntemlerin uygulanması karmaşık bilimsel-teknik sorunların, bu arada doğal kaynakların komple kullanımı ödevinin başarıyla çözümünü olanaklı kılmaktadır. Bu temel üzerinde, yeni tür mal üretme sorunuyla yeni teknik ve teknolojinin uygulanmasına ilişkin önlemlerin hazırlanmasını sıkıca birleştirme olanakları doğmaktadır. Böylesi bir yaklaşımla, temel altyapı kuruculuğu planı, bilim ve tekniğin gelişmesi planıyla bir tek ve ayrılmaz bilim-üretim programı içinde birleşmektedir.

Ukrayna'da örneğin, amaca yönelik programların Cumhuriyet düzeyinde olduğu kadar, bölgeler ve işkolları düzeyinde de hazırlanması pratiği geniş ölçüler almaktadır. Ağır kol emeğinin yerini giderek makinenin almasını sağlama yönünde bizde birikmiş olan olumlu deneyimlere dayanarak, içinde bulunduğumuz beşyılık için emek kaynaklarının kullanımında etkinliğin artırılmasına yönelik teknolojik, örgütsel ve sosyal-ekonomik önlemleri içeren amaca yönelik bir komple program hazırlanmıştır. Tüm Sovyetler Birliği düzeyinde hazırlanmış olan amaca yönelik programlarla birlikte Cumhuriyet ölçüsünde de «Metal», «Enerji kompleksi», «Malzeme-depolama», «Tarım kompleksi», «Emek» ve «Şeker» simgeli programlar uygulanmaktadır.

Böylece, işkolunun ve bölgelerin özelliklerini birleştiren amaca yönelik komple programlar ve üretimi operatif yönetme sistemine dayalı planlama, ekonomide manevra yapma temelini daha da genişletme olanağı sağlamaktadır. Bizi eleştirmeye kalkışanlar, güya üretimde entansiflik ve dinamikliğin ancak ve ancak planlı yönetmeyi gevşetmekle hızlandırılabileceğini ileri sürerken, yanılıyorlar. Üretimin entansifleştirilmesi doğrultusu; planlı yönetim mekanizmasını daha da geliştirme doğrultusudur ve partimizin 26. Kongresinde bu doğrultu derinliğine temellendirilmiştir. Bu, SBKP MK'nin Kasım (1981) Plenumunda bir kez daha altı çizilerek vurgulanmıştır.

Üretimin «adi bir emek eyleminden bilimsel sürece», «bilimin teknolojik uygulanmasına»⁽³⁾ dönüşme eğilimi gösterdiği günümüzde bilim ile üretim arasındaki karşılıklı etkileşme, hiç bir zaman böylesine önemli olmamıştır. Partimizin 25. ve 26. Kongre kararlarını yaşama geçirirken Ukrayna Komünist Partisi MK, bilim ile üretim arasındaki birliği güçlendiren bir dizi somut önlemler gerçekleştirmiştir. Devlet ve ekonomi organları, bilimsel-teknik ilerle-

(3) K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar c. 46, bölüm 2, s. 208; c. 23, s. 638.

menin hızlandırılması hedefine yöneltmiştir. Bu alanda Cumhuriyet Devlet Planlama'sının rolü artmıştır. Ukrayna SSC Bilimler Akademisi'nin örgütsel yapısı daha da iyileştirilmiştir. Bir dizi yeni bilimsel kurumlar oluşturulmuştur ve bunların deney-üretim temeli sağlamlaştırılmıştır.

Birçok yüksek okul bugün başlı başına birer bilimsel-teknik komplekse dönüşmüştür, bunların kapsamına okulun kendisi, proje-etüd bürosu, deneme üretimi yapan işletme girmektedir. İşte bu komplekslerde, derin ve esaslı araştırmalar temelinde çok büyük pratik sonuçların elde edilmesi için daha elverişli koşullar yaratılmaktadır ve bu sonuçlar bütün bir üretim alanında verimliliğin artmasının, hatta halk ekonomisinin yeni kollarının kurulmasının başlıca koşulları olmaktadır. Cumhuriyetin bilim kurumlarınca geliştirilen «elektroşlag» teknolojisi ve bu teknoloji temelinde oluşan metalurji üretiminin yeni kolu: Özel elektro-metalurji, yapay elmas, toz halinde maddeler ve bunlardan çeşitli ürünler elde etme teknolojisi vb. geniş olarak bilinmektedir.

Ukrayna SSC Bilimler Akademisi ile birçok Birlik ve Cumhuriyet bakanlıkları arasındaki ortak çalışma planları, bilim ile üretim arasında iyi sonuçlar veren bağ biçimi haline gelmiştir. Bu planlar, bilimsel bir çalışmanın üretim alanında uygulanabilmesi için gerekli koşulların yaratılmasını öngörmekte, bilgilerin ve üretim alanında çalışanların ortak sorumluluk düzeyini artırmaktadır. Ayrıca, Ukrayna SSC Bilimler Akademisi ile Cumhuriyetin çeşitli bölgeleri arasında sözleşme bağlama pratiğine de gidilmektedir. Bütün bunlar, önemli bölgesel ödevlerin çözümüne bilim adamlarının daha geniş ölçüde katılmasını sağlamaktadır.

Ukraynada, üretimin teknik düzeyini daha da yükseltme, bilimi geliştirme, bilimin bulgularını pratikte daha hızlı uygulama yönünde yapılanlar artık olumlu sonuçlarını vermektedir. Onuncu Beşyılık döneminde, bir öncekine oranla, bilimsel-araştırma, deney-proje ve teknolojik çalışmaların kapsamı 1,5 kat artmıştır. Yılda 11 binden fazla bilimsel-teknik buluş halk ekonomisinde uygulamaya konulmuş ve bunların kullanılmasıyla ekonomik etkinlik dörtte bir artış göstermiştir.

Bir veya birkaç işkolunda bilimsel-teknik işbirliğini genişleten bilimsel-teknik ilerlemeyi yönetme sistemi genel çizgileriyle oluşturulmuştur. Bu sistem şu ana düzeyi içermektedir:

Birinci, «üst» düzey yönetimi, Ukrayna SSC Bakanlar Kurulu'nca, bilimsel-teknik ilerleme sorunlarından sorumlu Cumhuriyet Komisyonu ve Cumhuriyet Devlet Planlama Kurumunca gerçekleştiriliyor. Bu düzeyde, SSCB Devlet Planlama, SSCB Bakanlar Kuruluna bağlı Bilim ve Teknik Devlet Komitesi ve SSCB Bilimler Akademisince hazırlanan bilimsel araştırma stratejisi gözönünde tutularak tüm ülke için yakın geleceğe yönelik bilimsel-teknik önlemler belirleniyor. Halk ekonomisinin gelişme tahminleri temelinde, bilimin önünde duran ödevler somutlaştırılıyor ve bilimsel-teknik ilerlemenin tempoları da bu ödevlerin çözümüne bağlı kınıyor.

İkinci düzeydeki yönetim, kendi işkollarında bilimsel-teknik ilerlemeden doğrudan sorumlu olan Birlik Cumhuriyetleri'ne, Cumhuriyet bakanlıklarına ve genel müdürlüklere aittir. Burada, yüzden fazla işkolu düzeyinde bilimsel-teknik programlar formüle ediliyor ve gerçekleştiriliyor. Yeni teknik ve ileri teknolojiyi üretim alanına uygulama, her işletmede ve bütün olarak da işkolunda teknik düzeyi ve teknik-ekonomik göstergeleri yükseltme gibi kilit sorunların çözümü, bunlardan her birinin sonucu oluyor.

Ve üçüncüsü de bölgesel yönetimdir. Burada temel işleri yerel devlet organları yürütüyor. Onların, bilimsel-teknik ilerleme savaşında en güvenilir yardımcıları, Ukrayna SSC Bilimler Akademisi'nin bilimsel merkezleri oluyor ve bunların etki alanı tüm Cumhuriyetin bölgelerini kapsıyor. Bu, bilimsel-teknik ilerlemeyi yönetme sisteminde önemli bir halkayı oluşturuyor ve burada bölgenin bilim kurumlarının çalışmaları koordine ediliyor ve bilimsel-teknik programlar formüle ediliyor ve bu programların yerine getirilmesi için Bilimler Akademisi, işkolu ve yüksek okullardaki bilim adamlarının çabaları yoğunlaştırılıyor. Bu çalışmaya parti komitelerinin, Sovyet organlarının katılımı ise bazı bürokratik engellerin daha çabuk aşılmasını, karmaşık örgütsel sorunların daha hızlı ve etkili çözümünü sağlıyor.

Bunun yanı sıra, bilimsel-teknik derneklerin, yaratıcılar ve rasyonelleştiriciler gibi yığın hareketlerinin olanaklarından da geniş ölçüde yararlanılıyor. Onuncu Beşyılıktaki sadece yenilikçilerin getirdiği önerilerin ekonomik alanda uygulanmasıyla Cumhuriyet'te yaklaşık 6 milyar ruble değerinde bir ekonomik kazanç elde edildi.

Bilimle üretim arasındaki karşılıklı ilişkilerde çözülmemiş sorunlar da bulunuyor. Örneğin, bilimsel-teknik ilerlemenin ekonomik açıdan özendirilmesiyle ilgili sistemin daha da iyileştirilmesi gerekiyor. Şu veya bu teknik yeniliğin, güncel ekonomik çıkarlar açısından uygun olmadığı gerekçesiyle, isteksiz benimsendiği olaylara hâlâ rastlanıyor. Bu tür sorunların da üstesinden gelinmesi için ısrarla çalışıyoruz.

Kaynakların rasyonel kullanımı sorunu, emekçilerin üretim araçlarına kendi öz malı gibi davranacak ve çalışma süresine dikkat edecek biçimde eğitilmesi sorunuyla sıkı sıkıya bağlıdır. V. İ. Lenin, ekonomide tutumluluğu komünizmin bir çizgisi olarak belirlemiştir. «Büyük girişim» başlıklı yazısında o şöyle diyor: «Komünizm, sıradan bir işçinin, emek verimliliğinin artırılması, her pud ⁽⁴⁾ buğdayın, kömürün, demirin ve diğer mamullerin savunulması yönünde özverili ... kaygısı kendini gösterdiği yerde başlar ... ⁽⁵⁾ SBKP'nin 26. Kongresi'nin formüle ettiği «ekonomi tutumlu olmalıdır» biçimindeki kısa, fakat özlü deyişte, partimizin bugün bu soruna yaklaşımının özü ifade edilmiştir.

Emekçilerin, toplumun nimetleri karşısındaki duyarlılığı herkese yarar sağlıyor. Sosyalizmde tutumluluğun kapitalist ülkelerde uygulanan «sıkı tasar-

(⁴) Eskiden Rus'larda 16,3 kiloluk bir birim. (Not Red.)

(⁵) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 39, s. 22.

ruf»la hiçbir benzer yanı yoktur. Orada sözkonusu olan «tasarruf», emekçi gelirlerinden, sosyal harcamalardan, yani halkın yaşamsal çıkarlarından yapılan kısıntılardır ve bunlar da eninde sonunda sermaye tarafından benimsenmektedir. Toplumsal iyelik düzeninde ise tutumluluk tüm topluma yarar sağlamakta, bunun meyvelerinden emekçilerin kendileri yararlanmaktadır. Sosyalist üretim ile kapitalist üretim dolaysız amaçları bakımından birbirinden ne kadar farklı ve birbirinin karşıtı ise, belirttiğimiz bu iki tür tutumluluk da birbirinden o derece farklı ve birbirinin karşıtıdır.

Toplum yararına olanın kişi yararına da olduğu gerçeğinin tüm açıklığıyla kavranamaması ve bunun bilincine otomatikman ulaşamayacağı olgusu ayrı bir sorundur. Bunun için biz, ekonomik mekanizmaları yetkinleştirirken, tutumluluğu gerçekleştiren her kişinin bunun yararlarını da en çabuk ve dolaysız hissetmesini sağlamaya çalışıyoruz. Bununla birlikte biz, toplumun zenginliği konusundaki kaygının yüksek moral anlamını açan eğitimsel çalışmalar da yürütüyoruz.

Emekçilerin yaratıcı girişimciliği, parasal ve maddesel kaynaklarda tasarrufa girmekle birlikte üretimle ilgili planların fazlasıyla yerine getirilmesine yönelik sosyalist yarışmanın çok yaygın biçimde geliştirilmesi büyük ölçüde parti çalışmalarının başarısını da belirliyor. SBKP MK'nin ve SSCB Bakanlar Kurulunun Temmuz 1981'de kabul edilen kararnamesiyle emek kolektiflerinin ve ekonomi yönetiminin tüm halkalarının tasarrufu gerçekleştirme, hammadde, yakıtenerji ve diğer maddi kaynakların daha uzun bir perspektif açısından rasyonel kullanımını sağlama savaşımının ana doğrultuları saptanmıştır.

Tüm emekçilerin dikkat ve yaratıcı çabalarını üzerinde yoğunlaştırmaya çalıştığımız diğer önemli bir konu da, üretilen bir mal birimi için yapılan harcamaları azaltmaktır.

Bunun somut anlamı nedir? Ukrayna SSC'de örneğin, endüstrinin bazı kollarında, son yıllarda bir işyeri için yapılan harcama, emek verimliliğinden daha hızlı artmıştır. Bazı durumlarda bu, herşeyden önce çalışma koşullarının iyileştirilmesi, çevrenin korunması, hammadde çıkarımının karmaşılaşması yüzünden üretim araçları fiyatlarının artması gibi objektif etkenlerin varlığına bağlanıyor. Ayrıca, işyeri sayısının işçi sayısından daha hızlı artması nedeniyle donatımın tam kapasiteyle kullanımında bir düşüş olması da bunu belli bir ölçüde etkilemiştir. Bununla birlikte, yapılan incelemeler gösteriyor ki, üretimin gelişmesi sürecinde şu veya bu alanda ekstansif eğilimler hâlâ ağırlıktadır. Bunlara karşı savaşımında Ukrayna'da parti komiteleri, bugünkü aşamada temel üretim fonları değeri artışlarına oranla üretim hacmindeki artışın önde gitmesini sağlamanın gerekliliğini çıkış noktası yapıyorlar. Bundan başka biz, bir mal için yapılan maddesel ve parasal harcamaların azaltılmasını sadece üretimde etkinliği arttırma aracı olarak değil, aynı zamanda işgücü yeter-sizliğini gidermenin reel yolu olarak görüyoruz.

Cumhuriyet ölçüsündeki amaca yönelik komple programların gerçekleşmesi süresi içinde önemli bir ekonomik yararın elde edilmesi öngörülmüyor. Örneğin «Enerji Kompleksi» programındaki ödevlerin yerine getirilmesiyle onbirinci beşyılığın sonlarına doğru bütün kaynaklarda 160 milyon ruble değerinde bir tasarrufun gerçekleşmesi bekleniyor. «Metal» programında öngörülen ve metal kalitesinin yükseltilmesine yönelik olan önlemlerin gerçekleşmesiyle de 2 milyon tondan fazla metal tasarrufu sağlanmış olacak.

Cumhuriyetimizde, kaynakların mobilize edilmesine yönelik her değerli girişim geniş ölçüde destekleniyor, özendiriliyor. Örneğin, Dnepropetrovsk parti örgütleri ve emekçilerinin üretimde kalite denetimini yönetme ve emek ve parasal kaynaklardan daha verimli yararlanma yönündeki komple sistemi uygulamadaki deneyleri çok geniş ölçüde yaygınlaştırılıyor. Kiev kent parti örgütü, bilimsel-araştırma enstitüleri ve yüksek öğrenim kurumlarındaki bilim adamlarıyla kentin işletmeleri arasındaki yaratıcı yardımlaşma gibi yeni işbirliği biçimlerinin uygulanmasına enerjik şekilde yardım ediyor ve bu da aktif bir destek buluyor. Sovyet insanına özgü girişimcilik, ülkenin öz sahibi olma duygusu eylemde, üretim alanında somutlaşarak maddesel varlığa dönüşüyor ve bu da biriktirilmiş tonlarca yakıtta, tasarruf edilmiş kilovat-saatlerce elektrik enerjisinde, milyonlarca rublede ifadesini buluyor.

Parti örgütleri, her öncü deneyimin yaygın olarak uygulanmasına, örgüt-lülüğün ve aktifliğin artırılmasına, üretimin her kesiminde, tüm yönetim alan-larında devlet, plan, finans ve çalışma disiplininin sağlamaştırılmasına birincil önem veriyorlar. Onbirinci beşyılıktaki, Cumhuriyet ölçüsünde, mamul ve yakıt-enerji kaynaklarının verimli ve yetkin kullanımına ilişkin toplumsal ser-giler düzenleniyor. Ukrayna'da bu tür sergilere bir gelenek haline gelmiş bulunuyor. Bunlara her yıl 10 milyona yakın emekçi katılıyor.

Bununla ilgili olarak şunu da önemle vurgulamak gerekiyor ki, kaynak tasarrufu konusunda daha rasyonel yolların bulunması yönünde aktif çalış-maların yürütüldüğü sosyalist topluluğun öteki ülkelerindeki deneyimlerin öğre-nilip benimsenmesine de ilgi artıyor. Biriken toplu deneyimin yaratıcılıkla uygulanmasına, sosyalist ülkelerin komşu bölgeleriyle olan ekonomik bağlar ve ayrıca yerel parti organları kanalıyla sürdürülen işbirliği önemli katkıda bulunuyor.

SBKP'nin 26. Kongre'sinde L. İ. Brejnev'in vurguladığı gibi, «Ekonomi politi-kasının temel sorunu görünürde çok basit, gündelik bir sorun oluyor: Toplu-mun ortak malını özenli kullanmak, bizde bulunan herşeyden eksiksiz ve amaca uygun yararlanmayı bilmek. Emek kolektiflerinin girişimleri, partinin yığmsal çalışmaları buna yönelmelidir. Teknik ilerleme politikası, yatırım po-litikası ve plan ve gösterge ölçütleri sistemi de buna yönelmelidir.»⁽⁶⁾ Cum-huriyetimizin parti örgütleri bu saptamaların yerine getirilmesi için çalış-ıyorlar.

(6) L. İ. Brejnev, Lenin'in yolunda, c. 8, s. 681

Kimi burjuva ekonomistlerinin kitap ve yazılarında, güya ülkemizde sosyalist ekonominin kurulmasının ve gelişmesinin, nerdeyse insana ve onun yaşamsal çıkarlarına aykırı olan, başlı başına bir amaç olduğu, böyle de kaldığı yolundaki savlara hâlâ rastlanıyor. Onlar, bunu yaparken de genellikle 20'li-30'lu yıllara, yani sosyalist endüstrinin oluşturulduğu yıllara gözlerini çeviriyorlar. O dönem, gerçekten de büyük gerginlik gerektiren bir dönemdi. Ancak bizi eleştirilenler şu çözümleyici durumu yadsıyorlar: Kapitalizmin ülkemizi dört bir yandan çevrelediği ve savaş tehlikesinin arttığı koşullarda biz, endüstrileşmenin ve ülke savunmasının güçlendirilmesinin taşıdığı tarihsel önemi çok iyi bilerek, bu kısıtlamalara bilinçli olarak gittik. O karmaşık koşullarda bile partimizin ve devletimizin, o zamana kadar görülmemiş boyutlardaki sosyal ödevleri çözdiği olgusu yani işsizliğin tamamiyle yok edilmesi, milyonlarca yığının özgür emeğin sevincine kavuşması, geniş kapsamlı bir eğitim ve meslek eğitimi sisteminin oluşturulması, derin, köklü bir kültür devriminin gerçekleştirilmesi olgusu genellikle suskunlukla geçiştiriliyor.

Burjuva sovyetologları, devletin ekonomik işlevinin nitelik ve yönünü çarpıtarak, çözümü emekçilere, kapitalist ülkeler egemen sınıflarının politikasının çalışanlara verebildiğiyle karşılaştırılamayacak ölçüde nimetler sağlayan ödevlerin çeşitliliğini ve zenginliğini her bakımdan küçümseyerek, güya şimdi de ekonomik başarıların bize «çok pahalıya mal olduğunu» kanıtlamak için kafa patlatıyorlar.

Sosyalist toplum komünizm kuruculuğunun yüce amaçlarını bilimsel öngörü temelinde, karmaşık sosyal-ekonomik süreçleri bilinçli yönetme temelinde gerçekleştiriyor. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, devletimiz halkın maddesel ve tinsel genliği uğrunda, toplumsal zenginliğin daha da çoğaltılması amacıyla tüm kaynakların rasyonel kullanımı ilkesini ardıcılıkla gerçekleştiriyor ve bununla da hem şimdiki hem de gelecek kuşakların temel yaşam ve çalışma koşullarından birini güvence altına alıyor.

Leninizm ve enternasyonalizmin kimi sorunları

Konstantin Zarodov

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi başyazarı

Kendilerini sosyalizmi kurmaya ve sosyalizm için devrimci savaşıma adanmış insanlar her yıl 22 Nisanda, V. İ. Lenin'in doğum gününü kutluyorlar. Bu bir gelenek oldu. Her gelenek gibi bunun da derinlemesine bir zaman bağıntısı vardır. Bunun içeriği şimdi de günceldir. Zaman bağıntısı sözkonusu durumda şu anlamdadır: Biz, Lenin'in başında bulunduğu partinin yönetiminde gerçekleştirilen devrimin başlattığı çağda yaşıyoruz. Güncel içeriği ise şu anlamdadır: *Dünyada sosyal-politik gelişmelerde genel karmaşıklığın artması ve ilişkilerin derinleşmesi, Leninizm teorisinin ve devrimci deneyiminin önemini daha da artırmaktadır.*

Biz bunları söyleyerek çetin ideolojik çatışmalara yol açan bir konuya değindik. Leninizmin günümüzdeki önemi sorunu üzerinde sert tartışmalar oluyor. Bu tartışmalar işçi hareketinde de sürüyor, hem de soyut tartışmalar biçiminde değil, doğrudan doğruya güncel politik sorunlarla bağlı bir biçimde. Bununla ilgili sorunlardan biri, işçi sınıfının her zaman uluslararası konumlarını belirlemesi ve kendi ülkesi dışındaki bağlaşıklarını seçmesi sorunudur. Başka bir deyişle bu, enternasyonalizm sorunudur. Dünyanın dikkatini çeken hemen hemen tüm olaylar, ister Helsinki Toplantısı Sonuç Belgesini imzalayan devletlerin Madrid toplantısı, yada NATO'nun, Batı Avrupa'yı «Pershingler» ve «kanatlı roketler» üssü haline getirmeyi amaçlıyan kararı, ister İran'da monarşi rejiminin yıkılması, yada Afganistan'da toplumsal dönüşümler, ister Batı Avrupa ülkelerinde patlama biçiminde yükselen barış hareketi, yada Polonya'daki bunalım, ister Savador'daki iç savaş, yada İsrail'in ele geçirdiği Arap topraklarını ilhak kararı, tüm bunlar bu sorunu sivriltiyor, güncelleştiriyor.

Lenin, 1917 Nisanında «Günümüzde yalnız tembел, uyuşuk kimseler enternasyonalizme gereken önemi vermezler» diye yazmış ve bununla enternasyonalizmin, eğer proletaryanın ve bağlaşıklarının dünya olaylarında, uluslararası yaşamın en önemli sorunlarında ardıcıl sınıfsal politikası dile getirilmezse boş lafa dönüştüğünü belirtmişti. Lenin'in teorik ve politik çabışmalarıyla tanışık olan her kes bilir ki, o, her şeyden önce üç sorunla ilgili, yani savaş ve barış, toplumun sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulması, ezilen halkların kurtuluşu sorunlarıyla ilgili takınılan tutumun enternasyonalizmin gerçek içeriğini, özünü ortaya koyduğunu belirtiyordu. Enternasyonalizm sorununa bu Leninci yaklaşım önemini bugün de yitirmemiştir. Çünkü bugünkü ciddi biçimde değişmiş tarihsel koşullarda da insanlığın önünde yine bu üç temel

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 31, s. 169.

sorun durmaktadır. Biz bunu gözönünde bulundurarak, işçi sınıfının enternasyonal birliği için, barış güçlerinin, dünya devrimci sürecinin tüm güçlerinin uluslararası dayanışmasının güçlenmesi için günümüzde verilen savaşımın bazı önemli yanlarına değineceğiz.

Savaş ve barış sorunuyla başlayalım. Çünkü, birincisi, günümüzde insanlığın önünde duran en önemli sorun, termonükleer savaş önlemek, yeryüzünde barışı korumak sorunudur. İkincisi, yirminci yüzyılda işçi hareketinde sınıfsal enternasyolizm ile onun sözde uygulanışı arasında ayırım çizgisi işte bu sırada başladı.

Savaş ve barış sorununun yirminci yüzyılın başlarında da ve şimdi de varolması, elbette soruna kıyaslama yöntemiyle çözüm yolu aramayı gerektirmez. Her dönem bu sorunu ekonomik, sosyal-politik, toplumsal-psikolojik ve daha birçok etkenin karmaşık etkileşmesi sonucunda oluşan kendine özgü bir ortamda ortaya koyuyor. Uluslararası işçi sınıfının önünde her zaman kendi görüş ve konumlarının günün istemlerine uygun olmasını sağlamak için barışla ilgili görüşlerini saptama, tamamlama, daha da açıklama görevi durmaktadır.

Bugün, örneğin, birikmiş silahların ne denli büyük bir yıkım gücüne sahip olduğunu, sürekli tırmanan silahlanma yarışının halkların sırtına ne denli ağır bir yük yüklediğini ve aynı zamanda bu silahlanma yarışının insanlığın varlığı için ne büyük bir tehlike oluşturduğunu gözönünde bulundurmak zorundayız. Şimdiki silahlar ne nitelik bakımından ne de nicelik bakımından geçmişle kıyaslanamaz.

Öte yandan uluslararası güçlerin şimdiki yeralımı da, özellikle ABD ile SSCB'nin, NATO bloku ile Varşova Antlaşması Örgütü'nün askersel-politik bakımdan karşı karşıya bulunması eşine rastlanmamış bir olgudur. Burada varolan yaklaşık askersel dengeye birbirine tamamen karşıt politik doğrultular eşlik etmektedir. Sovyetler Birliği ve sosyalist topluluğun öteki ülkeleri silahlanma yarışının durdurulması, yumuşamanın korunması, yumuşamanın gelişmesine yeni itki verilmesi için elinden gelen her şeyi yapıyorlar. NATO ülkeleri, her şeyden önce ABD militarist çevreleri ise tam tersine uluslararası gerginliği artırma politikası güdüyorlar, SSCB'ne ve bağlaşıklarına karşı sert tutum takınmayı bir erdem saydıklarını açıkça ilan ediyorlar, değişik biçimlerde sosyalist devletlerin içişlerine karışmaya yelteniyorlar, bunlara karşı çeşitli «yaptırım»lara başvuruyorlar.

Şöyle sorular doğuyor: Tüm bu söylenenler gözönünde bulundurularak dünya politikasını yalnız diplomatların, hükümetlerin, devletlerin, blokların saptadığı sonucu çıkarılabilir mi? Bunlardan emekçilerin sermayenin egemenliğine karşı, sosyalizm için verdiği savaşımın dünyadaki çelişki ve çatışmalarla hiç bir yerde kesişmediği sonucu çıkarılabilir mi? Böyle bir mantığa dayanarak, bu savaşıma katılanlara «bloklar politikası»ndan, dünyadaki askersel-politik cepheleşmenin her iki kutbundan da uzak durmaları salık verilebilir mi? Görülüyor ki, eğer her iki taraf da madem ki silahlanma yarışı içinde yeralıyor,

her iki taraf da uluslararası planda bloklarla temsil ediliyor, o zaman dünya-daki politik gerginlikten aynı ölçüde sorumludurlar, sorumluluğu aralarında paylaşırlar diye düşünüldüğünde bu yapılabilir.

Böyle bir «barış felsefesi», dış görünümü günümüz dünyasının gerçekliklerine uydurulmuş (bloklar görüşüne boş yere ağırlık verilmiyor) bir felsefe gerçekten de var. Bu felsefe, kuşkusuz, emperyalist propagandanın yaydığı ve «Sovyet tehlikesi» üstüne tamamen yalan ve uydurmalarla dayanan «felsefe»den farklıdır. Ama bu onun dünyada gerçeklikleri doğru yansıtan bir görüş, bir «felsefe» olduğu anlamına gelmez. Bu, savaş tehlikesini ortadan kaldırma yolunda belirli bir istemi dile getiriyor, ama bu tehlike nereden geliyor, nereden kaynaklanıyor sorusuna hiç bir ciddi yanıt getirmiyor. Kısacası, bu felsefe, yığınların kendiliğinden-gelme barışsever istemleri düzeyini aşmıyor.

Lenin, yirminci yüzyılın başlarında, işçilerin bilinçli öncüsünün böyle istemleri her yanlı desteklemesi ve aynı zamanda durumun bilimsel çözümlemesine dayanan kendi belgilerini de ortaya atması gerektiğini ısrarla belirtmiştir. ⁽²⁾ Ve bu bizi geçmişe, tarihin sayfalarına dönmeye, savaş ve barış sorununda Lenin'in konumunun nasıl biçimlendiğini, bunun en belirgin yanlarının nelen olduğunu dikkatle incelemeye yöneltiyor.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde enternasyonalist Lenin neden II Enternasyonal'in liderleriyle ve Rusya menşevikleriyle hiç bağı olmasını istemedi? Çünkü onlar vatani savunma temelinde sınıf düşmanıya karşı karşıya gelerek, kendilerine yükselen savaş tehlikesine karşı koymaktan kaçma olanağı verecek ideolojik delikler arıyorlardı. Savaş başladığı zaman enternasyonalist Lenin, neden «kendi hükümetlerimizi yenilgiye uğratalım» belgisini ortaya armıştı? Çünkü bu emperyalist savaşa katılan ülkelerin burjuvazileri, bu savaşı ulusal çıkarlar için değil, proletaryanın çıkarlarına düşman olan bencil çıkarları için yürütüyorlardı. Ekim Devrimi'nden sonra enternasyonalist Lenin neden «savunmacı», vatani savunma yandaşı oldu? Çünkü şimdi artık işçi ve köylülerin devletini savunmak sözkonusuydu.

Görülüyorki, Leninci doğrultu uluslararası yaşamın gerçek koşullarına tamamen uygundu. Ama durumun özellikleri değişik biçimlerde gözönünde bulundurulabilir. Zamanın istemlerine uyarak işçi hareketindeki sağ kanadın temsilcileri de hızla «barış felsefesi»ni yenilemeye çalışıyorlardı. Örneğin, bunlar arasına düşen G. V. Plehanov, 1915 yılında «durumun değişmesiyle bizim taktiğimiz de değişiyor» diyordu ve bundan şu sonucu çıkarıyordu: Eğer sosyalistler «savaş başlamazdan önce barışın korunmasını savundularsa, bu, şimdi onların savaşa katılamayacakları ... anlamına gelmez.» ⁽³⁾ II Enternasyonal yöneticilerinin politikası, aslında militarizm ve savaş yoluyla konumlarını güçlendirmeye çalışan burjuvaziye yarıdakçılığa dönüşmüştür. Leninizm'in savaş aleyhtarı doğrultusu Rusya emekçilerinin devrimci işçi-köylü hareketinin güç-

(2) Bak: V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 26, s. 303.

(3) G. V. Plehanov, Enternasyonalizm ve vatani savunma. Petrograd, 1917, s.6.

lenip genişlemesinde, **Oktobr Devrimi'nin**, barış savaşımı ile toplumun sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulması için verilen savaşım arasındaki kopmaz bağı ilk kez açık olarak ortaya koyan bu devrimin etkusunda büyük rol oynadı.

Yaşanılan durumun özelliklerine neredeyse aynı dikkat ayrıldığı halde neden Lenin'in politikası ile sağ sosyal-demokratların politikası özü ve sonuçları bakımından birbirinin karşıtı oldu? Çünkü işçi hareketinin oportünist liderleri yalnız devletler arası ilişkilerdeki, yalnız uluslararası yaşamın dış yapısındaki değişiklikleri görüyorlardı. Lenin'de ise, biraz önce de belirttiğimiz gibi, **sınıfsal ölçüt, sınıfsal yaklaşım, sınıfsal bakış en başta geliyordu.**

Leninizm teori ve pratiği uluslararası proletaryanın önde gelen temsilcilerine savaş ve barış sorununda temel öğeyi, onun sınıfsal içeriğini görmeyi öğretti. Onlara, uluslararası arenada her şeyden önce sınıfsal çıkarların çatıştığını kavramayı öğretti. Bununla birlikte günümüzün özelliğini burada temsil edilen sınıfsal güçlerin artan hızla kutuplaşması oluşturuyor. Bu süreç, dünyayı birbirine karşıt iki sosyal sisteme bölen ve böylece tüm uluslararası yaşamı bir mihver üzerine «oturtan» **Oktobr Devrimi'yle** başladı. Bu devrim, diyor Lenin, öyle bir durum meydana getirdi ki, dünya politikasında tüm olaylar kaçınılmaz olarak bir merkez sorun etrafında, yani uluslararası burjuvazinin Sovyet devletine ve onun doğal bağlaşıkları olan «tüm ülkelerin ilerici işçilerinin hareketine, ... sömürge halklarının ve ezilen halkların ulusal kurtuluş hareketine karşı savaşımı etrafında yoğunlaşıyor ...» ⁽⁴⁾

Lenin bunları yazdığı zaman sosyalizm bir tek ülkede henüz ilk adımlarını atıyordu. Şimdi ise geniş bir kesimde uluslararası sosyalist ülkeler ailesi oluştu ve dünya politikasında tüm gelişmeler sosyalizm ile kapitalizm arasındaki savaşım da toplanıyor. Emek ile sermaye arasında artık enternasyonalleşmiş olan bu çelişkinin gelişmesi, bunlar arasındaki savaşım ve bu savaşıma katılan güçler arasındaki oran uluslararası yaşamın ana eğilimlerinin içeriğini ve yönünü belirliyorlar.

Bilimsel sosyalizm, teori ile pratiğin birliğini öngörüyor. Bu ise başka şeylerin yanısıra bugünkü politik gelişmelerde gerçekçi olabilme yeteneğini gerektiriyor. Komünistler, varolan askersel-politik blokları gözönünde bulundurmamak gerektiğini, günümüz koşullarında birçok kilit sorunların, silahsızlanma ve yumuşama sorunlarının bunlarsız, bunların dışında çözülemeyeceğinin bilincindedirler. Yine bu gerçeklik, «bloklar politikası» içinde emperyalizmin ve sosyalizmin, ABD'nin ve SSCB'nin, burjuva milliyetçiliğinin ve enternasyonalizmin birbirinden ilkesel bakımdan farklı rol oynadıklarını görmemize olanak veriyor. Olaylara, olgulara gerçekçi açıdan bakış, blokların dağıtılması ödevinin (bu, SBKP'nin önerdiği Barış Programında da yer alıyor) ancak askersel dengenin korunduğu, silahlarda yavaş yavaş, adım adım indirim yapıldığı koşullarda, yani politik ve askersel alanda yumuşamanın geliştirilmesi yoluyla çözümünün olanaklı olduğunu görmeyi, açıkça kavramayı gerektiriyor.

⁽⁴⁾ V. İ. Lenin, *Tüm yapıtlar*, c. 41, s. 163.

Komünistler, kendi barış görüşlerini, barış politikalarını hazırlamaya, belirlemeye büyük bir sorumlulukla yanaşıyorlar. Onlar yığınsal barış hareketine doğru bir yön vermeyi, buna katılanlara uluslararası yaşamın gelişmesinin «bloklar mantığı»na göre değil, sınıfsal çıkarlar ve çelişkiler mantığına göre olduğunu göstermeyi kendileri için bir enternasyonal görev, enternasyonal yükümlülük sayıyorlar. Barışsever güçleri parçalanmaya iten «barış felsefesi»ne onlar dünya gelişmesini sınıfsal açıdan çözümlemeyle, bundan çıkarılan ve bu güçlerin hangi ulusa, hangi partiye, hangi ideolojiye bağlı olduklarına bakılmaksızın enternasyonal birliğin sağlanması yolunu gösteren sonuçlarla karşı koyuyorlar.

Böyle bir çözümleme, iki dünya savaşında olduğu gibi şimdi de savaş tehlikesinin emperyalizmden geldiğini ve sosyalizmin dünyada barışı koruma cephesinin ana gücü olduğunu son derece açık bir biçimde ortaya koyuyor. Barış savaşımında enternasyonal dayanışma, ancak bu iki gerçek kavranılarak buna dayanırsa etkili olabilir. Bu dayanışma ise mutlaka etkili olmak zorundadır, çünkü sınıfsal niteliği olan bu savaş ve barış sorunu bugün insanlığın önünde yaşam ve ölüm sorunu olarak durmaktadır.

Şimdi de enternasyonalizmin, toplumun sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulması yolunda elde edilen gerçek kazanımlar ve pratik sorunlarla bağlı olarak ne tür sınavlar geçirdiğine bir bakalım.

1917 yazında Rusya'da olaylar, sosyalist devrimin teorik soyutluktan dünya gerçekliğine dönüşeceği sınıra doğru hızla geliyordu. O zamanlarda Lenin ile eskiden devrimciler, hatta bolşevikler arasında yer almış bir zengin mühendis arasında bir konuşma geçiyor. Lenin, bu tarihsel değişikliğin, bu dönüm noktasının eşliğinde kendisiyle konuştuğu adamın görünümünü şöyle anlatıyor: «O, şimdi korku içinde, çöşmüş ve zaptolunmaz işçilere karşı kinle dolu. O, sosyal devrimi, eğer tarih buna barışçıl yoldan, engelsiz, sakın sakın, tam zamanında, Alman ekspres treninin istasyona girdiği gibi götürse, kabul etmeye hazır. Ağırbaşlı kondüktör vagonun kapılarını açacak ve ilan edecek: «Sosyal devrim istasyonu. Herkes insin?»⁽⁵⁾

Kimse, bizim Lenin'in Oktobr öncesi yazdığı «Bolşevikler devlet erkini ellerinde tutabilecekler mi?» adlı yapıtında belirttiği bu «küçük kişisel anı» buraya aktararak konudan saptığımızı düşünmesin. Hayır, konudan sapmadık. Lenin, bu anlattıklarıyla neyi belirtiyor? Kuşkusuz, sınıf savaşımının güçlüklerini, özveride bulunmayı ve diğer «sıkıntıları» paylaşmaya hazır olmadan da devrimi, sosyalizmi platonik biçimde desteklemenin olanaklı olduğunu ve bunun zor bir iş olmadığını belirtiyor. Bu görüşü Lenin birçok teorik yapıtında ve politik konuşmasında belirtiyor ve geliştiriyor. Bu görüş doğrudan doğruya enternasyonalizm sorunuyla da bağlıdır. Şimdi biz bunun böyle olduğuna, önce yine tarihten örneklerle dayanarak inanacağız.

Oktobr Devrimi'nden sonra Karl Kautsky önüne komünistlerin, ilerici işçi-

(5) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 34, s. 321.

lerin, dünyanın ilk sosyalist devletiyle dayanışma gösterenlerin enternasyonalizmi ile açıkça burjuvazinin yanında yeralan sosyal-reformistlerin anti-sovyetizmi arasında özel, «üçüncü» bir yol bulma ödevini koydu.

O, sosyalizmin yandaşı olarak kaldı mı? Evet, ama bu sosyalizmin kesinlikle anti-bilimsel, anti-marksist temeller üzerinde olması koşuluyla. Ona göre sosyalizm daha doğarken hemen genel zenginliği, kültür ve yasallığı bakımından gönül alıcı, büyüleyici olmalıydı. Rusya'daki sosyalizm örneği onu tatmin etmiyordu. Ama o, «ortacı»ya yakışır bir tutumla, eğer genel Avrupa devrimiyle tüm dünyada sosyalizme geçiş süreci «yükselirse», ancak bu durumda, Rusya proletaryasının devrimci çabalarının belki iyi not da alabileceği yolunda bir görüş oluşturmaya girişti. Böyle bir devrim, diyordu Kautsky, Rusya'da «sosyalist üretimi gerçekleştirme» yolunda ortaya çıkan «engelleri ortadan kaldırmaya» yardım edebilir, sosyalizmin ilk adımlarında karşılaştığı «güçlükleri» ve «kayıpları» azaltabilir. ⁽⁶⁾

Bu görüşler tek başına, yani teorik soyutlama biçiminde ele alındığında doğru, akla uygun olarak kabul edilebilir. Devrimci Avrupa'dan devrimci Rusya'ya yapılacak bir yardımın büyük önem taşıyacağı anlaşılır bir şeydir. Ancak işin özü başka. Kautsky tüm bunları «yokere» yazmadı, Rusya proletaryasına, bolşeviklere, «Alman ekspres treni»ni beklemeyip devrime gittiklerinden ötürü çıkışmak için yazdı. Kautsky onları bunu yaptıkları için aforoz etmiye, «gerçek sosyalizm»den uzaklaştırmaya hazırdı ve sonunda yeni toplumun doğuşuna eşlik eden baskı ve yıkımdan, acı ve çileden ötürü son derece üzülen burjuvaların ve reformistlerin korosuna seve seve gitti katıldı.

Lenin, zenginlerin erki kollanarak ileri sürülen, onların aşılamaya çalıştığı görüşlere dayanan bu ortacı «devrimciliği» ve ortacı «enternasyonalizmi» amansızca eleştirdi. Sağ sosyal-demokratların utanmadan, küstahça gidip burjuvazinin yanında yer aldıklarını belirtti ve şunları yazdı: «Ortacılar da burjuvazinin yaptığını yapıyorlar, ama o dakikada kimin daha güçlü olduğuna bakıyorlar ve bunu korkakçasına, yalpalamalar, ikircimler göstererek yapıyorlar.» ⁽⁷⁾

Tüm bunlar bugün belleğimizde rasgele canlanmıyor. Kautsky ve başka «ortacıların» gölgeleri işçi hareketiyle bağlı politik çevrelerde yeniden beliyor. Bilinen şemalar yeniden ortaya sürülüyor. Yalnız şu farkla ki, bunların şimdiki yandaşları, birincisi, varolan sosyalizmin «iyileştirilmesini» istiyorlar, ikincisi, sosyalist dönüşümlerin, eğer kapitalizme, görece zayıf olduğu yerde değil de en güçlü olduğu yerde darbe indirilip son verilirse, daha başarılı olacağını ileri sürüyorlar. Bu tezlerin özünde nelerin yattığını inceleyelim.

Sosyalizm, burjuvazi için, gerçekten de temel üretim araçlarının kamulaştırılması, erkin işçi sınıfının öncülüğünde emekçilerin elinde toplanması gibi temel ölçütlere yanıt veren bir toplum sözkonusu olursa, bugünkü biçimiyle de,

⁽⁶⁾ Bak: K. Kautsky, Die Diktatur des Proletariats. Wien, 1918, s. 28.

⁽⁷⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 37, s. 303.

hele de «iyileştirilmiş» biçimiyle, ilkesel olarak kabul edilir bir şey değildir. Her zaman olmasa bile, son zamanlarda daha sık olarak tekeli sermayenin en yetkili temsilcileri bunu çok açık bir biçimde belirtiyorlar. Örneğin, ABD Savunma Bakanı C. Weinberger ve Dışişleri Bakanı A. Haig şu veya bu yoldan sosyalizmin varlığına son verilmesi gerektiğini ısrarla tekrarlıyorlar.

Uluslararası işçi sınıfı için, tam tersine, sosyalizmin reel olarak varoluşu, onun her kazanımı son derece değerlidir. Sosyalizmi, tüm yaşamıyla, böyle kavrama, en azından emekçi insanların sosyal içgüdüsünü ve sınıfsal sezgisini gösteriyor. İşçi sınıfının politik öncüsüne gelince, o, bilincine varılmış sınıfsal çıkarları kılavuz edinerek hareket ediyor. Bu, sosyalizmin utkuya ulaştığı ülkelerin, devrimci emekçi yığınlarının, yerini hiç bir şeyin alamıyacağı uluslararası bağlaştığı olduğunun ve kapitalist dünyada proletaryanın yeni toplum için verdiği hiç de kolay olmayan savaşımın, eğer sosyalist ülkeler olmasa, bu ülkelerin deneyimi olmasa daha da ağır olacağının kavranmasını gerektiriyor.

Ne sosyalist topluluk üyesi ülkelerde, ne de bunların dışında eylem gösteren Marksist-Leninist partilerin sıralarında hiç kimse reel sosyalizmin, ideal sosyalizm, tüm en mükemmel şeylerin simgesi olduğu gibi saçma görüşlere, böyle bir hayale elbette kapılmıyor.

Ama bundan nasıl bir sonuç çıkarmak gerekiyor? İdeal biçimdeki sosyalizme uymayan sosyalist toplumu büsbütün «feshetmek», «kapatmak» mı gerek? Ya da onu kabul etmeyi ve desteklemeyi tamamen ideale uygun duruma gelinceye kadar ertelemek mi gerek? Devrimci işçi sınıfının sıralarında sorunun bu biçimde ileri sürülmesi saçmalıktır. Çünkü sosyalist toplum düzeninin oluşması, onun yetkinleşmesi ve ideale (ki bu komünizmdir) yaklaşması, sorunlarla, güçlüklerle dolu uzun bir yoldur, uzun bir süreçtir. Dünyadaki ilerici işçiler Ekim Devrimi'nin ilk gününden başlayarak bu süreçle enternasyonal dayanışma konularında yer almışlar, onun dolgun ve aktif yaşam sürdürmesi, başarıyla gelişmesi için ellerinden geleni yapmışlardır. Onlar, bu arada, sosyalizm yolunun güllerle döşeli olmadığını da görmüşlerdir. Bununla ilgili olarak Lenin şöyle diyor: «Eğer biz yanlışlık yapıyorsak, eksikliklerimiz varsa, yolumuzda güçlüklerle karşılaşırıyorsa, çelişkiler beliriorsa, bu onlar için önemli değildir, onlar için bizim deneyimimiz önemlidir; onlar her şeye karşın hep birlikte yürüyeceğiz ve utkuya ulaşacağız diyorlar.»⁽⁸⁾

Leninizmin düşmanları, onun, gerçekleştirilen devrimlerin gerçek deneyiminin önemini belirttiğini, ancak bununla, böyle yaparak sosyalizm için belirli bir klişe, sosyalizm kuruculuğu için bir tek «model» dayattığını savlıyorlar. Onlar şöyle diyorlar: Lenin'in konumu da böyleydi, «Moskova»nın konumu da her zaman böyleydi ve böyle de kalmaktadır. Şimdi sözü olgulara, verilere verelim.

⁽⁸⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 35, s. 278.

Yıllardan 1919. Olaylar öyle bir gelişme gösterdi ki, Macar devrimine yardımı giden Kızıl Ordu birlikleri Galiçya ve Bukovina'yı yarıp geçemediler. Onlar Macar devrimcilerine ne götürüyorlardı? «Sovyet modeli» mi? Lenin Budapeşte'ye, devrimin önderi Bella Kun'a gönderdiği radyotelgrafta bakın ne diyor: «Macar devriminin kendine özgü koşullarında bizim Rusya taktiğimizi tüm ayrıntılarıyla taklit etmiye kalkışmak, hiç kuşkusuz hatadır. Böyle bir hata yapılmaması için ben sizi uyarıyorum.»⁽⁹⁾

Yıllardan 1937. İspanya'da iç savaş sürüyor. Sovyet komünistleri enternasyonal görevini yerine getirerek kesin olarak cumhuriyetçilerin yanında yer aldılar, onlara ellerinden gelen yardımı yaptılar. Neden? İspanya'ya «Sovyet modeli»ni ihraç etmek için mi? Şimdi İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri S. Carrillo'nun kitabını açalım ve o zaman İspanyalı yoldaşların Moskova'dan, Sovyet yöneticilerinden aldıkları mektubu okuyalım. Mektupta hiç de kesin olduğu iddia edilmeyen bazı değerlendirme, görüş ve öğütler yer alıyor. Bu, yalnızca üzerinde düşünmek için gönderilmiş bir materyal. Mektubun ana görüşü ise şu: «İspanya devrimi birçok bakımdan Rusya'nın geçtiği yoldan farklı bir yolda gelişiyor. Bu, toplumsal, tarihsel ve coğrafi koşulların, uluslararası durumun başka olmasından ileri geliyor. İspanya'da devrimin gelişmesinde parlamenter yolun Rusya'da olduğundan çok daha etkin olması çok olasıdır.»⁽¹⁰⁾

Yıllardan 1946. Orta ve Güney-doğu Avrupa ülkeleri sosyalist dönüşümlere götüren devrimci yola girdiler. SSCB, onlara çokyanlı yardım ve destek gösteriyor. Burada da «Sovyet modeli»ni yerleştirmek için mi? Çekoslovakya komünistlerinin önderi K. Gottwald, o zaman «Moskova'nın görüşü»nü bakın nasıl anlatıyor: «Marksizm klasiklerinin teorik olarak öngördükleri şimdi pratikte kanıtlandı, yani Sovyet devlet düzeninden başka da sosyalizme götüren yolun varolduğu görüldü.»⁽¹¹⁾

1981 ve 1982 yılları. Sosyalizm kuruculuğunda, devrimci savaşımında sosyalist yönelimli gelişme için zengin bir uluslararası deneyim birikti. Bu deneyim kapsamına Sovyetler Birliği ile yapılan çokyanlı işbirliğini ve onun çeşitli biçimlerdeki yardımlarını da alıyor. Bunda «Moskova» neyi görüyor, yahutta neyi görmek istiyor? «Sovyet modeli»nin dünya çapında yayılmasını mı? SBKP Merkez Komitesinin 26. Kongreye sunduğu çalışma raporunda şunları okuyoruz: «Sosyalist devletlerin birbirlerine yakınlaşması süreci, sosyalist ülkelerin ulusal ve tarihsel özelliklerini yok etmiyor. Toplumsal yaşamlarının, ekonomik örgütlenmelerinin çok çeşitli biçimlerinde, gerçekte varolan, yani sosyalist yaşam biçiminin yerleşmesindeki zengin yol ve yöntemler görülmelidir.»⁽¹²⁾ SSCB'nin 60. kuruluş yıldönümüyle ilgili olarak kabul edilen SBKP Merkez Komitesi kararında ise şu belirtiliyor: «Sovyetler Birliği, kimseye şu veya bu

⁽⁹⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 38, s. 217.

⁽¹⁰⁾ Bak: S. Carrillo, «Eurocomunismo.» Y Estado. Barcelona, 1977, s. 157.

⁽¹¹⁾ K. Gottwald, Spisy, dil XIII, Praha, 1957, s. 230–231.

⁽¹²⁾ L. İ. Brejnev, Lenin'in yolunda, c. 8, Moskova, 1981, s. 641–642.

ülkenin özelliklerini hesaba katmayan hiç bir devlet yapısı klişesi ve «model»i dayatmıyor.»⁽¹³⁾

«Model»le ilgili bu kadar. Sanırım ki sorun anlaşıldı. Ama işin bir başka yanı daha var. Kimi devrimciler, ülkelerinin sosyalist geleceği üzerinde düşünürken, bunu, sosyalizm kuruluşu tarihinde yerverilen deformasyona başvurmaktan yapabileceklerini belirtiyorlar. Marksist-Leninstler bunu anlayışla karşılıyorlar. Çünkü, Lenin'in sözleriyle söylersek, kimsenin «alçakgönüllüce ortaya koyduğu dileği, Sovyet erkini bizde olandan daha iyi yapma dileğini gerçekleştirmek istemesine karşı çıkamayız.»⁽¹⁴⁾

Ama bu teorisyenlerin dilekleri hiç de alçakgönüllüce ortaya konmuş dilekler değil. Onlar reel sosyalizmin deneyiminin üzerinden bir çizgi çekmek istiyorlar. Bu sosyalizmin kendini tükettiğini ilan ediyorlar. Yepyeni bir sosyalizm kurmaya girişeceklerini söylüyorlar. Bunların gösterdikleri kanıtların ne olduğunu, kaç para ettiğini anlamak için bunlardan birini, bizim yukarda da sözünü ettiğimiz tezi, yani dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin, şimdi onu kapitalizmin başlıca kalelerinde geliştirerek, «yenilenmesi» zorunluğu tezini ele almak yeterlidir. İlk bakışta burada tartışılacak ne var diye düşünülebilir. Sosyalizm idealine bağlı olanlar arasında sermayenin erkini dünyadaki başlıca dayanak noktalarında alaşağı edilmesine, kapitalizmin en çok gelişmiş olduğu ülkelerde sosyalist dönüşümler yapılmasına kim karşı çıkabilir? Ama sorun bu değil.

Sorun başka. Toplumsal, devrimci gelişme nesnel yasalara göre oluyor. Emperyalist egemenlik zincirinde sosyalist atılımın ancak onun en zayıf halkasında gerçekleştirilmesinin olanaklı olduğu görülüyor. İç çelişkilerin keskinleşmesi, uluslararası alandaki belirli bir güç dengesiyle birleştiğinde, bir anda kapitalist ülkelerden her birini böyle bir «zayıf halka» haline getirebilir. Devrimci harekette her zaman böyle bir olasılığı gözönünde bulundurmak, eğer böyle bir şey olursa bundan yararlanmak gerektiği vurgulanmıştır. Ama böyle bir olasılığı gözönünde bulundurmak ve bundan yararlanmaya hazırlanmak başka şey, «sosyalizm güneşi yalnız Batıda parlayacaktır» görüşüne yönelmek başka şeydir. Bu, bir kez daha, tren tarifesine bakarak, belirli saatte trenin «Sosyal devrim» istasyonuna gelmesini sabırla bekliyen «zengin mühendis» anımsatıyor.

Burjuva ideologları, dünya devrimci sürecini «asilleştirme» projeleri hazırlamaya ve bunları tüm dünyaya yaymaya büyük önem veriyorlar. Bu tür projelerin temelinde reel sosyalizmden uzak durma görüşü yatmaktadır. Bunun sonucu olarak da emekçilere, dünyadaki doğal bağlaşıklarının yardımına dayanmadan, emperyalizmle başa baş savaşım vermeleri salık veriliyor. Marksist-Leninstler böyle hayallere kapılmanın devrimci işçi hareketi için ya

⁽¹³⁾ SBKP Merkez Komitesinin SSCB'nin 60. kuruluş yıldönümüyle ilgili kararı. «Pravda» 21 Şubat 1982.

⁽¹⁴⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 38, s. 162.

kendini yenilgiye ve gereksiz kurbanlar vermiye mahkûm etmek, yada kendi savaşımından sadece asılı bir tabela bırakarak, politik çalışmaları, sosyal-demokratların yaptığı gibi, burjuvazi ile uzlaşmanın yollarını aramaya yöneltmek anlamına geleceğini çok iyi anlıyorlar. Çünkü üçüncü bir yol yoktur. Sosyalizmle enternasyonal dayanışmayı her zayıflatma, eninde sonunda burjuvazinin konumlarının güçlenmesine yardım ediyor. Çağdaş dünyanın aman zaman bilmez mantığı işte böyledir.

Son olarak da ulusal kurtuluş, ulusal özgürlük sorununa değinelim.

Devrimci işçi sınıfının temsilcileri, ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesi hakkını tanımayı ve bunu savunmayı her zaman kendileri için tartışma götürmez bir yükümlülük saymışlardır. Lenin, bu yükümlülüğün içeriğini, gerçek özünü ortaya koyarak, bunun dünyadaki sınıfsal güçlerin yer alımı ve savaşımına uygun belirli bir eylem çizgisi olduğunu göstererek, sorunun işlenmesine büyük katkıda bulunmuştur.

Lenin, emperyalizmin, «bir avuç «büyük» devletin tüm dünyadaki uluslar üzerinde sürekli artan bir zorbalık uygulama»⁽¹⁵⁾ sistemini oluşturarak, kapitalist toplum düzeninin temel sınıfsal ilişkilerinin, uluslararası ilişkilerde derinlik ve keskinlik bakımından daha az olmayan ilişkilerle sımsıkı örüldüğü bir durum yarattığını ortaya koydu. Bu durum, tekelci sermayenin baş düşmanı olan işçi sınıfıyla, ulusal özgürlükten yoksun olan halkların aynı sıralarda yer almasına yol açtı. Dolayısıyla kapitalizmin devrim yoluyla sosyalizm tarafından değiştirilmesi yalnız burjuvazi ile proletarya arasında başa baş «saf» sosyal çatışmanın sonucu olamaz; bu evrensel sürece ezilen halkların ulusal kurtuluş hareketi de önemli katkıda bulunmaktadır.⁽¹⁶⁾

Bu, devrimci proletaryanın sınıfsal enternasyonalizminin özüne uygun pratik ödevler de getiriyor. Lenin, kendini ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesi hakkından yana ilan etmenin yeterli olmadığını belirtmiş ve bu ödevleri somutlaştırmıştır. Bunun için daha şunların da gerekli olduğunu belirtmiştir: Birincisi, gerçek özgürlüğe, devletsel bağımsızlığa ve ulusal eşitliğe götüren yolun sosyalizm için savaşımına bağlı olduğunu sürekli açıklamak; «ikincisi, tüm komünist partilerinin bağımlı yada eşit hakka sahip olmayan ulusların ... ve sömürgelerin devrimci hareketine somut olarak yardım etmeleri gerekir.»⁽¹⁷⁾

Halkların kendi yazgılarını belirlemesi sorununa Leninci, yada başka bir deyişle proletarya sınıfı açısından yaklaşım ile burjuvazinin yaklaşımı, onun görüşleri, onun sömürgecilik düzenini, ulusal ezgi rejimlerini korumaya yönelik sınıfsal doğrultusu arasında köklü fark vardır, bunlar birbirine taban tabana zıttır. Ama her iki tarafın da bilincine vardığı sınıfsal çıkarlar arasındaki temel uzlaşmaz çelişkiyi yansıtan ideolojiler ve politik doğrultular arasındaki

⁽¹⁵⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 26, s. 328.

⁽¹⁶⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 39, s. 327, c. 44, s. 38.

⁽¹⁷⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 41, s. 165.

açık çatışmalarla birlikte Birinci Dünya Savaşından sonra ve özellikle Ekim Devrimi'nden sonra «üçüncü yol»un yandaşlarının aktifliği de artmıştı. Onlar özellikle işçi hareketinin reformist kesiminde, II ve II¹/₂ Enternasyonal'in sıralarında çaba gösteriyorlardı. Halkların kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesi hakkını tanıyarak emperyalist burjuvaziden uzaklaşmış gibi görünüyordular, ama aynı zamanda Leninizm'in devrimci fikirlerini kabul etmiye de yanaşmıyorlardı. Onlar şunda ısrar ediyorlardı: Emperyalizmin köleleştirdiği halkların savaşımı onların iç işidir, bu savaşıma sempati duymak, bunu tasvip etmek olur, ama pratik yardımda bulunulamaz.

Lenin, bu tutumu, «enternasyonalizm kavramını ve politikasını çarpıtma»⁽¹⁸⁾ olarak niteledi. O, reformistlerin, ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesi ilkesini tanımalarının «yapmacık bir tutum, bir paravana»⁽¹⁹⁾ olduğu görüldü diye yazdı. Onlar bu paravanın ardında kendilerini çok rahat hissediyorlardı. Böylelikle hiçbir rizikoya girmeden sömürge imparatorluklarında yükselen savaşımın dışında kalarak enternasyonalist görünmeye çalışıyorlardı.

Bugünkü koşullarda ulusal özgürlük sorunu birçok bakımdan geçmişte olduğundan çok daha değişiktir. Ama bu soruna iki temel yaklaşım bugün de varlığını sürdürmektedir. Bunlardan biri burjuvazinin sınıfsal yaklaşımıdır ve bunun temel amacı şudur: Her araca başvurarak gelişmekte olan ülkeleri kapitalist sömürünün yörüngesinde, emperyalizmin denetiminde tutmak. Bir de işçi sınıfının, sosyalizmin yaklaşımı var. Bunlar, Lenin'in sözleriyle söylersek, eski sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin halklarına çok yanlı yardım yapmayı, onların ulusal ve sosyal yazgılarını gerçekten özgürce belirleyebilmelerine katkıda bulunmayı kendi çıkarına ve kendi görevi»⁽²⁰⁾ sayıyorlar.

Bu alanda da yine «orta yol»un yandaşları sahneye çıkıyorlar. Evet, bunlar ulusal hakları, devlet egemenliğini, halkların çıkarlarını çiğneyen emperyalizmi kınıyorlar. Ama ulusal kurtuluş savaşımı veren güçlere yalnız sözle sempati duyduğunu belirtmekle yetinmeyip, bunlara pratik yardım yapan, en önemlisi, bunu «üçüncü yol»un yandaşlarıncı «caiz olmayan» biçimde yapan sosyalist ülkelere de saldırıyorlar.

Devrimci politikada biçim ve yöntemin saptanması, kuşkusuz önemli rol oynuyor. Ama bunlar dogmatik görüşlere dayanarak saptanmıyor. Sosyalizm güçleriyle ulusal kurtuluş hareketi arasındaki bağlaşıklığa gelince, bu, kuşkusuz, Lenin'in belirttiği gibi, «her ülkenin işçileri arasında komünist hareketin, yahuatta geri kalmış ülkelerde, yada geri kalmış halklar arasında işçi ve köylülerin burjuva-demokratik kurtuluş hareketinin gelişme düzeyine bağlı olarak»⁽²¹⁾ değişik biçimler alır. Marksist-Leninist partiler için, sosyalist topluluk üyesi devletler için enternasyonal görevi yerine getirmek, ulusal kurtuluş hareketlerine, devrimci güçlere etkili, aktif yardım gösterme işi, basit bir iş

⁽¹⁸⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 41, s. 166.

⁽¹⁹⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 41, s. 165.

⁽²⁰⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 30, s. 120.

⁽²¹⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 41, s. 163-164.

değildir. Onlar maddesel zenginliklerinin bir bölümünü buna ayırmak, özveride bulunmak, bazen de çok zor politik kararlar almak zorundadırlar. Kısacası, bu, uluslararası sınıf savaşımının gerilimli ve karmaşık bir kesimidir.

Burjuvazi, sınıfsal çıkarlarını çok iyi kavlıyor, bunları ne biçimde olursa olsun, her araca başvurarak savunmaya son derece büyük özen gösteriyor. Emperyalizm, halkların ulusal özgürlüklerini ortadan kaldırmak için bir dizi geleneksel ve yeni yöntemlere başvuruyor. O, bu yönde «çevik kuvvetler»den, kiralık eşkiya çetelerinden, uluslarüstü tekellere kapıları ardına kadar açma koşuluyla verilen kredilerden yararlanıyor. «Uluslararası terörizm» doktrininden yararlanıyor. Hatta «halklar kendi yazgılarını kendileri belirlemelidir» belgisinden bile yararlanıyor. Evet, her şeyden yararlanıyor. Tarih, tekelci burjuvaziye de bir şeyler öğretmiş. O, kurtuluş hareketini, güçlü uluslararası bağlaştığı sosyalizmden koparma denemelerinde bir işe yarayacağını umduğu zaman, kendini halkların ulusal haklarının savunucu olarak göstermiye de hazır.

Bu koşullarda halkların ulusal özgürlüğüne, bağımsızlığına, egemenliğine gerçekten özen göstermek, onların savaşımını her yönlü desteklemek, emperyalizmin askersel, politik ve ekonomik saldırıları karşısında onları korumak anlamına gelir. Sık sık görüyoruz ki, kurtuluş hareketinin tek başına emperyalizmin saldırılarına karşı koymaya gücü yetmiyor. Bunlara yardıma koşmayı zorunlu görmiyen bir enternasyonalizm ne işe yarar? Halkların ulusal haklarının yerleşip pekişmesine yardım eder mi? Uluslararası anti-emperyalist dayanışma cephesinin güçlenmesine yardım eder mi?

Günümüz koşullarına uyacak biçimde yenilenmiş «üçüncü yol»un yandaşları, dünyanın gerçekliklerine gözlerini kapıyarak, ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesi ilkesinin hiç bir engelle karşılaşmadan kolayca gerçekleştireceğini ümit ederek, bu ilkeyi, kurtuluş hareketini dünya capındaki sınıfsal çatışmanın etkisinden korumak gibi gerçekleşmesi olanaksız bir isteme dönüştürüyorlar. Bu bir hayaldir. Ama bu, işçi hareketinin, demokratik hareketin, kurtuluş hareketinin bir bölümünü şaşırtabilir. Marksist-Leninstler böyle bir tehlike karşısında umursamazlık edemezler, buna karşı kayıtsız kalamazlar. Onlar, bir zamanlar tu tür tehlikeye karşı savaşımı, devrimci işçi sınıfının, emperyalist kölelikten kurtulmaya çalışan halklarla enternasyonal dayanışma politikasının en önemli ödevleri arasına koyan Lenin'in öğütlerine bağlı kalıyorlar, bunları yaşama geçiriyorlar. (22)

Lenin, işçi sınıfının kendi dış politikası olması zorunluluğunu ortaya koyan Marksizm'in kurucularının öğüdünü yerine getirmek için çok emek verdi. Böyle bir politikayı, Rusya'da erki alan proletarya, doğrudan Lenin'in yönetiminde oluşturdu. Marksist-Leninstlerin yönetiminde diğer ülkelerin işçi hareketleri de uluslararası ilişkilerde dünya gelişmesinde kendi sınıfsal doğrultularını ortaya koymayı öğrendiler. Şimdi işçilerin bu dış politikasıyla ilgili haklı

(22) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 41, s. 166.

olarak diyebiliriz ki, bu politikanın zengin bir tarihi, büyük kazanımları, büyük başarıları vardır.

Bu politika değişik yerlerde değişik olanaklarla uygulanmış ve de uygulanmaktadır. Örneğin kimi yerde devlet aygıtı bunun hizmetinde kimi yerde ise sadece yürüyüşte taşınan pankartlar var, kimi yerde parlamento kürsüsünden yararlanılıyor kimi yerde illegal dağıtılan bir bildiri var; kimi yerde çağdaş güçlü yığınsal iletişim araçları var kimi yerde sınırlı sayıda insanın katıldığı miting ve toplantılar yapılıyor. Ama bu politika her zaman büyük bir etkinliğe sahip. Bu politikanın en küçük eylemleri bile etkisiz kalmıyor, boşa gitmiyor. Neden? Çünkü bu eylemler her zaman proletarya enternasyonalizminin yüce evrensel gücünü hissettiriyor. Lenin'in belirttiği gibi «iş sayıda değil, gerçekten devrimci proletaryanın idelerini ve politikasını doğru olarak ifade etmektedir. İş, enternasyonalizmi ilan etmekte değil, en zor günlerde bile gerçekten enternasyonalist olmayı başarmaktadır.»⁽²³⁾

Bugün yaşadığımız şu tarihsel dönemde bu sözler son derece günceldir. Günümüzün kilit sorunlarının yakıcılığı, barıştan, sosyal ilerleme ve ulusal kurtuluştan yana olan tüm güçlerin enternasyonal birliğinin güçlendirilmesini gerektiriyor. Bu güçler şimdiye kadar görülmedik ölçüde büyüdüler. Yeni yeni sosyal katmanlar, koskoca halklar bu güçlere yaklaşıyorlar. Uluslararası çapta işbirliği yapılmasının zorunlu olduğu görüşü bunların kafalarına iyice yerleşiyor. Bunda, Marksist-Leninstler, sosyalizm, devrimci işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketi arasındaki sınavlardan geçmiş bağlaşıklığın gücünü ve etkinliğini artırmak için yeni olanaklar görüyorlar. Bu bağlaşıklığın sarsılmaz olması, gerçek enternasyonalizmin ilk buyruğudur.

⁽²³⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 31, s. 177.

SSCB'nin kuruluşunun 60. yıldönümü üstüne

SBKP Merkez Komitesi, SSCB'nin, 30 Aralık 1982'de tamamlanan kuruluşunun 60. yıldönümü ile ilgili olarak bir karar kabul etti. Belgede, SSCB'nin doğuşunun, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi etkisinin bir sonucu olduğu belirtiliyor. Enternasyonalizmin pekişmesinde Rusya işçi sınıfı öncü güç olarak kendini gösterdi. SSCB'nin kuruluşu, bileşimi bakımından çok uluslu, ideolojisi ve politikası, örgütsel yapısı ve çalışma ilkeleri bakımından köklü enternasyonalist olan *Leninci Bolşevik Partisi'nin en büyük kazanımıdır*.

Sovyetler Birliği, V. İ. Lenin'in görüşlerinin, ulusal politikaya ilişkin Leninci ilkelerin canlı bir simgesidir. Kararda, V. İ. Lenin, yeni çağın bilimsel analizi temelinde K. Marks'ın ve F. Engels'in ulusal sorun üstüne görüşlerini yaratıcılıkla geliştirdi, deniyor. O, bu sorunun çözümünde ana yolu, politik erkin ele alınması için *yeni, sömürsüz bir toplum kurulması için proletaryanın sınıf savaşımında görüyordu*. Onun geliştirdiği görüşler yaşamda gerçekleşti.

Geçen 60 yıl, Sovyetler Birliği'nin hızlı bir sosyal-ekonomik ilerlemesiyle değerlendirilebilir. SBKP'nin yönetiminde kenetlenen onun halkları gelişmiş sosyalist toplumu kurdular. Ülkede, olgun sosyalist toplum ilişkileri yerleşti, *Sovyet Cumhuriyetlerinin ekonomik gelişme düzeyinin eşitlenmesi ödevi temelden çözüldü*. Sosyalizm, milyonlarca emekçi yığınına kültürün kazanımlarıyla donattı, sosyal durumuna ve ulusuna bakmaksızın her insan için tüm bilgi kaynaklarını açtı. SSCB'de, Sovyet halkı gibi, yeni tarihsel insan topluluğu oluştu. Gelişmiş sosyalizm, ülkenin tüm ulus ve halklarının gelişmesi ve yakınlaşması ile sosyalist demokrasinin derinleştirilmesi arasındaki sarsılmaz bağı açıkça gösterdi.

Kararda daha sonra, günümüz koşullarında, SBKP'nin, SSCB ulusları ve halklarının gelişmesinde, onların kardeşçe birliğinin güçlenmesinde yönetici, yönlendirici ve örgütleyici rolünün giderek arttığı belirtiliyor. Ulusal ilişkiler alanında parti yönetiminin Marksçı-Leninci ilkelere dayanan doğru politikası, çokuluslu sosyalist toplumun ilerlemesinin zorunlu koşuludur.

Sovyetler Birliği'nin kuruluşu ve başarılı gelişmesinin geçici olmayan uluslararası bir önemi vardır. Dünyanın devrimci yenilenmesi için ilerici insanlığın yüzyıllar boyunca yürüttüğü savaşımда önemli, tarihsel bir başarıdır. Yaşam, kapitalist dünya için karakteristik olan ayrımcılığa ve egemenliğe son verdi, yeni toplumsal düzenin tamamen başka uluslararası ilişkiler doğurduğuna ilişkin Lenin'in öngörüsünü doğruladı. Sosyalizmin özünden kaynaklanan devletler arasındaki ilişkiler, sosyalist ülkeler topluluğunda tam anlamıyla gerçekleşti.

Kardeş sosyalist ülkelerin yeni toplumun kuruculuğunda başarıları büyüktür. Belgede, aynı zamanda, deneyimlerin, sosyalizme götüren yolun çetin olduğuna ilişkin *Leninci görüşün güncelliğini doğruladığı vurgulanıyor*. Pratik,

yönetimde olan komünist partileri için yığınlarla bağın güçlendirilmesi uğrunda çaba harcamanın, gerçekçi bir politika yürütmenin, emekçileri enternasyonalist ruhta eğitmenin, sosyalizm düşmanlarına zamanında ve kararlı yanıt vermenin ne-denli önemli olduğunu gösterdi.

Belgede, SBKP'nin, sosyalist ülkeler topluluğunun, uluslararası komünist, işçi hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketinin tüm güçleriyle dayanışmasının güçlendirilmesi için ardıcıl çaba harcadığı belirtiliyor. Kararda, uluslararası komünist hareketin birliğinin daha da pekişmesinde ve saygınlığının artmasında en güçlü etkenin komünistlerin barış için, emperyalizmin saldırı politikasına karşı, halkları nükleer bir yıkımla karşı karşıya getiren onun körüklediği silahlanma yarışına karşı yürüttüğü ardıcıl savaşımı olduğu belirtiliyor.

Büyük Oktobr'in açtığı yoldan bugün Avrupa, Asya, Afrika, Latin Amerika ülkelerinde milyonlarca insan yürüyor. Kararda, Marksizm-Leninizm tarafından açıklanan, SSCB'nin, reel sosyalizm ülkelerinin, devrimci savaşımın enternasyonal pratiği ve sosyalizmi kurma deneyimleriyle kanıtlanan genel yasallıklardan saparak, sosyalizm yolunda ilerlenemeyeceği gibi, her ülkenin ulusal özelliklerini tüm yönleriyle gözönünde bulundurmadan bu yolda başarıyla ilerlemenin sağlanamayacağı belirtiliyor. Sovyetler Birliği, varlığı, yeni tip sosyal, uluslar arasındaki ilişkiler pratiğiyle, kapitalizmin üstesinden gelemeyeceği karmaşık sorunların çözümünde sahip olduğu güç olgusuyla tarihsel gelişmeye giderek daha büyük etki yapıyor.

Kararda, yığınların politikada ve emek alanında aktifliğinin giderek artmasına, SBKP'nin 26. Kongresinin tarihsel kararlarının yaşamda başarıyla gerçekleşmesine yönelik geniş kapsamlı önlemler saptanıyor. Belgede, SSCB'nin bu jübile yıldönümüne hazırlık çalışmalarının, emekçileri ideolojik, politik açıdan birer yurtsever ve enternasyonalist olarak yetiştirme çalışmalarının iyileştirilmesine katkıda bulunması gerektiği vurgulanıyor.

Muhalefeti birleştirme çabaları

David Garcia

Bolivya Komünist Partisi MK Politik Komisyonu üyesi

Soru: Son zamanlarda Bolivya'da askersel rejimin liberalleşmesinden söz ediliyor. Bu, ne denli doğrudur ve bu Komünist Partisi'nin öteki devrimci ve demokratik örgütlerin çalışmalarını nasıl etkiliyor?

Yanıt: Halk arasında söz konusu edilen, liberalleşme değil, General Celso Torrelio hükümetinin, yığınların baskısı sonucu aldığı kimi sınırlı önlemlerdir. General, başkanlık sandalyesini kokain mafyasıyla bağlı ⁽¹⁾ faşist görüşlü militaristlerin 1980'de kurdukları erkteki rejimin içinde meydana gelen değişimlerin bir sonucunda elde etti. Rejimin birinci başı olan, General Garcia Meza tarafından izlenen politika, Bolivya'lıların ezici çoğunluğunun protestosuna yol açmış ve uluslararası demokratik kamuoyu tarafından sert bir dille kınanmıştı. Askerlerin bir kesimi bile diktatöre karşı cephe almışlardı. Ülkemizdeki büyük burjuvazi ile dışardaki emperyalist çevreler, Garcia Meza'nın umdukları «güçlü ve istikrarlı» bir hükümeti kurmaktan aciz olduğu sonucuna vardılar. Ekonomik bunalım, aşırı boyutlarda derinleşmişti. «Nöbet değişimi», bu nedendir.

Şu anda Celso Torrelio'nun «takımı» kendisini, sözümona demokrasiye gidecek bir yol arayan, insan haklarına saygı gösteren ve uyuşturucu madde kaçakçılarıyla herhangi bir bağlantıya karşı uzlaşmaz olan bir geçici hükümet olarak lanse etmeye çabılıyor. Yetkililer, şimdi, rejimlerinin uluslararası saygınlığını güvence altına almaya ve demogojik vaatlerle iç gerginlikleri azaltmaya çalışıyorlar. Gerçekte ise onlar, hükümetin üç yıllık planında ifadesini bulan, emperyalizm yanlısı burjuvazinin çıkarlarını güvence altına alacak istikrarlı bir yönetim oluşturma peşindedirler. ⁽²⁾

Bu arada politik partilerin faaliyetleri üzerindeki yasak da hâlâ sürüyor. Üniversitelerin askerler tarafından kontrolü kaldırılmadı. Eski şiddet aygıtı işlevini yeni paravanalar ardında sürdürüyor, ve para-militer çeteler kudurmuşça saldırıyor. Başlıca sendikalar, en başta Bolivya İşçileri Merkezi (COB) hâlâ yasak altındadır. Komünist Partisi ve öteki ilerici örgütler, hâlâ yeraltında çalışmak zorundadırlar.

Demokratik muhalefet, kendisine vurulan ağır darbelerin yaralarını sarıyor ve yeraltında, saflarını yeniliyor.

- (1) Bolivya'da uyuşturucu madde ticareti, ekonominin bir dalı haline gelmiştir. «Kokain» mafyası devlet aygıtındaki üst yöneticilerle ve ordudaki üst yönetimle karşılıklı yarara dayalı ilişkiler kurmuştur. (Not Red.)
- (2) Bu, devlet işletmelerinin millileştirme dışına çıkartılmasını ve nüfusun ezici çoğunluğunun gelirinin kesilmesini öngörüyor. Bu, IMF'nin önerileridir ve Reagan'ın Latin Amerika ülkeleri politikası doğrultusundadır. (Not Red.)

Devrimci Sol Hareket'le (MIR), Milliyetçi Devrimci Sol Hareket'le (MNRI) ve Demokratik ve Halkçı Birlik Cephesi (UDP)'nin ⁽³⁾ öteki örgütleriyle birlikte komünistler, askersel rejime ve onun halk düşmanı politikasına karşı direniş yoğunlaştırıyorlar. Biz elimizdeki her türlü araçları kullanarak davranıyor ve yığınlarla-işçilerle, köylülerle ve öğrencilerle-bağlar kuruyoruz.

Halk örgütleri içinde illegal koşullardaki çalışmalarını yürütürken, komünistler, savaşımın tümünü derin bir biçimde yeraltına hapsedmeyi amaçlayan Troçkistlere ve Maöculara karşı savaşmak durumundadırlar. Yığınlar üzerindeki etkilerini yitirdikleri için bunlar, kendi kontrollerinde olacak «yeraltı kumanda merkezleri» kurmak istediler. Bunlar aracılığıyla da emekçi halkı temsil etme hakkını ele geçireceklerini umdular. Pratikte, bu hükümetten başka hiç kimsenin işine yaramayacaktı.

Soru: Gizlilik koşullarında sendikal çalışma nasıl örgütleniyor?

Yanıt: Yetkililer, sendikaları, Banzer ⁽⁴⁾ döneminde oluşturulan korporatif çizgilere göre yapılandırma planını gerçekleştirmeye çalıştılar. Bunun özü, demokratik yollarla seçilen liderlerin yerine görevlilerin getirilmesiydi. Yeni askersel rejim altında bu işlev, Çalışma Bakanlığı tarafından atanan ve İşçileri Bakanlığının kontrolü altında çalışan «iş ilişkileri sorumluları» denilen görevlilere verildi. Bunlar, genellikle sendikal konularda hiç bilgisi olmayan kişilerdi, işverenlerin ve hükümetin hizmetindeki muhbirlerdi.

Gerçekten de hemen her yerde işçiler, korporatif sendikalar kurma planını reddettiler. Onlar, hakları için ve işverenlerin keyfi hareketlerine karşı, sömürüsüne karşı, düşük ücretlere, kötü çalışma koşullarına ve baskıya karşı savaşmak için bağımsız «taban komiteleri» kurdular. Elbette komünistler bu yığın örgütlenmesi sürecine aktif katıldılar.

Bu komiteler, resmi yasaklara karşı emekçileri toplantılara çağırdılar ve geleneksel sendika yöneticilerinin seçimi mekanizmasını yeniden işletmeye başladılar. Birçok maden ocağı merkezinde olup biten, budur. İşçiler «taban komiteleri»nin çağırdığı grevlerde birleştiler ve hükümet, madencilerin seçtikleri sendika yöneticilerini tanımak ve hatta grevciler tarafından ortaya konulan istemler etrafında onlarla görüşmeler bile yapmak zorunda kaldı. Her yerde «taban komiteleri» eski sendikal federasyonlara ve COB'ye bağlılıklarını dile getirdiler, bu örgütlerin yöneticilerini tanıdıklarını ilan ettiler, yurttaşlık hakları ve politik haklarının yeniden sağlanmasını istediler.

Her geçen günle birlikte, komitelerin faaliyetleri sendikal faaliyetlerin yeniden başlaması için giderek daha geniş bir saha kazanılmasına yardım etti. Komitelerin, militan madencilerin merkezlerindeki deneyimleri, hızla ülke çapında yayıldı. Aynı zamanda COB, Madenciler Federasyonu, Fabrika İşçileri Federasyonu, Bolivya Üniversite Konfederasyonu, Emekçi Köylülerin Birleşik Merkezi ve öteki sendikal örgütler, yeraltında çalışmalarını reorganize ettiler.

⁽³⁾ 1978'de kurulan ilerici politik örgütlerin bir koalisyonu. (Not Red.)

⁽⁴⁾ Diktatör Hugo Banzer, 1971-1978 arasında işbaşındaydı. (Not Red.)

Komünist Partisi'nin ve UDP'ne katılan öteki sol partilerin üyeleri, bunların yönetiminde aktif çalışma yaptılar.

Madenciler tarafından başlatılan ve emekçilerin öteki müfrezeleri tarafından sürdürülen bu ardıcıl savaşım, grevler, açlık grevleri ve öteki yığın eylemleri, hükümeti geri adım atmaya zorladı. 1981 Aralık ayında yetkililer «taban komiteleri»ni tanıdılar ve «iş ilişkileri sorumluları» adındaki görevlileri atama fikrinden vazgeçtiler. Hükümet, resmen sendikal organların yeniden kurulmasını kabul etti. Bu utkunun esinlendirmesiyle, emekçiler, sendikal faaliyetler için tam özgürlük ve tüm demokratik hakların yeniden sağlanması için savaşımı sürdürüyorlar. Fakat askersel rejim, ödünleri baskıyla birleştirerek vaatlerini yerine getirmekten kaçınmaya çalışıyor.

Soru: Komünistler ve diktatörlüğe karşı direnişin öteki üyeleri, görüşlerini, yığınlara nasıl iletiyorlar?

Yanıt: Komünistler, sürekli yığınların içinde çalışıyorlar. UDP partileri, elden ele dolaşan gazetelerini, bülten ve broşürlerini basmak için sürekli baskının getirdiği büyük zorlukları aşmak zorundadırlar. Komünist Partisi Merkez organı «Unidad», gençlik gazetesi «Temple», ve bir dizi yerel yayını basıyor. Bu basın, rejimi sergilemeye ve halkın savaşımına öncülük etmeye yardım ediyor. Yığınlar, muhalefetin önerdiği eylem programı konusunda bir fikir sahibi oluyorlar. Basının, partilere, kendi örgütlerini oturtmaya da yardımcı olduğunu dikkate almak önemlidir. Ek olarak, aktif ve yaygın bir biçimde bildiriler, broşürler, duvar afişleri çıkartılıyor. Tüm bunlar hükümetin basın, radyo ve öteki yığınsal iletişim araçları üzerindeki tekeli geriletmeye ve eleştirel düşünce önüne koyduğu engelleri kırmaya yardım ediyor.

Soru: Komünist Partisi, muhalefeti birleştirmek için ne yapıyor?

Yanıt: Yeraltında bile, demokratik, devrimci ve anti-faşist güçlerin UDP'nin öncülüğündeki ortak eylemleri için çalışıyoruz. Komünistler, görevlerinin, yalnızca cepheyi kurmak değil, aynı zamanda onu, yeni demokratik güçleri de katarak, genişletmek olduğuna inanıyorlar.

Son günlerde, diktatörlüğe karşı hareketin birleştirilmesi yolunda çok önemli adımlar atıldı. Cephe'nin yığınların politik öncüsü olarak oynadığı rolü artırmak amacıyla ülke içindeki çalışmalarının örgütlenmesi önemli ölçüde iyileştirilmiştir. Komünist Partisi, UDP'yi, Demokrasiyi Savunma Ulusal Komitesi (CNDD) ⁽⁵⁾ ya da bir başka organ tarafından temsil edebilecek daha geniş bir cephenin dinamik bir çekirdeğine dönüştürmeye çalışıyor.

Günümüz koşullarında, UDP'nin çabalarının gerek ulusal ve yönetsel liderlikler düzeyinde, gerekse daha alt basamaklarda, semtlerde, ocaklarda, atöllerde, üniversitelerde ve kırsal bölgelerde meyvelerini vereceğine inanıyoruz.

⁽⁵⁾ 1980 devirmesinin hemen öncesinde oluşan bir dernek. COB, ülkedeki hemen tüm politik partileri (sağcı Milliyetçi Demokratik Birlik ve faşist falanjistler dışında), öteki dinsel kurumları, gençlik kurumlarını ve halk kurumlarını içeriyor. (Not Red.)

Komünistler, UDP'nin yönetici organlarının güvenilir bir desteği olmak zorunda olan taban örgütlerinin geniş ağını oturtmak için çetin bir çalışma içindedirler.

Güncel istemlerden başlayarak, anti-faşist direnişin asgari programı oluşuyor. Bu, ekonominin, doğal kaynakların ve devlet işletmelerinin korunmasını ve Bolivya'ya dayatılan IMF'nin «ekonomik paket»inin kaldırılmasını içeriyor. Bu, yolu, ülkenin demokratikleştirilmesi, parti faaliyetlerine özgürlük tanınması, halkın egemenliğinin ve ulusal kurtuluşunun tanınması gibi daha genel hedeflerin elde edilmesine açıyor. Biz, bağlaşıklarımızla yaptığımız anlaşmaların, geçmişte hissedilen politik işbirliğinin önündeki zorlukların aşılmasına yardımcı olacağına inanıyoruz.

Bugün rahatlıkla, yeraltındaki tüm güçlerin harekete geçirilmesi ve illegal ve legal çalışmanın birleştirilmesi sonucunda diktatörlüğe karşı direnişin güçlendiğini söyleyebiliriz. Partimiz, birleşen ve örgütlenen halkın, faşizmi yeneceğini söylüyor.

Filistin Komünist Partisi kuruldu

Bir dizi Arap ülkesinin ilerici yayın organlarında Filistin Komünist Partisi'nin (FKP) kurulduğu açıklaması yayınlandı.

Belgede, Ürdün Komünist Partisi'nin yurt dışındaki üyeleri olan Filistinli komünistlerin onayıyla ve gerekli örgütsel önlemlerin alınmasından sonra Filistinli komünistler, Filistin Komünist Partisi'nin kurulduğunu ilan etmeyi kararlaştırdılar, deniyor. FKP üyeleri arasında, İsrail işgali altında bulunan Ürdün Nehri'nin batı yakasında ve Gaza Şeridi'ndeki komünistler, Ürdün sınırları dışında oturan Ürdün KP üyesi Filistinlilerin yanı sıra, Lübnan'daki Filistin komünist örgütünün üyeleri bulunuyor. Belgede, Filistinli komünistler bu adımı, Filistin Arap halkının baş hedefine varmak, yani kendi bağımsız devletlerini kurmak ve bu amaç için savaşımında Filistin halkının birliğini pekiştirmek için savaşımın nesnel gereklerine uygun olarak atıldılar, deniyor.

Açıklamada şunlar belirtiliyor: FKP, Filistinli işçilerin ve yoksul köylülerin partisidir. FKP eyleminde, Marksizm-Leninizm öğretisine, proletarya enternasyonalizminin ilkelerine ve komünist ve işçi partilerinin uluslararası toplantılarının belgelerine dayanıyor. Ve parti demokratik santralizm ilkelerine uygun olarak yapılandırılmıştır. Filistin Komünist Partisi, kendisini, Filistin ulusal hareketinin, Arap kurtuluş hareketinin ve uluslararası komünist hareketin ayrılmaz bir parçası olarak görüyor.

Günümüzdeki aşamada partinin baş görevi-ulusal kurtuluş aşamasında-İsrail saldırganlarının 1967'de işgal ettikleri tüm Arap topraklarından geri çekilmesi için savaşım, bağımsız bir Filistin devletinin kurulması ve BM kararları uyarınca Filistinli göçmenlerin topraklarına geri dönmeleri için savaşımdır.

FKP, Filistin Kurtuluş Örgütü'nü, Filistin halkının tek yasal temsilcisi olarak görür ve ulusal birliği, demokrasiyi ve Filistinlilerin ulusal savaşımını güçlendirecek bir olgu olarak FKÖ içerisinde kendi temsilcisini bulundurma hakkını savunur.

Bir devrim modeli yoktur

Ruben Sanchez

Salvador Komünist Partisi MK Politik Komisyonu üyesi

Orlando Millas

Şili Komünist Partisi MK Politik Komisyonu üyesi

Salvador ve Sili ... Bu ülkelerden birincisinde halk, kan dökücü cuntaya ve onu destekleyen Amerikan emperyalizmine karşı silahlı devrimci bir kavga veriyor; ötekinde ise, yenilgiye uğramış halk, tiranlığı devirmek ve ayaklar altına alınan haklarını yeniden edinmek için güçlerini topluyor. Derginin muhabiri redaksiyonda R. Sanchez ve O. Millas yoldaşlarla görüştü ve onlardan bu iki ülkedeki devrimci hareketin ana sorunları, emperyalizm yanlısı askersel ve diktatörlük rejimlerine karşı savaşımın somut özellikleri konusunda bir dizi soruyu yanıtlamalarını istedi. Aşağıda, verilen yanıtları kısaltılmış olarak yayınlıyoruz.

Soru: Demokratik ve sol güçleri tek bir anti-faşist akım içinde birleştirme deneyim ve olanakları konusunda ne denebilir?

O. Millas: Faşizm Şili'yi ulusal bir felâkete götürdü. Hâlâ niçin erkte? Bu, herşeyden önce, demokratik örgütlerin hâlâ birbirlerinden kopuk iş görmelelerinden, Pinochet diktatörlüğüne karşı savaşımında yeterince birlik sağlamalarından ileri geliyor. Şili Komünist Partisi 1981 Eylülünde bir manifesto yayınlayarak halkı belirleyici sözünü söylemeye çağırdı. Bu belgede şöyle deniyordu: «Çekilen acıların ve dökülen gözyaşlarının güce, sefaletin hınca, alçaltılmanın kızgınlığa, korku ve bunalımın cesaret ve gözüpekliğe dönüşmesi gerekiyor.»

Son zamanlarda olumlu değişikliklere tanık oluyoruz. İşçiler, köylüler ve öğrenciler, baskıya aktif bir şekilde karşı koyan herkes daha güçlü bir birleşme isteği gösteriyor. Yine çok önemli başka bir olgu da şu: Hristiyan-Demokrat Parti de nihayet cuntaya muhalefet etmeye başladı ve hatta bazı sorunlarda bizim görüşlerimizi paylaşıyor. Ama bu yetersizdir. Komünist Partisi, ülkenin ana sorunlarının çözülmesi için ortak bir platform oluşturulmasına hazır olduğunu açıkladı. Nitekim, bizce Şili'lilerin ezici çoğunluğunun fikirlerini, özlemlerini ve çıkarlarını yansıtan bir asgari program önerdik. Önerilerimiz, üzerinde anlaşmaya varılması gereken bir dizi sorunla ilgili. Ülkenin önüne açık bir alternatif ancak böyle konulabilir.

Halk Birliği koalisyonunun yanısıra başka güçleri de kapsayacak genişletilmiş bir anti-faşist cephe oluşturmak söz konusudur. Kuşkusuz bu basit bir iş değil. Halk Birliği partilerinin bünyesinde bile, ikincil olmakla birlikte henüz çözüme bağlanmamış sorunlar vardır (Halk Birliği'nden ayrılan yoktur. Halk Birliği partilerinden hiçbirisi diktatörlüğe karşı olan konumlarını bırakma-

miştir). İki yıldır ne Şili'de ne de yurtdışında, üzerinde anlaşılmış pratik eylemler örgütleyemiyoruz. Kuşkusuz, güçlülere sadece bir partinin yol açtığını söylemek doğru olmaz. Güçlülere yol açan etkenler çeşitlidir. Komünistler bu güçlükleri aşma çağrısında bulunuyorlar ve parti yönetimlerinin halkın istemlerine yanıt verecek çalışmalarda bulunma sorumluluğunu taşıdıklarının altını çiziyorlar.

Bu konuda, son olarak Meksika'da yapılan ve 8 sol örgütün (Halk Birliği partileri, Devrimci Sol Hareket «MİR», ve Sosyalist Parti'nin Clodomiro Almeyda'nın başında bulunduğu şimdiki yönetimi ile aralarında anlaşmazlıklar bulunan Sosyalist Parti eski Genel Sekreteri Carlos Altamirano ve eski yöneticilerinin grubu) katıldığı toplantıyı küçümsemek gerekir. Bu toplantıya katılanlar uzlaşmaya vararak, en önemli sorunlarla ilgili politik bir açıklamayı onayladılar; bizce burada ele alınan sorunlar ortak bir yaklaşım gerektiren sorunlardır. Toplantıya katılan partiler, solun bütün kesimleri arasındaki bağları daha iyi bir duruma sokma kararı aldılar. Bu anlaşmadaki noktalardan birisi de, Hristiyan demokratlar da içinde olmak üzere bütün muhalefet güçleri arasında karşılıklı anlayış bulunması ile ilgilidir.

Kanımızca birlik savaşım içinde biçimlenmesini sürdürüyor. Biz bundan ötürü birliği gerçek ve somut biçimlerde geliştirmenin yollarını arıyoruz. Çeşitli güçlerin birbirlerine gerçekten yaklaşmalarını, yakıcı sorunlarda birbirlerini anlamalarını ve herşeyden önce de anti-faşist bir cephe oluşturmalarını sağlayacak tek yol budur. Birliğin önemini vurgulayıp savaşımı geri plâna atmak, Şili'li köylülerin deyişiyle, arabayı öküzlerin önüne koşmak olur. Bizce, herşeyden önce direnişi yoğunlaştırmak, daha sonra açık belgiler öne sürmek, somut hedefler saptamak ve birlik için savaşmak gereklidir. Birliğin en pekiştirdiği yerler, anti-faşist savaşımın özellikle aktif bir şekilde verildiği yerler oluyor. Tersine, protesto hareketinin yaygınlığını yitirdiği yerlerde, işbirliğinin gelişmesinde de güçlükler ortaya çıkıyor.

R. Sanchez: Salvador Komünist Partisi, devrimci ve demokratik güçlerin birliğinin stratejik önemini altını her zaman çizdi. Biz, sayısal gücü ne kadar olursa olsun, faşizme ve emperyalizme karşı savaşım vermeye hazır hiçbir grubun görmezlikten gelinmemesi gerektiği kanısındayız. Gerek Salvador deneyimi, gerekse diğer ülkelerin deneyimi, küçük örgütlerin bazen toplumda büyük prestij sahibi olduklarını gösteriyor.

Biz hangi yollardan birliğe ulaştık? Başlangıçta, birlikte somut bir eylem düzenlemeyi, örneğin 1 Mayıs'ın kutlanmasını, vb. önerdik. O zamanlar, ülkemizdeki sol güçler uzun süre birbirlerine karşı açık politik bir savaşım yürüttüler. Ama komünistler, bir yandan ortak eylem çağrıları yaparken, bir yandan da öteki örgütlere saygılı davranmağa sürekli özen gösterdiler, onlara «devrimci dostlar» olarak davrandılar. Bu olası bağlaşıklarda olumlu ne varsa kabul ettik, ve onların kusurlarından söz ederken de kendi hatalarımızı unutmadık. Bu yöntem, 1979 Ekiminde faşist yanlısı General Romero hükümeti çöktü-

ğünde, Salvador Komünist Partisi'nin bazı sol gruplarla ortak noktalar bulmasını ve onlarla yakınlaşmasını sağladı. Aynı yılın Aralık ayında, Komünist Partisi, Farabundo Marti Halk Kurtuluş Güçleri ve Ulusal Direniş, askersel-politik bir koordinasyon merkezinin oluşturulması konusunda bir anlaşma imzaladılar. Bu yakınlaşmanın, devrimci güçlerin birliğinin belirleyici stratejik öneminin bütün taraflarca benimsenmesi temeli üzerinde sağlandığının altını çizelim. Konumumuzu destekleyen herkesin bu anlaşmaya katılabileceği de açıklandı. Bu uzlaşma ile üç örgütün savaşımalarının koordine edilmesi sağlandı.

Bu birleşme süreci devam etti. 2 Ocak 1980'de, ülkedeki başlıca politik ve toplumsal oluşumları bir araya getiren Yığınların Devrimci Koordinasyonu (CRM) kuruldu ⁽¹⁾. Bu, tarihsel önemde bir olaydı, ama imzalanan belgede devrimin niteliği, program, bağlaşıklıklar politikası ve dış politika çizgisi konularında hiçbir şey söylenmiyordu. SKP MK Genel Sekreteri Şafik Jorge Handal yoldaşın belirttiği gibi, birleşik bir kavga kuruluşu oluşturmada önce bu sorunları birlikte incelemek kuşkusuz daha mantıksal olurdu. Ama olaylar başka türlü gelişti. Gerçekten de daha sonra, CRM on maddelik bir program platformunu onayladı. Burada, diğer konuların yanı sıra, diktatörlüğün devrilmesi, askersel-politik mekanizmasının ortadan kaldırılması ve ülkenin gerçek bağımsızlığını sağlayabilecek ve derin toplumsal dönüşümleri gerçekleştirebilecek bir hükümetin kurulması da yer alıyordu.

18 Nisan 1980'de, direnişin devrimci ve demokratik akımları Salvador Devrimci Demokratik Cephesi'nde (FDR) bir araya geldiler. 118 politik, sendikal, öğrenci ve diğer türden örgüt bu cepheye katıldıklarını bildirdiler. Dindarları ve tanrıtanımaşları, Marksist-Leninistleri ve sosyal-demokratları, başka akımların temsilcilerini bir araya getiren bu cepheyi, katolik kilisesi de, San Salvador başpiskoposu Oscar Arnulfo Romero aracılığıyla tam olarak destekledi. Sınıfsal açıdan bakıldığında, FDR'in emekçilerin, orta katmanların, küçük ve orta patronların çıkarlarını dile getirdiği söylenebilir.

Az sonra, sol büyük bir başarı daha elde etti: 22 Mayıs 1980'de solun çabalarıyla bir Birleşik Devrimci Yönetim kuruldu. Bu kuruluş, gerek iç, gerekse dış politik sorunları ele alan bir birleşik eylemler programını kabul etti (bu kuruluşu oluşturan beş grup kendi yapılarını korudular). Daha sonra da, Kolektif Genel Komutanlık ve aralarında ortak genel kurmayın da bulunduğu yan kuruluşlar oluşturuldu. Nihayet, 10 Ekim 1980'de devrimci bir ordu ortaya çıktı: Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi (FMLN). FMLN'in oluşturulması, 5 Aralık günü ülkenin başlıca devrimci örgütleri – Salvador Devrim Partisi, Farabundo Marti Halk Kurtuluş Güçleri (FPLFM), Ulusal Direniş, Orta Amerika Emekçilerinin Devrimci Partisi ve Salvador Komünist Partisi – bir anlaşma imzalanmasıyla tamamlandı. FMLN ve ona doğrudan bağlı olan Devrimci Demokratik Cephe, ortak bir Politik ve Diplomatik Komisyon oluş-

(1) Daha ayrıntılı bilgi için bak: «Barış ve Sosyalizm Sorunları», sayı 10, 1980, s. 14-17

turdular. Bu uyuşum, son derece önemli bir olay olan FMLN'in 1981 Haziranındaki Plenum'unda alınan kararla onaylandı. Bu Plenuma, savaşıma başarıya ulaştırma sorumluluğunu taşıyan bütün örgütlerin temsilcileri katıldılar. Plenum, Salvador'da devrimci halk savaşı anlayışını, şimdiki aşamadaki askersel operasyon plânlarını, iç ve dış politikanın temel ilkelerini, cephenin işleyiş ilkelerini onayladı. Bu plenum, devrimin ve halkın yüce çıkarları gözönünde tutularak, hiçbir sekterlik belirtisi olmayan, bir açık yüreklilik atmosferi içinde cereyan etti.

O. Millas: Gerek Salvador, gerekse Şili deneyimleri «ikincil» bağlaşıklar olmadığını gösteriyor. Birlik, onu oluşturan öğelerin basit bir toplamı değil, birbirleriyle çarpımıdır. Devrimci bir parti iç anlaşmazlıklarla yaralandığı, bazı yoldaşlar onu terkettiği zaman bile, bu parti işbirliğini sürdürmek zorundadır. Örneğin biz, Sosyalist Partide örgütsel açıdan sürekliliğin C. Almeyda başkanlığındaki yönetim tarafından sağlandığına tanık olduk.

Sosyalistlerin Meksika'daki toplantısında ulaşılan anlaşmayı komünistler sevinçle karşıladılar. Bu sorunları onlarla defalarca görüştük. Almeyda ve yoldaşları bize, kendi hesaplarına, başka sosyalist grupların yığınsal bağlaşıklıklara girmelerine, yurtdışındaki dayanışma komitelerinin, Şili'li göçmen derneklerinin ve başka örgütlerin faaliyetlerine katılmalarına karşı çıkmayacaklarını bildirdiler. Bu, bizim, içişlerine karışmama politikamıza ters düşmüyor, tam tersine, bağlaşıklarımızın çıkarlarına saygı gösterdiğimizi kanıtlıyor. Bence böyle birşeyin, eğer bunu anti-faşistler arasındaki karşılıklı anlayışa bir engel gibi gören çıkmazsa, Şili Sosyalist Partisi'ne olsa olsa yararı olur.

Bütün demokratik partilerin çıkarlarını yansıtan, birlikte hazırlanmış bir program temelinde iş görürken, kuşkusuz bu partilerden her birisinin görüşlerine saygı göstermek gerekir. Komünistler hiç kimseden, kendi ilkelerini bırakıp komünistlerinkini benimsemesini istemiyorlar, aynı şekilde, başka örgütlerin de bu türden girişimlerde bulunmaya kalkışmalarını kabul etmiyorlar. Buna koşut olarak, anlaşmalara gönülden razıyız, görüşülen sorunlar yelpazesini, olanaklı olan her yerde genişletiyoruz. Gerçekçi olmak gerek. *Somut bir program üzerinde anlaşmaya varılmasa bile, en azından, Pinochet tiranlığını devirmek ve Şili halkına tercihini yapmak olanağını vermek için birleşmek gerekiyor.* Bunun da bir tek önkoşulu vardır, o da, bütün demokratik özgürlüklerin uygulanmasını sağlayıp bir Kurucu Meclis toplamak, ve kuşkusuz, bunu destekleyebilecek güçleri yalıtılmak.

Böylece biz, diktatörlükle birlikte çevrilebilecek her türlü oyuna karşı çıkıyoruz, başka bir deyişle, varolan rejim çerçevesinde yapılacak her türlü muhalefete karşıyız, çünkü bu, Pinochet'e boyun eğmek, halkın davasına ihanet etmek olur. Söz konusu olan, anti-faşistler arasında karşılıklı anlayıştır.

Bence, birlik sorunu, hangi sınıf ve sosyal grupların direnişe katıldıklarını bilmek sorunundan ayrılmaz. Komünistler işçi sınıfını anti-faşist savaşımın itici gücü olarak değerlendiriyorlar. Kimileri, Şili'de yönetimin kurulmasıyla

ortaya çıkan değişikliklerin proletaryanın geleneksel önemini zayıflattığını ilan ediyorlar. ŞKP'nin manifestosunda, tam tersine işçi sınıfının öneminin, özellikle faşist cuntaya karşı verilen savaşımında arttığının altını çizen bir dizi kanıt gösterdik. Grevlerin her zaman istenen hedeflere ulaşmadığını kabul etmek gerek, ama grevler grevlerin sınıf bilincini daha derinleştiriyor, diğer emekçi katmanlarıyla bağlarını güçlendiriyor. Grevcilerle dayanışma bunu kanıtıyor. Anlaşmazlıklar yığınların ruh halini hatırısayılır biçimde değiştiriyor, ülkede yeni bir durum yaratıyor ve dolayısıyla, halkın savaşım cephesinin genişletilmesine katkıda bulunuyor.

Soru: Savaşım biçim ve yöntemlerinin seçimi neye bağlıdır?

R. Sanchez: Daha SKP'nin 5. Kongresinde (1964), yakın bir tarihsel perspektifte diktatörlüğün halka silâhlı savaşımından başka tercih bırakmayacağı belirtiliyordu. Yine bu Kongrede, Salvador'da güçleri bir araya getirme döneminin başladığının altı çiziliyordu. Seçim kampanyaları bizim için, yığınları seferber etmeye yaradı (kuşkusuz, bu başlangıçta sınırlıydı). O dönemde yığınlar henüz burjuva demokrasisine inanıyorlardı. 1977 başkanlık seçimleri bu deneyimde bir doruk noktası oldu. Demokratik örgütleri bir araya getiren Ulusal Muhalefet Birliği (UNO), ülke tarihindeki en rezilce hileler sonucunda, seçimleri ikinci kez kaybetti. 28 Şubatta ayaklanan halkın protestosunu yöneticiler kanla boğdular. Böylece yığınlar, tek olanaklı direniş biçiminin ayaklanma olduğunu anladılar.

Bununla birlikte, bunu izleyen günlerde UNO'nun halkın savaşımını yönetme yeteneğinden yoksun olduğu görüldü. Bu da, halkın en aktif kesiminde, gerek politik gerekse askersel bakımdan bulanıklık yarattı. Partimizin de bu görevi yerine getirecek durumda olmadığı görüldü. Parti, taktiğini hızla değiştirmeyi beceremedi. Böylece, politik yönetimde bir boşluk doğdu. Bu boşluğu diğer güçler, bu arada sol güçler doldurdu. 1979 ortalarında, devrimci sendikal ve politik örgütleri, bazı UNO partilerini bir araya getiren bir forum oluşturmayı başardık. Bu forumun görevi, politik tutukluların ve «kayıp»ların serbest bırakılması, politik nedenle işten çıkartılanların geri alınması, insan haklarına saygı gösterilmesi gibi, görüş ayrılıklarına yol açmayacak hedefler için savaşım vermektir. Forum, diktatörlüğü devirmek için açık bir çağrıda bulunmadı.

Bu koşullarda, 15 Ekim 1979'da bir hükümet darbesi yapıldı. Bu darbeyi izleyen olaylar, ne ülkemizde, ne de yabancı ülkelerde, her zaman doğru bir şekilde yorumlanmıyor. Bazıları bize hâlâ şu soruyu soruyorlar: «Niçin Halk Forumu ve özellikle SKP, general Romero'nun devrilmesinden sonra kurulan ilk asker-sivil cuntayı desteklediler? Olaylar kısaca şöyle olmuştur: darbeciler Halk Forumunu cuntaya ve hükümete çağırdılar. Bazı demokrasi güçleri kendilerini buna kaptırdılar. Komünistler şu ikilemi çözmek zorundaydılar: Bağlaşıklardan ayrılmak, ya da bu denemeye katılmak. Biz, bu ikinci şıkkı tercih ettik. Böylece ikircimli olanları ikna edeceğimizi umuyorduk, çünkü yeni yöneticilerin hazırladıkları reformlar, içinde bulunulan bunalım bağlamında

perspektifsiz görünüyordu. Nitekim bu görüşümüz çok geçmeden doğrulandı. Aradan ancak birkaç hafta geçmişti ki, etkili faşist klik inisiyatifi ele aldı ve zaten kısıtlı olan demokratik hak ve özgürlükleri önemli ölçüde sınırlandırarak her türlü reform olanağını mayınladı. Bu durumda, gerek biz, gerekse diğer sol örgütler hükümetten çekildik. Diğer gruplar da çok geçmeden bizi örnek aldılar ve böylece Salvador'da demokrasiye ulaşmanın tek yolunun silâhlı savaşım yolu olduğu kesinlikle doğrulanmış oldu.

O. Millas: Bize sık sık, Şili devriminin silâhlı yola girip girmeyeceği soruluyor. Şili'nin özel koşulları gözönünde tutulduğunda, buna tam bir yanıt vermek güçtür. Bazı dönemlerde direniş, belirleyici savaşım biçim ve yöntemlerinin açıkça seçilebileceği bir düzeye yükselir. Başka aşamalarda ise askerlik sanatını gözönünde bulundurmak gerekir. Bir kavga plânını hazırlamadan, ya da savaş sorununu gündeme getirmeden önce düşman hakkında, onun gücü, olanakları ve eylem çeşitleri hakkında bilgi edinmek ve ancak bundan sonra ona karşı olanaklı operasyonlara girişmek gerekir.

Pinochet'in erke gelmesinden sonra, demokrasi güçlerinin, zorunlu bir şekilde açık şiddet uygulamasına bağlı olmadan, geniş bir anlaşma temelinde utku kazanmaları olanağının objektif olarak bulunduğu anlar oldu. Bazı çevrelerin kararsızlığı, ikircimleri, önyargıları ve korkuları bundan yararlanmaya olanak vermedi. Pinochet de, rejimini legal bir görünüme sokmak ve gerek sivil gerekse askersel muhalefetten kurtulmak için zaman kazandı.

Bugün Şili'de, Salvador'dakinin tersine, bir devrim, hatta bir devrimci durum yoktur. Bu koşullarda biz, bir yandan halkın ayaklanma hakkını savunuyoruz, ama aynı şekilde, legal ve illegal, barışçıl ve şiddet kullanan, geleneksel ve yeni, başka savaşım biçimlerinin kullanılmasını da destekliyoruz. Bizim için esas olan, düşmandan bir şiddet dersi almış olan Şili halkının binlerle sayılan protestosunun yüzbinlerle sayılan bir harekete, giderek milyonların protestosuna varmasını sağlayacak şeyleri yapmaktır. Bu, teorik değil, kesinlikle pratik bir hedeftir. Dolayısıyla bugün, Şili'de silâhlı ya da barışçıl savaşım yolunu seçmek gibi ikilem yoktur.

Cunta, komünistlerin derhal ayklanma çağrısında bulunduklarını yayararak halkı yanıltmaya çalışıyor. Bu bir yalandır. Tiranlığın hangi araçlarla yıkılacağı konusunda somut hiçbir şey söylenemez. Ama yığınlar, Pinochet'den ve rejiminden ancak kuvvet kullanarak kurtulabileceklerini, dolayısıyla buna hazırlanmak gerektiğini anlıyorlar. Her savaşım biçimi, özellikle belirleyici doğrultularda, deneyim gerektirir, ben, Salvador deneyiminin de bize yararlı olacağı kanısındayım.

Soru: Orduyu ne yapmalı?

R. Sanchez: Cephemiz erlere karşı savaşmıyor, onları düşman olarak almıyor. Biz bütün halkın çıkarlarını savunuyoruz, bunun içinde askerlerin çoğu da var. FMLN savaşçıları Salvadorlulara karşı baskı aracı olarak kullanılanlara karşı operasyonlar yürütüyorlar. Öte yandan, askeri şiddet uygulamaya

iten nedenlerle, onun yaşama hakkını, insanlık onurunu birbirinden ayrı tutuyoruz. Yineliyorum: Cephe, kavgasını muhafız askerlerini, polisleri ve hatta subayları körlemesine öldürmek için yürütmüyor.

FMLN, somut, programında yer alan hedefleri izliyor. Elimize silâh almak zorunda olmamıza karşın, bu hedeflere başka araçlarla da ulaşmaya çalışıyoruz. Bu, devrimci savaşımın en önemli yanıdır, ve hükümetin bunu gizlemeye çalışması boşuna değildir. Ama bu girişimleri başarısızlığa uğramaya mahkumdur. Başlatılmış olan şey, bir gün bütün ülkeye yayılacak, teslim olan askerlerin sayısı artacak ve bizim onlara karşı tutumumuz herkesçe bilinecektir.

Bugün FMLN saflarında, diğerleriyle yanyana eski askerler, polisler, muhafız askerleri, cuntanın eski subayları da çarpışıyor. Bütün dürüst ve yurtsever öğeleri kendimize çekerek yeni bir ordu oluşturmaya niyetimiz var. Biz, silâhlı kuvvetler içinde, devrimcilerle dirsek dirseğe savaşabilecek yurtseverler bulunduğuna inanıyoruz. Bu tamamen gerçek bir olanaştır.

O. Millas: Bazıları, içinde bulunulan koşullarda silâhlı kuvvetleri gerçekten etkilemenin olanaksız olduğunu düşünüyorlar. Bu konuda bizim görüşümüz başkadır. Biz, askerlik görevini yapanlar arasında sistemli bir ideolojik ve politik çalışma yürütüyoruz. Ordunun objektif sınıfsal işlevi ile sınıfsal bileşimi arasında bir çelişki vardır. Rejimin, halk düşmanı, emperyalist yanlısı niteliği, uygulanan vahşi baskılar, kaçınılmaz bir şekilde ordunun bünyesinde uyumsuzluklar yaratıyor. Yani, bu çatışmanın nesnel bir temeli var.

Parti belgelerinin askerler arasında dağıtılmasına, komünistlerin konumlarının onlara açıklanmasına büyük önem veriyoruz. Askerlerin bağlı oldukları sınıf ve katmanı göz önünde bulundurmak, onlara silâhlarını üstüne çevirdikleri halkın gücünü kavratmak önemlidir. Biz, ülkedeki olaylara ordudan şimdide kadar tepki gelmemesinin, sadece askersel kuruluşların kendi kapalı yapılarından değil, bunun yanı sıra, komünistlerin, bütün halk hareketinin, tiranlığın sadece halk düşmanı, gerici ve anayurt düşmanı olmakla kalmadığını, aynı zamanda yok olmağa da mahkum olduğunu kanıtlamakta yeterince etkili olmamalarından ileri geldiği kanısındayız. Bizce, askerlerin, diktatörlüğün yok olmağa mahkûm olduğunu anlamaları çok önemlidir. Bu durumda, halk hareketinin gelişmesi, yığınların savaşımı ordu içindeki durumu etkileyebilir.

Soru: Komünistler için savaşımın perspektifleri nelerdir?

R. Sanchez: Salvador olayları artık tüm dünyanın dikkatini üzerinde toplayan uluslararası bir sorun oldu. Gerek BM'in kararları, gerekse hükümetlerin, uluslararası örgütlerin, hareketlerin ve hattâ Amerika Devletleri Örgütü'nün açıklamaları bunu doğruluyor. Çok çeşitli konumlar var. Örneğin, bir Fransız-Meksika ortak açıklamasındaki konum, ⁽²⁾ bence Reagan'a bir meydan okumadır. Bu açıklamada taraflar, kendi geleceğini tam bir bağımsızlık içinde belirlemenin Salvador halkının hakkı olduğunu belirtiyorlar.

⁽²⁾ Bak: «Barış ve Sosyalizm Sorunları», Sayı 11, 1981, s. 41-43.

Washington ise şöyle bir şemaya göre davranıyor: ABD yönetimine göre, ülkemiz bir Sovyet-Küba-Nikaragua saldırısının kurbanıdır; ABD bunu kabul edemez, bu «saldırı»nın üstesinden gelmek gerekir, ve dolayısıyla Salvadorluların «gelişip serpilmesi»ne yardımcı olmak gerekir. Bu, ABD'nin müdahaleci eylemlerinde 1981 Ocağından bu yana görülen tırmanmanın nedenlerini gösteriyor. Reagan, Salvador'daki gerici güçlerin askersel gücünü arttırarak, danışmanlar yollayarak, Honduras ve Guatemala ordularını modernize ederek direnişimizi kalayca kiracağını sanıyordu.

Şimdi ise, emperyalist müdahalenin bu ilk evresi bitkin düşmüştür. Yönetici cuntanın askersel stratejisi başarısızlığa uğramış, bu da ABD için Orta Amerika'da pratik ve politik bir yenilgi olmuştur. Ülkedeki şimdiki askersel ve politik durum, hatırı sayılır ölçüde, bu gelişmenin bir sonucudur.

SKP MK Politik Komisyonu'nun yaptığı irdelemeden, askersel eylemlerin çok çeşitli biçimler aldıkları ve aynı şekilde çok çeşitli silâhlar kullanıldığı görülmektedir. Bu, kelimenin gerçek anlamında bir savaştır. Son aylarda düşman bize karşı oldukça yığınsal bir şekilde uçak, ağır toplar, zırhlılar ve kimyasal araçlar kullanıyor. Gerilla üslerine aralıksız saldırıyor. Bu saldırılar her seferinde başarısızlıkla sonuçlanıyor. Bu inanılmaz bir şeydir! Açıkça söylemek gerekirse, böylesi koşullarda böylesine başarılı bir savaş yürütebileceğimizi biz de düşünmüyorduk. Ama direnişin, genel olarak devrimci savaşın, geleneksel askerlik biliminin çerçevesine sığmayan kendi yasaları var.

Bu konuda biz, savaşımın üç stratejik aşaması olduğu kanısındayız: savunma, denge ve karşı-saldırı. Ayrıntıları vermek zorunlu değil, ben burada bu aşamaların her birinin ana çizgilerini vermekle yetineceğim. Başlangıçta, ülkenin yüzölçümünün küçük olması bizim için en önemli sorundu. Ülke içindeki direnişin cephe gerileri nasıl örgütlenebilirdi? Bu sorunu çözdük: sadece askersel anlamda değil, ama aynı zamanda politik üsler kurduk. Bu üsler partizan birliklerinin gizlenmesine de yarıyordu. Geçen yıl Ocak ayındaki askersel eylemlerden elde edilen en önemli sonuç üslerimizin güçlenmesi ve sayılarının artması oldu. Bu da, «stratejik bir sıçrama» yapmamızı, güçler dengesi aşamasına geçmemizi sağladı. Bizce, bu aşamanın da iki evresi var. Başlangıçtaki çarpışmalar, taktik bakımdan, savunma niteliğinde. İkinci evreye geçiş inisiyatifin ele alınmasıyla, stratejik karşı-saldırının politik ve maddesel önkoşullarının hazırlanması içersinde meydana gelecektir. Biz, şimdi, ikinci aşamanın birinci evresinin doruk noktasında bulunduğumuz kanısındayız.

Bize bu denge anlayışımız konusunda, bu bir silâh dengesi midir, teknik dengesi midir, topçu güçleri dengesi midir? diye çok soru soruldu. Biz ise «hayır» diye yanıt verdik. Şimdi cunta için esas olan bizim cephe gerilerimizi ezmektir, bizim için de esas olan bu cephe gerilerini korumaktır. Aynı sayıda insana ve aynı topçu gücüne sahip olmamasına karşın devrimci güçlerin üslerini koruyabilmeleri, güçler dengesi olduğunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla söz olan gerçek bir olgudur, optimist ve öznel bir tahmin değil. Askersel

alandaki başarılar bizim görüşümüzü doğruladı. Savaş sırasında ise, bundan daha iyi bir doğrulama aracı yoktur.

FMLN'in 19 Temmuzda başlayıp geçtiğimiz Ağustos ayına kadar süren saldırısı, politik bakımdan paha biçilmez bir önem taşıyor. Bu saldırı cuntanın sözümona «yatıştırma» plânının hedefine ulaşamadığını, güçlerimizin ezilmediğini gösterdi. Halk yığınlarının devrimin utkusuna olan inançlarını, savaşçıların ise morallerini pekiştirdi.

O. Millas: Parti, gizli çalışmalarına koşut olarak, legal yığın örgütlerini geliştirmeyi de kendisine hedef olarak saptadı. Başlangıçta bu bize çok pahalıya mal oldu.

Herşeyden önce, Komünist Partisi'nin ülkenin her bir köşesinde iş görebilmesini sağlayacak şeyler yapmak gerekiyordu. Faşist darbeden önce, 10 milyon nüfusu olan bir ülkede partinin, komünist gençlik de içinde (ülkenin en büyük gençlik örgütlerinden birisi) 250 bin üyesi vardı ve işçi sınıfının katında büyük bir saygınlığa sahipti. Pinochet, komünistlerin kökünü kazımak, Marksizm'i ortadan kaldırmak istedi. Ama, bunun gerçekleşebilecek bir hedef olmadığı görüldü. Bu hedefe ulaşılabilmesi için ulusun önemli katmanlarını ortadan kaldırmak gerekiyordu. ŞKP büyük kayıplara karşın varlığını sürdürdü. Yeraltında çalışarak büyük bir deneyim birikimi sağladı ve bugün yığınlar içinde çalışmasını sürdürüyor.

Son derece çetin olan gizlilik koşullarına karşın, Parti demokratik santralizmin Leninci normlarını uygulamayı sürdürüyor. Belgeler üzerinde görüş alış-veriş yapmak, tartışmak için bir sistem kurduk. Politik çizgi her zaman olduğu gibi, kollektif ilkelere göre hazırlanıp saptanıyor. Yeni kadrolar oluştu, parti onlara önemli görevler verdi. Şili Komünist Partisi proletaryanın belli başlı kesimleri içindeki konumlarını pekiştirdi. ŞKP'nin geleceği konusunda büyük bir sorumluluk duyma eğilimi işçiler arasında egemendir ve bu temel üzerinde, tüzüğe uygun bir şekilde, Merkez Komitesi ve Politik Komisyon yenilendi. Komünistlerin çoğunluğu Şili'de bulunuyor. Bu, bütün düzeylerdeki yöneticiler için de böyledir.

Faşist terör koşullarında, diktatörlüğe karşı birer eylem üssü olarak, yığın örgütlerini her ne pahasına olursa olsun korumak çok önemlidir. Başlangıçta halkın savaşımı sınırlıydı, ama daha sonra yeni biçimler olarak yoğunlaştı. Bu biçimlerden, diğerlerinin yanısıra bazıları, rejime mümkün olan her yerde güçlükler çıkartmak, rejimin eylemlerine genel protestolarla yanıt vermektir.

Örnek olarak, «planchaton» denen olayı ele alalım: bir mahallede aynı anda bütün ütüler fişe takılır ve böylece transformatörlerin bozulması sağlanır.

Ülkede, yığınlarla sıkı sıkıya bağlı ve halkın moralini yükselten «komando-lar» da iş görmektedir. Onların da çok çeşitli savaşım yöntemleri vardır: en basitinden, örneğin diğer mahallelerin sakinlerine sularının akmayacağını önceden bildirdikten sonra, belirli bir mahalledeki bütün muslukları açmaktan, diktatörlüğün belirli eylemleri sırasında yüksek gerilim pylonlarını havaya

uçurmak gibi en tehlikeli eylemlere kadar. Yapılan gösteriler sırasında diktatörlüğe açıkça karşı çıkmak bir gelenek haline aldı. Burada, 2-3 bin kişinin katıldığı bir gösterinin büyük bir cesaret işi olduğunu, çünkü böyle gösterilerin çoğu zaman polisle bir çatışmayla sona erdiğini unutmamak gerek. Bu, savaşımın daha yüksek biçimlerine geçilmesini sağlayan bir deneyimdir.

Sendikal hareket yitirdiği gücünü ve haklarını giderek yeniden kazanıyor. Bakır ve kömür sanayiinde, tekstilde, limanlarda ve başka işçi merkezlerinde yapılan yığınsal grevler, orta katmanların çeşitli gruplarının protestoları ve eylemleri, «kayıp»ların akıbetine açıklık getirilmesini isteyen binlerce kadın, bunlar, işçi ve halk hareketinin, gelişmesinin daha yüksek bir yeni aşamaya geçtiğini kanıtlayan olgulardan bazılarıdır.

Yığınlarda deneyim birikimi olduğu ölçüde, başarılar da çoğalmaktadır. Bu nedenle şu üç hedefe ulaşmamız gerekiyor: Birincisi, faşizmin devrilmesini izleyecek perspektifleri çok açık bir şekilde belirtmek; ikincisi, en yığınsal direniş biçimlerinin gelişmesine katkıda bulunmak; üçüncüsü, sadece Partiyi değil, bütün emekçileri diktatörlüğe karşı çeşitli savaşım yöntemlerini kullanmaya hazırlamak.

R. Sanchez: Halkımız, düşmanı ancak silâh elde savaşarak yenebileceğini çok iyi anlıyor. Ama bu, bizim görüşme olanaklarını reddettiğimiz anlamına gelmez. Tam tersine, FMLN ve FDR en değerli olan şeyi, insan hayatını korumak için, anlaşmazlığa politik bir çözüm arıyorlar. Cuntanın sadece iki yıllık erki boyunca 32 bin kişi öldü ya da kayboldu, maddesel zararlar ise yüz milyonlarca dolarla değerlendiriliyor. Demokrasi güçleri, görüşmelere yol açabilecek bir diyalogun sağlanması için somut önlemler aldılar. Arabulucuların girişimlerini destekliyoruz. Geçtiğimiz Ekim ayında, örgütlerimiz Nikaragua Ulusal Yeniden Kuruluş Konseyi koordinatörü Daniel Ortega Saavedra'ya bir mektup yolladılar. Bu, Salvador'da barışçı görüşmelere giden yolları arama planı BM'in 36. Genel Kurul toplantısında okundu. Önkoşulların formüle edilmemiş olmasına karşın, askersel-hristiyan-demokrat cunta ve Reagan yönetimi bu girişimi kesinlikle reddettiler. 8 Kasım 1981'de FDR ve FMLN, demokratik kamuoyunu Salvador, Küba ve Nikaragua halklarına karşı olası bir saldırıya karşı çıkmaya çağırdılar.

Emperyalizmin şimdiye kadar hiçbir zaman kendiliğinden teslim olmadığını unutmamak gerek. Emperyalizm, ancak başka çaresi kalmadığı zaman görüşmelere girer. Bu nedenle, ben, uluslararası dayanışmanın desteklediği Salvador halk hareketinin askersel, politik ve diplomatik başarılarının cuntayı ve ABD yönetimini boyun eğmeye zorlayacağı kanısındayım.

BM 36. Genel Kurulunun ezici çoğunluğu «Salvador'da insan hakları ve temel özgürlükler bakımından durum» başlıklı kararı onayladı. Dünya ülkeleri topluluğu, cuntanın terör ve baskılarını kınadı ve bütün devletleri ülkemizin işçilerine karışmamağa çağırdı. Ama biz yalnız ABD emperyalizminin bizim işçilerimize karıştığını biliyoruz. Bu, saklanamaz bir gerçektir. Bu karışma

öylesine boyutlara varmıştır ki, ABD'nde bile pekçok kişi «ikinci bir Vietnam»dan söz etmeğe başlamaktadırlar.

Biz bütün dünyanın bizim devrimimizi desteklediğini iddia etmiyoruz, ama halkların ve hükümetlerin çoğunun, Salvador halkının kendi toplumsal gelişme yolunu seçme hakkını kaldırmağa uğraşan ABD emperyalizminin ve onun uşaklarının doğrudan müdahalesini onaylamadıklarını umut ediyoruz.

Redaksiyonun notu: Faşist diktatörlüklere ve diğer diktatörlük rejimlerine karşı direnişin özgül çizgileri ve somut biçimleri ile ilgili sorunlar büyük ilgi topluyor. Bu alanda, komünistler ve yalnız Latin Amerika komünistleri değil, büyük deneyim biriktirdiler. Redaksiyon, bütün demokratik ve sol güçlerin birliği için savaşım olanak, biçim ve yöntemleri konusunda öteki partilerin de düşüncelerini iletmelerini diler.

Kapitalist dünyada uluslarötesi şirketler

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin Sanayileşmiş Kapitalist Ülkelerde Sınıf Savaşlarını Komisyonu, kapitalizmin genel bunalımının bugünkü aşamasının özgül yanlarını inceleme çalışmalarını sürdürerek, sosyalist olmayan ülkelerin ekonomik ve politik yaşamında uluslarötesi şirketlerin rolü konusunda bir tartışma düzenledi. ⁽¹⁾ Bu sorunları tartışmaya dergideki partilerin şu temsilcileri katıldılar: Leonardo Paso (Arjantin Komünist Partisi), Robert Francis (Belçika Komünist Partisi), Jeronimo Carrera (Venezüella Komünist Partisi), Clement Rohee (Güana İlerici Halk Partisi), Otto Sanchez (Guatemala Emek Partisi), Ib Nörlund (Danimarka Komünist Partisi), İbrahim Malik (İsrail Komünist Partisi), Peter Boychuk (Kanada Komünist Partisi), Agamemnon Stavrou (Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi), Raul Valbuena (Kolombiya Komünist Partisi), Manuel Delgado (Kosta Rika Öncü Halk Partisi), Felix Dixon (Panama Halk Partisi), Severo Romero (Paraguay Komünist Partisi), Ahmed Salim (Sudan Komünist Partisi), James West (ABD Komünist Partisi), Kemal Kervan (Türkiye Komünist Partisi), Samuel Behak (Uruguay Komünist Partisi), Georg Kwiatowski (Alman Komünist Partisi), Jose Lava (Filipinler Komünist Partisi), Rodny Öhman (İsveç Sol Komünistler Partisi), Raja Collure (Sri Lanka Komünist Partisi), ve John Manning (Dünya Sendikalar Federasyonu'nda ABD Sendikalar Birliği'nin temsilcisi), N. Sergeev (Sovyet iktisatçısı ve «Teknoloji Aktarımında Davranış Yasası» tasarısını hazırlayan Birleşmiş Milletler uzmanlar grubunun eski üyesi)

Tartışmaya katılanlar, uluslarötesi şirketlerin (Birleşmiş Milletler belgelerinde böyle geçiyor, komünist ve işçi partilerinin belgelerinde ise, çokçası, çokuluslular terimi kullanılmaktadır) dünya kapitalist ekonomisinin bunalımlar sürecini durmaksızın artan ölçüde etkilemekte olduğu, emekçilerin sosyal-ekonomik koşullarında ilk ağızda etki gösterdiği ve sınıf savaşımının koşullarında önemli değişiklikler yarattığı varsayımından yola çıktılar. Bu bakımdan, uluslararası komünist ve işçi hareketi söz konusu sorunla yakından ilgileniyor. Uluslarötesi şirketlerin saldırısına karşı eylemlere uluslararası bir nitelik kazandırma gereksinimi, Avrupa Komünist ve İşçi Partileri'nin 1974 yılındaki Brüksel toplantısında ana çizgileriyle ele alındı. Yine Avrupa Komünist ve İşçi Partileri'nin 1976 yılındaki Berlin Konferansı'nda da önemli bir yer tuttu.

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi, uluslarötesi şirketler sorununu sık sık ele aldı. ⁽²⁾ Ancak sorunun enine boyuna bir çözümlemesi, pekçok zorluğu

(1) «Barış ve Sosyalizm Sorunları» («Yeni Çağ»): İşsizlik Üzerine, Haziran 1980; İki Bunalımın Karşılaştırmalı Çözümlemesi: 1930'lar ve 1970'ler, Eylül 1980; Enerji Bunalımı Üzerine, Aralık 1980; Para Bunalımı Üzerine, Haziran 1981.

(2) Örneğin, bak, 1973 yılı Şubat ayında «1970'lerde Emperyalizm: Bunalım Derinleşiyor» başlıklı Marksistlerin düzenlediği uluslararası tartışmalı toplantısının belgeleri; Mayıs 1973'de «Anti-emperyalist Savaşımın Bilimsel İlkelere» ni tartışan uluslararası çalışma grubu ve 1976 Mart'ında yapılan «Lenin'in Öğretisi Işığında Günümüzde Emperyalizm» konulu uluslararası teorik konferans.

da birlikte getiriyor. Bu zorluklardan ilki, böyle bir çözümlemenin, özünde, günümüzde kapitalist ekonominin tüm işleyişinin bir çözümlemesini zorunlu kılmasıdır. İkincisi, uluslarötesi şirketlerin pratik işleyişiyle ilgili birçok veri gizli tutulmakta, kamuoyunun bilgisi dışında kalmaktadır. Bu nedenle, tartışmaya katılanlar, uluslarötesi şirketlerin politik-ekonomik özü, günümüz kapitalist ekonomi sisteminde tuttukları yer, işleyişlerinin emekçilerin sosyal-ekonomik koşullarında yarattığı sonuçlar, başta en az gelişmiş ülkeler olmak üzere devletlerin bağımsızlığına karşı bir tehlike oluşturmaları ve değişik komünist partilerinin bu olguya yaklaşımları, öne sürdükleri istemler gibi konulara ağırlık vermeyi kararlaştırdılar.

Tartışmanın özetini aşağıda veriyor, bu konuda düşünce değiş tokuşunun bu derginin sayfalarında daha süreceğini sanıyoruz.

YOĞUNLAŞMANIN YENİ AŞAMASI

Eski sömürgeci ticaret, daha sonra da ham madde tekellerine günümüzdeki uluslarötesi şirketlerin ilk örnekleri denilebilir. Ancak, sözcüğün tam anlamıyla, sermayenin devlet sınırlarını aşması, ulusal tekellerin kurulmasıyla eşzamanlı olarak başladı. Bu olgu, tek tük 19. yüzyılda, daha çok da 20. yüzyıla ayak basarken kendini gösterdi. O zamanlar bu, çokçası, pazarları paylaşan uluslararası kartellerin oluşması anlamına geliyordu. Günümüzde uluslarötesi şirketlere özgü üretimin uluslararası düzeyde örgütlenmesi, bunların ülke dışında kollarının kurulması daha yeni yeni başlıyordu. 1901 yılında yan kuruluşu olan ABD şirketlerinin sayısı 18'i aşmıyordu. Bunların yan kuruluşlarının toplamı ise 47 idi. Birinci Dünya Savaşı yaklaşırken bu tür şirketlerin sayısı 39'a, bunların yan kuruluşlarının sayısı ise 116'ya çıktı. Bugün böylesi birlikler, uluslararası tekellerin «ilk kuşağı» diye biliniyor.

Lenin, henüz başlamakta olan bu süreci, kapitalizmin emperyalizm aşamasının en önemli yanlarından biri olarak gördü, bu yeni örgütlenme biçiminin politik-ekonomik niteliğini tanımladı. Tekelci sermayenin oluşmasına ilişkin yasallıkları inceleyen Lenin, uluslararası tekellerin ortaya çıkışı ve gelişmesini, «ulus ve devlet ayrımlarının dar sınırlarını aşip taşan»⁽³⁾ kapitalizmin üretici güçlerinin gelişmesiyle bağladı. Lenin, uluslararası tekellerin «sermaye ve üretimin dünya ölçeğindeki yoğunlaşmasının yeni bir aşaması, daha öncekilerle karşılaştırılamayacak ölçüde yüksek bir aşama»⁽⁴⁾ ve uluslararasılaşma, yani «ulusal engellerin kırılması, sermayenin uluslararası birliğinin, genel olarak ekonomik yaşamın yaratılması»⁽⁵⁾ nesnel tarihsel bir süreç anlamına geliyordu.

Lenin'in bu yaklaşımı, «ikinci kuşak» uluslararası tekelleri, 1950'lerden bu

⁽³⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 26, s. 162.

⁽⁴⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 27, s. 364–365.

⁽⁵⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 24, s. 124.

yana hızla gelişmeye başlayan bugünkü uluslararası şirketleri nitelemeye de geçerliğini korumaktadır.

Kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesi, dünya sosyalist sisteminin kurulması ve güçlenmesi sonucu kapitalizmin egemenlik alanının daralması, emperyalizmin sömürge temellerinin çöküşü, süregelen bilimsel-teknik devrim, üretimin ve sermayenin uluslararası düzeyde yoğunlaşmasında nitel olarak yeni bir aşama belirlemiştir. Sonuç, tekellerin uluslararası etkinliğinin doğasında köklü bir değişim ve ölçeğinde dev bir büyüme olmuştur.

Tarihte ilk kez uluslararası şirketlerin dış ülkelerdeki kollarının üretiminin (330 milyar dolar) kapitalist dünyadaki toplam dışsatımı (310 milyar dolar) geçtiği 1971 yılı bir kilometre taşı oldu. Aynı yıl Birleşmiş Milletler uzmanlarının uluslararası şirketler diye nitelediği aşağı yukarı 650 belli başlı uluslararası birlikten her birinin en az 300 milyon dolar cirosu vardı ve bunların dış ülkelerdeki işletmelerinin sayısı 55 bine ulaşmıştı.

Son yirmi yılda kapitalist sistem içinde uluslararası şirketlerin örgütsel, mali, üretim ve pazarlama biçimlerinin «uluslararasılaşmış» işlevleri büyük değişikliklere uğradı. Bu değişiklikler uluslararası işgörümünde dolaşım alanından teknoloji kullanımı ve üretim alanına vurgunun kaymasına ilişkindir. Bu ise ilk kuşak uluslararası tekellerin tüm sosyalist olmayan dünyayı egemenlik altına alma amaçlarıyla karşılaştırıldığında uluslararası şirketlere, eskisine oranla daha güçlü olanaklar sağlamaktadır. Günümüz uluslararası işletmesinin en belirgin özelliği, dış ülkelerdeki işletmelerin tek bir karar merkezi ve yurtdışında kolları olan uluslararası kompleksler biçiminde sınıksız bütünleşmeleridir. Öte yandan hemen hemen her dev tekel, bir uluslararası şirkete dönüşme eğilimi göstermektedir.

Bu dev birliklerin kapitalist ekonominin işleyişine etkileri giderek daha belirgin olmaktadır. 1980'li yılların başına gelindiğinde, bu dev birlikler, dünya kapitalist ekonomisi çerçevesinde yaklaşık olarak gelişme durumundaki teknolojinin % 80'ini, sanayi üretiminin % 40'ını, dış ticaretin % 60'ını, uluslararası teknoloji aktarımının % 80'ini oluşturuyorlardı. Bu, bilim, üretim ve uluslararası değişime teknolojinin uygulanmasının özel-kapitalist tekelleşmesinde nitel olarak yeni bir aşamadır.

Bu bağlamda, uluslararası işletmelerin kapitalist ülkelerde çok sayıdaki savunucuları bunların bilimsel-teknik ilerlemenin tüm kapitalist dünya ekonomisine «yayılması»na yardım ettiğini öne sürmektedirler. Olgular ise daha değişik şeyler söylüyor. Uluslararası şirketler, yeni teknolojinin meyvalarına uluslararası düzeyde elkoyma çabalarında, yeni teknolojinin geliştirildiği alanlardan öteki işletmeleri sürüp atarak ve böylesi projelerin dış ülkelerde uygulanmasını kısıtlayarak, bilimsel ve teknik projeleri kendi alanlarındaki ana işletmelerde yoğunlaştırmaktadırlar.⁽⁶⁾ 1970'li yılların başına

(6) Gerçi yeni kuruluşlar, uluslararası şirketlerin mal varlıklarının, üretim ve pazarlama çalışmalarının üçte birini oluşturuyorlar, ama yeni ürünler ve süreçler geliştirme projelerinin % 4-5'ini geçmiyorlar.

gelindiğinde, önde gelen yedi sanayileşmiş ülkede sekiz bellibaşlı uluslararası şirket, yaklaşık olarak yeni ürünlerin % 30'unu tekelinde bulunduruyordu. 1970'li yılların ortasına gelindiğinde ise, dört ABD şirketinin denetim alanı, bu ülkede geliştirilen yeni ürünlerin ve süreçlerin yaklaşık olarak % 20'sine ulaşmıştı. Uluslararası şirketler, evsahibi ülkelerde bağımsız şirketlerin yeni teknoloji kullanımını engellemekte, bunun hemen hemen tümünü ülke dışındaki kollarına aktarmaktadırlar.

Bunun sonucu ortaya çıkan şey, uluslararası şirketlerin teknolojiyi «uluslararası düzeyde yaymaları» değil, ama az gelişmiş ülkelerin, bu arada birçok sanayileşmiş kapitalist ülkenin teknolojik olarak bağımlı kılınmasına yol açan bu şirketlerin tekelleşmelerinde yeni bir aşamadır. Uluslararası şirketlerin bu alandaki çalışmaları, ekonomik yaşamın ilerici anlamda enternasyonalizasyonuna, devletlerarası ekonomik ilişkilerin eşitlik temeli üzerinde oluşturulmasına karşıt bir çizgi izliyor.

SÖMÜRÜNÜN DAHA DA AĞIRLAŞMASI

Uluslararası şirketler sermayelerini daha da arttırmak için ekonominin kilit noktalarını denetimleri altına alma yollarını ararlar. Şöyle ki, 1979 yılında, kapitalist dünya son on yılda üçüncü ekonomik daralma dönemine kayarken, bellibaşlı 50 uluslararası tekelin net kârı 1 milyar doları geçmekteydi. 1970'lerin ikinci yarısında, bu dev şirketlerin toplam kârları % 240 arttı.

Ekonomiye dalma ve başka ülkelerle dış ticaret biçimleri ne ölçüde değişirse değişsin, uluslararası şirketlerin etkinlikleri tek bir amaca yöneliktir. Kârın en yüksek düzeye çıkarılması. 1970'li yıllar boyunca ABD uluslararası şirketleri, dış ülkelerdeki yatırımlarını 78 milyar dolardan 193 milyar dolara çıkararak ikibuçuk kat arttırdılar. Öte yandan net kârları 9 milyar dolardan 38 milyar dolara çıktı, yani dört kat arttı. Sadece son üç yılda ise iki katına çıktı. Kârlılıkları, yani kazancın yatırılan sermayeye oranı ise, % 12'den % 21'e yükseldi. Kural olarak, bu gösterge, ABD şirketlerinin başka ülkelerdeki yan kolları ile öteki uluslararası şirketlerde, yerli şirketlere göre, gelişmiş ülkelerde bile, daha yüksektir. (7) Bundan ötürü, uluslararası şirketlerin işgördükleri devletlerde yerli sermaye, üretimi daha da hızlandırma, emekçi halkın sömürüsünü daha da arttırma yollarını arar.

Dış ülkelerdeki kollarında verdiği düşük ücretler, uluslararası şirketlere ana işletmede de kendi çıkarları doğrultusunda ücretleri ayarlama olanağı sağlar. (8) Son on yılda, uluslararası şirketlerin ana işletmelerindeki kârları, dış kolları olmayan şirketlere göre, çokçası, % 20 daha fazladır.

(7) Örneğin Britanya'da ABD tekelinin yan kollarının kârları, yerel şirketlerin kârlarından % 50 daha yüksektir.

(8) 1970'li yılların ortalarında dünyadaki en büyük tekel olan General Motors (ABD), kendi ülkesinde işçilere ödediği ücretlerin % 59'unu Federal Alma

Burjuva propagandası, uluslarötesi şirketleri, ekonomik zorlukların, çelişkilerin üstesinden gelebilecek, kapitalist dünyayı sarıp sarmalayan derin ekonomik bunalımdan çekip çıkarabilecek bir tür yeni bir güç diye tanıtmaya kalkıyor. Ama gerçekte, uluslarötesi şirketlerin çalışmaları bir şeyi çok açık biçimde ortaya koyuyor. Bu da, dünya kapitalizminin gidişindeki en önemli eğilimlerden birinin son yıllarda kapitalizminin genel bunalımının derinleşmesinde bu şirketlerin bellibaşlı bir etmen durumuna gelmesidir. Tekelci sermaye, bilimsel ve teknik devrimin kazanımlarını insanlığın toplumsal ve ekonomik ilerlemesi için kullanmada, nesnel bir yetersizlik ve isteksizlik içindedir. Bunun yerine, tekelci sermaye, bilimsel-teknik devrimin kazanımlarını öylesine kullanmaktadır ki, bu da toplumsal çelişkileri daha da derinleştirmekte, emekçilerin yaşamsal çıkarlarına daha da zarar vermektedir. Yeni teknolojinin geliştirilmesi, yığınların yaşamsal haklarına karşı eşi görülmedik bir saldırının temelini oluşturmakta, aynı zamanda tekelci bir seçkin zümrenin eşi görülmedik ölçüde semirmesini sağlamaktadır.

Şu sayılara bir bakalım: 1973-1980 yılları arasında, ezici çoğunluğu uluslarötesi tekeller diye bilinen 500 bellibaşlı ABD tekelinin toplam kârları % 100'ün üzerinde arttı.⁽⁹⁾ Buna karşılık ABD'li işçilerin gerçek ücretleri sürekli bir azalma gösterdi. Resmî verilere göre, ABD'de işçi ücretleri 1980 yılında, 1973'e göre, % 13 daha düşüktü. 1981 yılı henüz dolmadan ücretler % 3 daha düştü. 1970'li yılların başlarında ücretlerde bir ölçüde artış oldu. Ama ABD'deki uluslarötesi işletmelerde bu artış daha düşük oldu. Buna karşılık, uluslarötesi şirketlerin kârları, öteki şirketlere oranla çok daha hızlı arttı.

Öteki sanayileşmiş kapitalist ülkelerde de benzeri bir durum görülüyor. Yalnızca 1976 ile 1979 yılları arasında, çoğu uluslarötesi şirket olan 500 bellibaşlı Batı Avrupa ve Japon tekelinin toplam kârları % 50 artarken, bunların çalıştırdığı işçilerin ücretleri aynı düzeyde kaldı, kimi durumlarda da düşüş gösterdi.

Pazarlar üzerinde mutlak bir denetim kuran uluslarötesi şirketler, sınırsız yüksek fiyatlar yoluyla, üretim alanı dışında da emekçilerin sömürsünü yoğunlaştırmaktadır. Bundan ötürü, işçi sınıfı, uluslararası ölçekte tekellerin fiyat saptamasını, burjuvazinin işçi sınıfının yaşam düzeyini düşürme araçlarının en tehlikelilerinden biri olarak görmektedir.

Aynı ölçüde tehlikeli bir başka araç ise, uluslarötesi şirketlerin üretimi rasyonelleştirmeleridir. Bu da kaçınılmaz olarak yığınsal işten çıkarmalara, kimi ülkelerde işletmelerin kapanmasına, üretimin buralardan uluslarötesi tekellerin kollarına aktarılmasına yol açmaktadır. Ekonomik dalgalanmalara

nya, % 44'ünü Britanya, % 16'sını Arjantin, % 15'ini Brezilya'daki kollarında çalıştırdığı işçilere ödüyordu. Volkswagen ise, Brezilya'daki işletmelerinde, Federal Almanya'daki personeline ödediği ücretlerin ancak üçte birini veriyor.

(9) Enflasyon gözönüne alındığında, kâr artışı % 35'in biraz üzerinde oldu.

bakılmaksızın, gelişmiş kapitalist ülkelerde 1970'lerde işsizliğin iki katına, kimi durumlarda üç katına çıkmasının ve gittikçe daha da artmasının ana nedenlerinden biri budur.

ÇELİŞKİLERİN KESKİNLEŞMESİNDE BİR ETMEN

Uluslararası şirketlerin gittikçe büyüyen gücü, emperyalistler arasındaki çelişkilerin keskinleşmesinde katalizör rolü oynamakta, onların pazarlara çıkışı yolu bulma savaşını daha da ölümcül kılmakta, bu alanda da dünya kapitalizminin bunalımını derinleştirmektedir. Dış pazarlarda emperyalistler arası rekabetin ağırlık merkezi, artan ölçüde Birleşik Amerika, Batı Avrupa, Japonya uluslararası şirketlerinin etkinlik gösterdiği öteki ülkelere kayma eğilimindedir ve tekeli birlikler arası rekabet çok daha acımasız biçimlere bürünmektedir.

1960'lı yılların sonlarıyla 1970'li yılların başlarında, ABD tekellerinin Batı Avrupa'ya dalması sonucu, ABD sermayesi bu yaşlı karada ekonominin kimi kilit noktalarında egemenliğini kurdu. Bunu bir sıçrama tahtası yapan ABD tekelleri, saldırılarını daha da arttırdılar. 1976'dan 1979'a dek, ABD tekellerinin Batı Avrupa'daki yatırımları % 65 artarak 85 milyar dolar gibi yüksek bir miktara ulaştı. Bu dönemde ABD tekellerinin Batı Avrupa'dan elde ettikleri kazanç, 6 milyar dolardan 16,7 milyar dolara çıktı. Kâr oranları ise % 12'den % 22'ye yükseldi. Bu tekellerin Batı Avrupa'daki kollarının satışları ise, ABD'nin Batı Avrupa'ya yaptığı dışatımın üç katı oldu.

Ancak son zamanlarda bu süreç ters yönde de gelişmeler göstermeye başladı. 1976 ile 1979 yılları arasında Batı Avrupa tekellerinin ABD'deki yatırımlarında % 80 bir artış oldu. Batı Avrupa tekelleri kimi dallarda (otomobil, elektrikli ev eşyası, kimi kimyasal maddeler) ABD tekelleriyle, ABD iç pazarında başarılı bir biçimde rekabet eder duruma geldiler.

Japon uluslararası şirketleri de hızla Birleşik Amerika'da yan kollarını kurmaya başladılar. Sadece 1978 ve 1979 yıllarında, Japon tekellerinin ABD'ye yaptıkları doğrudan yatırım iki katına çıktı. 1970'li yıllarda Japon tekelleri dış ülkelerdeki etkinliklerini öylesine genişlettiler ki, şimdi artık kimi rakiplerinin, örneğin, kendilerinden çok önce uluslararası şirketler kuran Fransızların önüne geçmiş durumdalar.

Son on yılda, Federal Alman şirketlerinin dış ülkelerdeki yatırımları üç katına çıktı. Bunlar arasında önde gelen otomobil, kimya, elektro-teknik sanayiinin devleri, bu alanda dünyadaki en büyük sömürücü tekellerle başabaş bir yer tutuyorlar.

ABD tekellerinin, öteki emperyalist tekellerin dış ülkelere doğru ekonomik bakımdan genişlemeleri, güçlü bir ekonomik potansiyeli olan ülkelere bile,

emekçilerin toplumsal kazanımlarına, ekonomik bağımsızlığa, ulusal gelişme amaçlarına ciddi bir tehdit oluşturuyor, en gerici çevrelerin politik konumlarının güçlenmesine yol açıyor.

Yabancı sermayenin, özellikle onun uluslararası bîçiminin, ekonomik bakımdan denetim kurmasının en canlı örneği Kanada'dır. 1973 yılında, ABD tekellerinin yan kollarının Kanada'daki satışları 56 milyar doları aşıyordu. Aynı yıl, Kanada'nın net olmayan ulusal ürünü ise, 117 milyar dolardı. Bir anlamda, Kanada büyük sermayesi, bile bile, yerel kaynakların, üçüncü ülkelerin kaynaklarının yoğun sömürüsüne ABD uluslararası şirketlerinin katılmasına göz yummuştu. Kısacası, Kanada ve ABD uluslararası tekellerinin çıkarları hem birbirleriyle rekabet edegeliyorlar, hem de bunların çıkarları içişe geçmiş durumda.

Belçika'da, hemen hemen her üç işletmeden biri (115 işletmeden 45'i) yabancı denetim altındadır. Bu ülkede, özellikle ABD ve Federal Alman tekelleri güçlü konumdadır. Bu durum, ülkedeki işsizliği daha da kötüleştirmekle kalmıyor, aynı zamanda Belçika emekçilerinin toplumsal kazanımları üzerinde, doğrudan ya da dolaylı, olumsuz bir etki yapıyor.

Uluslararası şirketlerin uluslararası alanda etkinliklerini hızlandırmaları, kaçınılmaz olarak, emperyalist devletlerin dış politikalarının çizilmesinde, uygulanmasında da bu tekellerin rolünü artırmaktadır. Burada önemli olan, ABD, Büyük Britanya, Federal Almanya ve öteki güçlerin askersel-sanayi komplekslerinin çekirdeğini de bu uluslararası şirketlerin oluşturmasıdır. Silâh ticaretinden sağladıkları aşırı kârlarla, silâhlanma yarışını kamçılıyıp savaş kışkırtıcılığını körükleyerek, uluslararası şirketler, yumuşama yerine «soğuk savaş», karşılıklı yarar ve eşitlik temeline dayanan ilişkiler yerine «güç» politikasını getirmeye çabalayanların ön sıralarında yer alıyorlar.

Böyle bir dış politika yöneliminin ardında yatan, buna zorlayan şey, besbelidir. Silâhlanma helezonundaki her yükselen eğri, silâh ticaretindeki aşırı kârları daha da artırıyor. 1979 yılında Douglas, Boeing, Lockheed, General Dynamics, vb. gibi ABD havacılık ve uzay tekellerinin ciroları üçte bir oranında, kârları ise iki kat bir artış gösterdi. 1981 yılında, ekonomik çöküntünün etkisi altında birçok ABD tekelinin kârlarındaki büyüme yavaşlarken, ölüm tâcirlerinin hem keseleri, hem de depoları şişmesini sürdürüyordu. Tek başına orta erimli füzelerin üretimi ve Batı Avrupa'ya yerleştirilmesiyle, ABD uluslararası tekelleri, Amerikalı ve Batı Avrupalı vergi yükümlülerinin ceplerinden ek 7-8 milyar dolar çekip çıkaracaklardır.

Bundan ötürü, uluslararası şirketlerin birçok ülkede sözümona etkinliklerinden kaynaklanan «barışı sağlayıcı misyonları» olduğu yolundaki burjuva propagandasının iler tutar yeri yoktur. Tekellerin şahmerdanı olan uluslararası şirketlerin dış politikadaki doğrultuları da «baştan aşağı gerici»ten başka bir şey değildir. Elbette bu, tek tek her tekelin somut ekonomik çıkarlarının peşinde koşmasıyla çalışmamaktadır.

ULUSAL EGEMENLİĞİ TEHDİT

Uluslararası şirketlerin az gelişmiş ülkelere tüm güçleriyle dalmaları, az gelişmiş ülkelerin dünya kapitalist sistemi içindeki bağımlı konumlarını daha da pekiştirmekte, bunlarla tekelleri arasındaki uçurumu daha da derinleştirmektedir. Bu nedenle, İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen ilk yıllarda emperyalist güçlerle bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkeler arasında kişi başına düşen gayrisafi ürün oranı 10'a 1 iken, 1970'li yılların ortalarında bu oran 13'e 1'e yükseldi. O zamandan bu yana, pekçok ülke bakımından, bu ara daha da büyüdü.

Uluslararası şirketler şimdi az gelişmiş ülkelerin sanayi üretiminin yaklaşık % 40'ını, dış ticaretlerinin ise aşağı yukarı yarısını denetim altında bulundurmaktadırlar. Burada Birleşik Amerika tekelleri ön sırada geliyorlar. Emperyalist güçlerin az gelişmiş ülkelerdeki doğrudan yatırımlarının % 50'si ABD tekellerinin elindedir. 1971 yılından 1979 yılı sonuna dek, ABD uluslararası tekellerinin az gelişmiş ülkelerdeki yatırımları, 26 milyar dolardan 48 milyar dolara çıktı. Son üç yılda bu yatırımlar % 80 arttı. Japon ve Federal Alman tekellerinin bu ülkelerdeki etkinlikleri ise, daha da hızla yayılıyor.

Örneğin Kolombiya'da 1980 yılında yabancı tekellerin mal varlıkları 1 milyar 395 milyon doları buluyordu. Şunu belirtmek gerek: Bu ülkedeki hükümet, yabancı sermaye yatırımlarına elverişli koşullar yaratmak için, emekçilerin tekellere karşı hareketini baskı yoluyla ezmeye çalışırken, uluslararası şirketlerin yayılmasını kolaylaştırıyor.

Uluslararası bankaların rolü de unutulmamalı. Son yıllarda bu bankalar, en başta yeni özgürlüğüne kavuşmuş ülkelere hızla daldılar. Örneğin, 1960'lı yılların ortalarında, bu ülkelere bir yılda akan özel yabancı ödünç sermaye 4 milyar dolardı. 1976 yılında bu miktar 26 milyar doları aştı. Şu sıralar ise, bu miktar iki katına çıktı. 1970'li yılların sonunda, az gelişmiş ülkelerin ticarî bankalara olan borçları 75 milyar dolar ya da dış borçlarının % 40'ı idi. Bu miktarın % 45'i ise ABD bankalarına olan borçlardır. Bu da toptan uluslararası şirketlerin sömürsünde ABD'nin egemen konumunun kanıtıdır.

Bu genç devletlerin yağmalanma süreci durmadan hızlanıyor. Bu ülkelerde, ABD uluslararası şirketlerinin kârları, 1960'lı yılların ikinci yarısında % 17 iken, bu oran 1970'li yılların ilk yarısında % 20'ye, 1980'li yılların başında ise % 29'a yükseldi. Kimi ülkelerde bu oran % 100 dolaylarındadır. Pekçok sanayi dalında ise % 100'ün de üzerindedir. Sonuç olarak, gelişmekte olan ülkelere 1976 ile 1979 yılları arasında, ABD uluslararası tekellerinin kârları resmî verilere göre yaklaşık iki katına çıktı.

Uluslararası şirketlerin az gelişmiş ülkelere «gelişip serpillmeleri» için yardım ettiklerini kanıtlayabilme çabası içinde, burjuva propagandası, bu ülkelerin ivedilikle gereksindikleri sermayenin böylece sağlandığını ileri sürüp duruyor. Gerçekte ise, tekellerin etkinlikleri sonucu bu ülkelere çıkan sermaye, giren

sermayenin çoğunca üç ya da dört katı, kimi durumlarda ise on katıdır. Bu tekellerin dış ülkelerdeki kolları, kârlarının bir bölümünü yeniden yatırım yoluyla kendi kendilerini finanse etme diye bilinen uygulamaya sık sık başvur-maktadırlar. Bunun yanı sıra, uluslarötesi şirketler yatırımları için yerel malî kaynakları da kendilerine çekmektedirler. Bu da yerel şirketlerin, bir bütün olarak da ekonominin çokçası zararına olmaktadır.

Zaman zaman Üçüncü Dünya ülkelerindeki hükümetlerin istemlerini hesaba katma zorundâ kalan uluslarötesi şirketler, değişen uluslararası duruma ken-dilerini uyarlamada oldukça esnek davranmaktadırlar. Yerel burjuvazi ile değişik «işbirliği» biçimlerini daha geniş ölçüde kullanan uluslarötesi şirketler, bu burjuvazi ile bağlarını güçlendirmektedirler. Yerli burjuvazi ise, kendi payına, uluslarötesi tekellerle işbirliği yollarını aramaktadır. Birçok durumda, bu bağların niteliğini, yeni-sömürgeci tekellerin «genç ortağı» olma pahasına, yerli burjuvazinin varlığını sürdürebilme çabası belirlemektedir. Uluslarötesi şirketler açısından, böylesi bir «işbirliği» ve «ortaklık», olası millileştirme ya da hükümetlerin başka tür bağımsız eylemlerine karşı bir güvence sağlamak-tadır.

Uluslarötesi şirketlerin az gelişmiş ülkelerin ekonomilerinde teknoloji, üre-tim ve pazarları denetimi, çokçası, kurulan ekonomik bağların şirket-içi kanal-larla gerçekleştirilmesi sonucudur. (Bu, elbette, sanayileşmiş ülkeler için de geçerlidir.) Bunun sonucu, ekonomi ve halk için yaşamsal önem taşıyan maki-neler, donatım, öteki pekçok malın yaklaşık yarısı yerel şirketlerce ithal edilmemekte, tersine uluslarötesi şirketlerin kolları aracılığıyla ülkeye girmek-tedir. Yeni teknoloji sorunu ise, daha da yakıcı bir nitelik taşıyor. Şöyle ki, ABD teknolojisinin yaklaşık % 80'i, az gelişmiş ülkelere değil, ana şirket eliyle onun dışardaki kollarının mülkiyetine aktarılmaktadır. Öte yandan, bu ülke-lerin ham madde ve öteki mallarının üçte birinden çoğu açık dünya pazarına gitmemekte, tersine, yine bu tekellerin belirlediği biçimde, kolları aracılığıyla ana şirkete yollanmaktadır.

Dışalım mallarına ve teknolojiye gereğinden çok ödeme yapmak zorunda kalan, ham madde ve öteki dışsatım malları için kendisine çok az bir ödeme yapılan yeni özgürlüğüne kavuşmuş ülkeler, bunun sonucu, büyük kayıplara uğramaktadırlar. Oldukça alçakgönüllü bir hesaplama bile, bu ülkelerin bir yıl içinde düşük fiyatlarla ham madde dışsatımından 50 ile 100 milyar dolar arasında bir kayba uğradıklarını göstermektedir.

Bunun sonucu, uluslarötesi şirketlerin gerek emperyalist, gerekse az gelişmiş ülkelerdeki birimleri arasında kurulan bağlar sistemi, az gelişmiş ülkelerin yağmalanmasında, bu ülkelerin ekonomik bakımdan bağımlı durumda tutul-masında, gittikçe güç kazanan bir mekanizma durumuna gelmektedir.

Burjuva propagandası, sık sık genç devletlerin ulusal üretimlerinin, dış ticaretlerinin arttığını gösteren istatistik veriler ortaya koyuyor. Aslında bu rakamlar, çokçası, emperyalizmin bu ülkeleri artan ölçüde sömürmesinin bir

yansıması oluyor. Bu rakamlar, «ilerleme olmaksızın gelişme» diye çoğunca adlandırılan çirkin bir sosel-ekonomik olgunun varlığını gösteren acımasız, katı kanıtlar oluyor.

Uluslarötesi şirketler, dünyadaki ekonomik ilişkilerde miadını doldurmuş kapitalist sistemi yeniden yapılandırma yolunda ana engel durumuna gelmişlerdir. Uluslarötesi şirketlerin çıkarları uğruna hareket eden emperyalist güçler, uluslararası ekonomik ilişkileri normalleştirmeyi öngören Birleşmiş Milletler belgelerini onaylamaya karşı çıkmışlardır. «Uluslarötesi Şirketlerin Davranış (Ahlâk) Yasası» diye bilinen ve bu tekelleri denetim altına almayı öngören tüzük tasarısının kabulünü engellemişlerdir. Örneğin, geçen ilkbaharda, az gelişmiş ülkelerin haklarını teknoloji aktarımında korumayı amaçlayan bir belge tasarısının tamamlanmasını emperyalist güçler olanaksız kılmışlardır. Son olarak, uluslarötesi şirketler, bu ülkelerin işçilerine doğrudan burunlarını sokarak, faşist rejimleri destekleyerek, hattâ komplo ve darbeler düzenleyerek, sık sık açık ve kapalı politik baskı yollarına başvurmuşlardır. Allende hükümetinin devrilmesinde İTT tekelinin oynadığı rol iyi bilinmektedir ve bu karaünlü bir örnektir.

SAVAŞIMIN EŞGÜDÜMÜ

1980'li yılların başlarında, pekçok ülkenin ekonomik ve politik egemenliğine, sosyalist olmayan dünyada emekçilerin yaşamsal haklarına karşı, uluslarötesi şirketlerin saldırısının hız kazandığı gözleniyor. Uluslarötesi şirketler, günümüzde sanayi-finans oligarşisinin kozmopolit niteliğini, kapitalist toplumdaki sosyal-ekonomik sorunların, çelişkilerin nitel olarak yeni bir düzeye, keskinliğe ulaştığını artan ölçüde yansıtıyor.

Uluslarötesi tekeller cephesine karşı saf tutan, uluslararası sınıf dayanışması düşüncelerinden esinlenen uluslararası işçi sınıfı, anti-tekelci güçler arasında en kudretli ve bilinçli olanıdır. Bundan ötürü, komünist partileri, en temel görevlerinin her düzeyde işçi sınıfının örgütlenmesini artırmak, onu en az kapitalist üretimin ve sermayenin uluslararasılaştığı düzeye yükseltmek olduğunu biliyorlar. Değişik bölgelerdeki tekeli komplekslerin işletmelerinde emekçilerin grev hareketlerini ve öteki eylem biçimlerini eşgüdümlü kılma sorunları giderek daha da öne çıkıyor. Şöyle ki, Federal Alman Siemens tekelinin sahibi bulunduğu fabrikalarda çeşitli ülkelerdeki işçilerin eşzamanlı ortak eylemleri sonucu, bu tekelin Belçika'daki şantajı boşa çıkarıldı ve Belçika'daki yan kollarında işçileri işten atması engellendi.

Alman Kömünist Partisi, öteki komünist partiler, aynı uluslarötesi şirketin işletmelerinde çalışan değişik ülkelerden emekçilerin temsilcilerinin ortak toplantılar düzenlemesinin yararlı olacağı kanısındadırlar. Deneyler gösteriyor ki, bu komplekslerin tek tek birimlerindeki durum, işverenlerin plânları konusunda bilgi değiş tokuşuna böylesi toplantılar olanak sağlıyor. Bu da anti-

tekellerin savaşımlarını daha net bir biçimde tanımlamaya yardımcı oluyor. Uluslararası şirketlerin gittikçe büyüyen ekonomik ve politik gücünün etkisi altında biçimlenen sendikal etkinliklerin değişen koşullarını gözönüne alarak, işçilerin, öteki çalışanların sosyal-ekonomik haklarını savunmada somut eylemlerin daha iyi eşgüdümü sağlanmasını sağlıyor.

Salt ulusal çabalarla uluslararası şirketlere karşı etkin bir direnişi sağlama bağlarının şu aşamada olanaksız olduğu su götürmez. Uluslararası şirketler dünya ölçüsünde etkinlik gösterirken, sendikal hak ve savaşımlar ulusal sınırlar içine tıkalı kaldığı sürece, bu alanda bir ilerleme kaydedilebileceğini söylemek güçtür. Bundan ötürü, Dünya Sendikalar Federasyonu, bu konuyu Birleşmiş Milletler Uluslararası Şirketler Komisyonu'na getirdi. DSF, istihdam ve çalışma koşullarına ilişkin tüm konularda, sendikaların bir ya da birkaç ülke çerçevesinde müzakereler yapabilme hakkının sağlanması gerektiğini belirtti. Dünya Sendikalar Federasyonu, herhangi bir ülkede uluslararası şirketlerin çalışması söz konusu olduğunda, işletmelerin çalışmaları konusunda karar verilirken, sendikaların temsilinin iş yasalarına zorunlu bir koşul olarak geçirilmesi gerektiğine inanıyor. ⁽¹⁰⁾

Birçok komünist partisi, emekçilerin çalışma ve yaşam koşullarını tehlikeye sokan uluslararası şirketlerin stratejisine karşı savaşım cephesini genişletmede en iyi yolun bellibaşlı işletmelerin demokratik millileştirilmesini sağlayacak bir platform oluşturmak olduğu kanısındadır. Uluslararası şirketlerin üslendiği ülkelerin komünistleri, bunu sadece halklarının yaşamsal çıkarlarını bu şirketlerin saldırılarına karşı korumak değil, ama aynı zamanda ev sahibi ülkelerde de tekellerin baskısını azaltmada bir araç olarak görmede haklıdır.

Örneğin Kanada Komünist Partisi, millileştirmede önceliklere karar verirken, burada ana amacın uluslararası tekellerin baskısının en çok duyulduğu ekonomi kesimleri olduğu görüşündedir. Kanada'da bu alanlar, enerji endüstrisi, maden çıkarma endüstrisi, sanayi oligarşisinin üst katmanlarıyla yakın bağları olan bellibaşlı bankalardır.

Birleşik Amerika komünistleri, ülkenin pekçok yıkıcı sosyal-ekonomik sorununun uluslararası şirketlerin etkinliklerinde yattığı varsayımından yola çıkıyorlar. Bu tekellerin oburcasına kâr tutkuları, enflasyonun başını alıp gitmesine, halkın gerçek ücretlerinde düşmelere, işsizliğin yayılmasına katkıda bulunuyor. ABD Komünist Partisi, ilk ivedi adım olarak, aralarında petrol tekellerinin de bulunduğu, enerji endüstrisi ve öteki endüstrilerin demokratik millileştirilmesini istiyor. ABD'nin dış ülkelere ekonomik bakımdan yayılmasının acısını çeken halklarla dayanışmalarını dile getiren ABD komünistleri, başka ülkelerin işçilerine uluslararası şirketlerin burunlarını sokmasına son

⁽¹⁰⁾ DSF'nin 10. Dünya Sendikalar Kongresi'ne sunduğu raporda (Şubat 1982), uluslararası şirketlere karşı savaşımında birliği sağlama yollarını bulmayı dünya sendikal hareketinin henüz başaramadığı belirtiliyor.

verilmesini istiyor, ABD tekeli sermayesinin gerici rejimlere verdiği desteğin içyüzünü ortaya koyuyorlar.

Kimi Batı Avrupa komünist partilerinin programlarında, emekçilerin haklarını, ulusal egemenliği savunma yolunda anti-tekeli savaşım için öne sürdükleri en önemli istemlerden biri, bellibaşlı uluslarötesi tekellerin millileştirilmesi, başta ABD sermayesi olmak üzere, yabancı sermayenin sökülüp atılmasıdır.

Uluslarötesi şirketler ile ulusal sermaye arasında gittikçe keskinleşen çelişkileri kullanma gereğine de işaret ediliyor. Bu da, tekellere karşı savaşım cephesini genişletmede yeni olanaklar getiriyor. Bu açıdan, Belçika Komünist Partisi, hükümete küçük ve orta işletmecileri destekleme, yabancı devletlerle rekabette ayakta kalabilmeleri için yardım etme, böylece istihdam olanaklarını koruma çağrısında bulundu.

Az gelişmiş ülkeler, savaşımalarını artan ölçüde, uluslarötesi şirketlerin yeni sömürgeci politikasına karşı yöneltiyorlar. Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki ilerici güçler, en başta bilimsel sosyalizmden yana partiler, uluslarötesi şirketlerin keyfi girişimlerini kararlı bir biçimde sınırlamayı amaçlayan program ve önlemlere büyük önem veriyorlar. Özgürlüğüne yeni kavuşmuş birçok ülkede, komünist partileri, egemen seçkin zümre ile yerli burjuvazinin kimi kesimlerinin, uluslararası tekeli sermayenin çıkarlarının emekçilerin ortaklaşa sömürüsü, ulusal kaynakların yağmalanması temelinde içişe geçtiğini biliyorlar.

Yine aynı şekilde, birçok ülkede, millileştirmenin kendisi, benzeş olmayan sosyal-ekonomik bir öz taşıyacaktır. Örneğin, kapitalist yönelimli bir ülkede, millileştirme, çokçası, uluslarötesi tekeli sürüp atmaya başaramıyor. Bunlar ekonominin stratejik kesimlerinde katılımlarını, bundan çıkar sağlamayı sürdürüyorlar.

Bu nedenle, komünist partilerinin anti-tekeli politikaları, uluslarötesi şirketlerin yeni sömürgeci politikasına karşı savaşımaları da içinde olmak üzere, sürekli olarak her ülkenin özgül koşullarını gözönüne alıyor. ABD uluslarötesi tekellerinin baskısının en güçlü olarak duyulduğu Latin Amerika, Karayipler, Filipinler, vb. komünist partileri, toplumsal kurtuluşun ABD emperyalizmine bağımlılığı ortadan kaldırma çabalarıyla sınıksız bağlı olduğu varsayımından yola çıkıyorlar.

Tekellerin daha öte yayılmaları, bu sürecin tehlikeli sonuçları, Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı'nın şu çağrısına daha bir güncellik kazandırıyor: «Uluslarötesi tekellerin politikasına, emekçilerin çalışma ve yaşam koşulları üzerinde olumsuz bir etkisi olan, halkların ulusal çıkarlarını, devletlerin egemenliğini kabaca ayaklar altına alan bu politikaya karşı savaşımın yeni çabaları canlandırmak ve dayanışmayı dile getirmek zorunludur.»

Bundan ötürü, uluslarötesi şirketlerin çalışmalarının çözümlemesi şunu gösteriyor: Bunlar, sanayice gelişmiş kapitalizm sistemi içinde tüm ekonomik yaşamın temellerinden biri durumuna gelen, görece küçük ama güçlü ve

saldırgan tekелci birlikler kümesi olarak ortaya çıkmışlardır. Uluslarötesi şirketlerin nicel ve nitel bakımdan gittikçe artan etkinliklerinin düzeyi, eski yöntemleri yoğunlaştırma ve yeni, daha kurnazca tekелci baskı yöntemleri bulma eğilimi gösteriyor. Tüm kapitalist dünya ölçeğinde emekçilerin daha acımasız bir sömürsüyle sonuçlanıyor. Bu da, uluslararası işçi sınıfı açısından yeni bir yanıtı zorunlu kılan, tekелci sermayenin toplumsal yasalarla belirlenmiş helezonî gelişmesinde yukarı doğru yükselen bir başka eğri oluyor.

TÜSTAV

Entegrasyon mekanizması nasıl çalışıyor

Okurların ricası üzerine EYK'den bir röportaj

Kostas Siliskiridi (Yunanistan) Redaksiyona gönderdiği mektupta şöyle diyor: «Biz hepimiz Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (EYK) içindeki ilişkiler sistemi konusunda, şu veya bu ölçüde, iyi bilgiye sahibiz. Ülkemiz «Ortak Pazar»a girerken bu konuda çok şeyler söylendi, yazıldı ve bugün de yazılıyor. Ama EYK söz konusu edildiğinde sorun daha çok olgular açısından değil de, değerlendirmeler biçiminde ele alınıyor. Bunlar belki de her zaman objektif değildir. Sosyalist devletlerin ekonomik birliğinin çalışmaları konusunda daha ayrıntılı bilgi edinmek isterdim.» Benzeri ricalar, başka ülkelerden mektuplarda da yer alıyor.

Aşağıda dergimizde görevli olan ve Yazı Konseyi'nin verdiği görev üzere Ekonomik Yardımlaşma Konseyini ziyaret eden Mihail Novikov'un reportajını yayınlıyoruz.

Yeryüzünde 4 bin dolayında değişik ekonomik birlik olduğu söylenir. Ekonomik Yardımlaşma Konseyi bunlar arasında çok özel bir yer tutar. Onun deneyimi, hiçbir şeyle kıyaslanamayacak niteliktedir, evrenseldir. Bu deneyimde, V. İ. Lenin'in genel doğrultusunu şu sözlerle çizdiği sürecin gelişme yönü açıkça yansıyor: «... insanlığın tüm ekonomik, politik ve tinsel yaşamı, daha kapitalizmde, giderek daha da enternasyonalleşiyor. Sosyalizm bu yaşamı tamamiyle enternasyonalleştiriyor.»⁽¹⁾ EYK, sosyalist enternasyonalleşmenin çalışma aygıtlarından biridir. O, büyük bir etkinliğe sahiptir. Dünya üretiminin yaklaşık üçte birini veren devletlerin ekonomik potansiyelini birleştirmekle o, sosyalist topluluğun bugün, dünyanın en dinamik gelişen kesimini oluşturmalarına büyük katkılarda bulunmuştur.

30 kusur yıllık varlığı döneminde EYK, uluslararası ekonomik ve politik alanda büyük bir ağırlık kazandı. Tarihte eşi görülmeeyen, sosyalist ekonomik entegrasyon programı, onun çerçevesinde gerçekleştiriliyor. Endüstrice en çok gelişmiş devletlerle işbirliği geliyor. EYK üyesi ülkeler, kurtuluşuna kavuşan 90'dan fazla devlete ekonomisini güçlendirmede yardım ediyor. EYK birçok uluslararası örgütle işbirliği yapıyor. BMÖ'nde gözlemci statüsüne, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Ekonomik ve Sosyal Sorunlar Kurulunda danışman statüsüne sahip bulunuyor. Ticaret ve Gelişme Konferansı (UNCTAD), Avrupa Ekonomik Komisyonu (CEE), Endüstri Gelişme Örgütü (UNIDO) vb. ile anlaşmalar imzalamış bulunuyor. Toplam olarak bu işbirliğinin çerçevesi, 60'ın üzerinde uluslararası örgütü kapsıyor.

Sosyalist topluluğun yaşamı, sözün tam anlamıyla, her adımda Konseyle bağıntılıdır. Uluslararası ekiplerin uzay uçuşları, gezegenimiz etrafındaki uydular, hep EYK ülkelerinin gerçekleştirdiği «İnterkosmos» programı içindedir. Dünya Okyanusunun derinliklerinin ortaklaşa incelenmesinde de EYK'ni

⁽¹⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 23, s. 318.

görüyoruz. SSCB'deki Hmel'nitskaya ve gezegenimizin öte tarafında, Küba'daki «Huragua» Atom Elektrik Santralleri de, EYK'nin yapısı. Dev petrol boru hattı «Drujba» olduğu gibi, dakik yapay kalb-akciğer aygıtı («kalb»-Sovyetlerin, «akciğer»-Bulgarların) ve daha birçok büyük çapta ve cesaretili girişimler de öyle. (2)

Ama, EYK'nin dikkatleri üzerine çeken en önemli niteliği, yeni, uluslararası pratikte önceleri bilinmeyen, sosyalist enternasyonalizm, eşit yarar ve karşılıklı yardımlaşma ilkelerine dayanan işbirliği biçimidir. Komünist ve işçi partilerinin politik yöneticiliği, devletin sosyalist düzeni, plânlı ekonomi yaşamının varlığı, bilime dayanması, gerçekten kardeşçe işbirliğini olanaklı yapıyorlar. EYK'nin örneğinin çekicilik gücü buradan kaynaklanıyor. Konseyin çalışmalarını karalamaya, onun anlamını ve normlarını çarpıtmaya çalışan ideolojik düşmanların sürekli saldırıları bu yüzdendir. EYK'ni, devletlerin üzerinde duran ve onların egemenliğini «Sovyetler Birliği'nin çıkarları yararına» sözde daraltan bur «üstyapı» olarak göstermeyi deniyorlar. Örgüt içinde sözde görüş ayrılıklarının ve çelişkilerin arttığını ileri sürüyorlar, öte yandan da, işbirliğinin başarıları kabul edildiğinde, bunu, sosyalist entegrasyonun, sermaye dünyasındaki entegrasyon sürecinin aynısı olduğu biçiminde göstermeyi deniyorlar.

EYK gerçekte nasıl çalışıyor? İşbirliğinin itici gücü nelerdir? Onun mekanizması nasıl kuruludur?

DOSTLUK KATLARI

Moskova, Kalinin caddesi, 56. Genellikle EYK'nin binası denen yapı. Cam turnikenin ardında sade hol, 29 katı delip geçen asansörlerin kapıları. Sözler duyuluyor Rusça, Almanca, Lehçe ...

Bu bina, Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'nin çalışmaları hakkında neler anlatabilir? «Bütün EYK» ni içine alıyor mu?

Konseyin en üst organı, hükümet başkanlarının, bazen de erkteki partilerin yöneticilerinin katıldığı Dönem Toplantısıdır. Dönem toplantıları, kardeş devletlerin başkentlerinde yılda bir yapılıyor. EYK Yürütme Komitesi üç ayda bir toplanıyor ve oturumlarına başbakan yardımcıları katılıyor. Doğal olarak bunların her biri, geri kalan zamanlarda kendi ülkelerinde çalışıyor. Şöyle ki, Konseyin başlıca organları hiç te kapalı, devletlerin «üstünde» ve «yan tarafında» duran değil, bunlarla sıkıca bağlı ve niteliği bakımından *temsili* organlardır. Bu, öteki kuruluşlar, örneğin plânlamada, bilimsel-teknik alanda, mad-desel *tedarik* alanında işbirliğini örgütleyen komiteler için de geçerlidir. Kaldı

(2) Bak: «Sosyalist entegrasyon. Ne yapıldı ve ne yapılacak?» Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi, No1, 1982.

(3) Daimi Komisyonlar. EYK'nin, ekonominin ayrı ayrı dallarında ekonomik ve bilimsel-teknik işbirliğini sağlayan organlarıdır.

ki, her üye ülke tüm alanlarda en üst düzeyde temsil edilmektedir. Örneğin, ekonomi dallarına göre ayrılan daimi komisyonlar ilgili bakanlıkların ve kurumların yöneticilerinin başında bulunduğu delegasyonlardan oluşuyor.

EYK'nin organlarının temsili niteliğinde, onun temel ilkesel görüşleri yansı-
yor. Bunlar, devlet egemenliklerine saygı gösterilmesi, işlerine karışılmama-
sıdır; Konsey'in hiçbir organı veya kurumunun direktif verme hakkı yoktur,
onun kararları örgütlemeye ve prosedür sorunlarına ilişkin kararlar dışında,
katılanlar için ancak ve ancak tavsiye niteliği taşıyor. Karşılıklı yararın ve
ulusal çıkarların gözönünde tutulması da bunlar arasındadır. EYK'nin hiçbir
projesine üye ülkelerin ille de katılması zorunluluğu yoktur, bu projeye katılıp
katılmamaları her ülkenin kendi bileceği iştir. ⁽⁴⁾

Örneğin şöyle bir olay anlatılıyor. Sovyetler Birliği'nden EYK ülkesi Avrupa
ülkelerine doğal gaz boru hattı döşeme hazırlıkları yapılıyor. Projeye katılan-
lara üretilen gazın yarısını alacaklarına dair güvence veriliyor ve bu ülkeler
alacakları gaz miktarını, yapacakları harcamalarla orantılı olarak, yani eşitlik
içinde paylaşmak konusunda anlaşılıyorlar. Ülkelerden birisi baştan projeye
katılmama kararı alıyor. Ama, herşey artık önceden ayarlanmış iken görü-
şünü değiştirip katılmak istiyor. Zor bir durum oluşuyor. Her ülke artık
anlaştıkları pay oranında hesaplar belirlemiş olsa da vazgeçen ortaya çıkmı-
yor. Sovyetler Birliği kendi payını azaltıp ek olarak gaz vermeye razı oluyor.

Ve nihayet Konsey'in en önemli yasaları arasında eşitlik ilkesi de yer alıyor;
her ülke, her sorunun çözümünde, tam oy hakkına, üstelik yalnız bir oy hak-
kına sahiptir. Uluslararası Ekonomik İşbirliği Bankası ile birlikte, EYK bünyesi
dışında olan, ama doğal olarak, karşılıklı anlaşmalarla ona sıkıca bağlı olan
Uluslararası Yatırım Bankası'nda eşit hakla temsil edilme ilkesine nasıl titizlikle
uyulduğuna dair ilginç ayrıntılar duyduk.

Uluslararası Yatırım Bankası geçen on yıl içinde 3,3 milyar konvertibl
ruble ⁽⁵⁾ tutarında kredi vermiş, bu krediler EYK üyesi tüm ülkelerde ve
Yugoslavya'da 73 büyük işletmenin rekonstrüksiyonu ve yapımı için kullanıl-
mıştır. Ana sermayeye katılan ülkelerden herbiri, bankanın Yönetim Kuru-
lu'nda birer oya sahiptir. Katılım oranlarının değişik olması olgusu ise ...
personel listesinde gözönüne alınmıştır: Her ülkeden görev alacakların sayısı
katılım oranına göre berirleniyor.

⁽⁴⁾ EYK'nin belgelerini gözden geçirirken, bu maddenin pratikte nasıl uyg-
landığı sık sık görülmüştür. Örneğin, petrol işleme tesislerinin onarım
işleriyle ilgili uluslararası anlaşmanın altında Moğolistan, Vietnam ve
Sovyetler Birliği'nin imzaları bulunmuyor. Derin kuyularda patlayıcı madde
kullanımı işleriyle ilgili işbirliğine Polonya, Çekoslovakya ve daha üç ülke
katılırken, SSCB bu işbirliğine katılmıyor.

⁽⁵⁾ Konvertibl ruble, EYK ülkelerinin ortak dövizidir. 1 Ocak 1964' te Ulus-
lararası Ekonomik İşbirliği Bankası'nın kurulması ve çok yönlü ödeme siste-
mine geçilmesi nedeniyle oluşturulmuştur. Değeri, 0,987412 gram temiz
altına eşittir. (Not Red.)

Konsey üyesi ülkelerin hak eşitliğini yansıtan, ancak bu kez Uluslararası Ekonomik İşbirliği Bankası'nın çalışmalarına ilişkin başka bir ayrıntı daha (EYK karşılıklı ödemeleri bu banka aracılığıyla yapıyor): SSCB'nin bu bankadaki sermaye payı % 37 iken, Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nin % 1'dir. Ama tüm öteki üye ülkelerin olduğu gibi, bu iki devletin buradaki hakları bütünüyle eşittir.

Ancak bankalar bizi, EYK binasından biraz uzaklaştırıyor. Dünya Sosyalist Sistemi Ekonomik Sorunları Uluslararası Enstitüsü gibi onlar da başka bir yerde bulunuyor. İmzalanmış bulunan işbirliği protokolleri aracılığıyla Konsey ile bağ içinde olan 20 kadar uluslararası birlik ve örgüt («İnteratominstrument», «İntertekstilmaş» ve başka «İnter»ler) de kendi hayatını yaşıyor.

Ya Kalinin caddesinde ne var?

Buraya EYK Sekreterliği ve onun aygıtı yerleşmiş bulunuyor. Örgütün en önemli çalışma ilkelerinin, onun günlük çalışmalarına nasıl yansıdığını görmek için bu aygıtı yakından bilmek ilginçtir.

... Ekonomik Enformasyon Bölümünde aynı anda iki ev sahibi olduğu anlaşıldı. Bölümün yeni başkanı, Çekoslovakya vatandaşı M. Krayçir, eski yönetici, yurttaşı Y. Çorny'nin yerine geçiyor. Üsül şöyle: Sekreterlikte her görev belirli bir ülkeye verilmiş; bu görevi yapacak insanları seçme ve tavsiye hakkı, ulusal örgütlere ait. Bunları seçmede başlıca ölçü, bilgi ve deneyim. Sohbetlerde anlıyorsunuz ki, uzmanlardan biri «EYK'den önce» fabrika müdürlüğü yapmış, bakanlıkta ilgili dallardan birini yönetmiş, bir başkası proje kurumunun başında bulunmuş. Örneğin, mühendislik ve ekonomi olmak üzere iki yüksek okuldan mezun insanlara rastlıyorsunuz. 100 kadar uzman, ülkelerinin bilim ünvanlarına sahip.

Burada kadrolarla ilgili şöyle bir gelenek de yerleşmiş. Genellikle komisyonların başında bulunanlar, ekonominin ilgili dalının iyi gelişmiş olduğu ülkelerden olduğu için, EYK Sekreterliğinin ilgili alt kısımlarının, bölümlerin başkanları da aynı ülkelerden atanıyor. Örneğin Elektrik Enerjisi Bölümünü, Sovyet kadrosundan B. V. Şçerbinin yönetiyor. Emrindeki görevlilerin üçte ikisi ise topluluk üyesi öteki ülkelerden. Petrol ve Gaz Endüstrisi Bölümünün başında Romanyalı uzman V. Kırstoça bulunuyor, emrindeki görevliler arasında ise, Bulgarlar, Macarlar, Polonyalılar, ADC, SSCB, ÇSC vatandaşları yer alıyor. Kömür Endüstrisi Bölümü Polonyalı Z. İlkuv, Elektronik ve Radyoteknik Endüstri Bölümünü Macar İ. Şebeştiyen yönetiyor. Örgüt aygıtında çalışan yaklaşık 800 uzmandan yalnız üçte biri kadarı Sovyet vatandaşı, üçte ikisinden fazlası ise Konsey üyesi öteki ülkelerden temsilcilerdir.

Bu ülkelerin dilleri resmi statüye sahip. Rusça ise, çalışma dilidir.

Sekreterliğin çalışmalarının tam ne olduğunu ayrıntılı olarak anlatmaya gerek yok her halde. Belgelerin hazırlanması, tamamlanması, ekonomik dene-tim ve analizler, yazışma, muhasebe vb. hep bunun içinde. Ama bu hiç te, aygıttaki çalışmaların yaratıcılıktan yoksun olduğu anlamına gelmiyor. Burada

somut sorunla ilgili tahminler, kişisel görüşler, öneriler ve tavsiyeler hazırlanıp biçimleniyor.

İşte pratikten bir örnek: Zamanında, büyük bir entegrasyon projesi olan, 400 kw'lık sistemlerarası elektrik hattının kurulması planlanıyordu. Ama, Elektrik Enerjisi Bölümünden bir grup uzman, Sovyet meslektaşlarıyla birlikte, yeni bir öneride bulundular. Daha yüksek gerilimli, 750 Kw'lık bir hattın döşenmesini önerdiler. Bu önerinin teknik-ekonomik temellendirilmesine dayanak olan hesaplamaları yaptılar. Bunları içeren belgeleri EYK'nin ilgili komisyonu görüştü ve onayladı. Güçlü bir hattın kurulması görüşü, kardeş ülkelerdeki enerji ve ekonomi uzmanları arasında çok taraftar buldu. 1974'de, hattın kurulmasını öngören genel anlaşma imzalandı ve daha beş yıl sonra EİH-750 (750 Kw'lık Elektrik İletim Hattı) devreye kondu.

Yaratıcılık, her zaman selâmlanması zevk verici bir şeydir. Ama bazen o, özellikle şu veya bu temsili organın hizmetindeki aygıt söz konusu olduğunda, hiç te basit olmayan sorunlar yaratıyor. Bu, bazen yetkili olmakla bilgili olmak arasında bir çatışma olarak gösterilen, bilinen bir çelişkidir. Görevli personel ne kadar daha esaslı ve «yırtınırcasına» çalışıyorsa, bağlı oldukları üst temsili organın rolü de o kadar daha hayali oluyormuş, deniyor. Oylamışlar ve tamam. Konseyde böyle bir sorun doğmuyor mu? Yine olgulara başvuralım.

Örneğin, Sekreterlikte hazırlanan belgelerin toplandığı EYK Yürütme Komitesi 101. toplantısında, yuvarlak masanın etrafında, Konsey üyesi tüm ülkelerin ve Yugoslavya'nın delegasyonları toplandılar. Gündemde, Vinnitsa (SSCB)-Albertirşa (Macaristan HC) elektrik hattının işletilmesi sorunu vardı. Her delegenin önünde, Yürütme Komitesi'nin karar taslağı bulunuyordu. Elektrik Enerjisi Daimi Komisyonu Başkanı'nın raporu. Sonra? Toplantıya katılanlar, önerilen projenin onaylanmasına geçmeye hiç te acele etmiyorlar. Tartışma başlıyor. Dile getirilen düşünce ve görüşler hiç te eş anlamlı değil. Bütün temsilciler söz alıyor. G. Vais (DAC), Z. Madey (PHC), R. Rogliçek (ÇSC) ve İ. Maryai (Macaristan HC) hattın daha iyi işletilmesine yönelik yapıcı öneriler getiriyorlar.

Kendileriyle görüşüp konuştuklarımdan biri böylesi bir çalışma ortamını «ekonomide demokratizmin ruhu» olarak niteledi. Ve eğer EYK'nin temsili organlarında hissedilen kimi «sınırlamalar»dan sözedilecekse, söylemek gerek ki, bunları belirleyen tam da bu ruhtur. Anımsatalım ki, Konsey kimseye direktif vermiyor; kredi sağlamıyor, ticaret vb. anlaşmaları bağlamıyor. Onun belgelerinin karakteri başkadır. Bu belgelerin başlıcaları şunlardır:

– 15–20 yıllık dönem için işbirliğinin başlıca doğrultularını belirleyen, sosyalist entegrasyonun plânlı gelişmesinin pratik ödevlerini ve mekanizmasını saptayan *kompleks program*.⁽⁶⁾

(6) EYK üyesi ülkeler arasında işbirliğinin daha da derinleştirilmesi ve iyileştirilmesi, sosyalist entegrasyonun geliştirilmesine ilişkin kompleks programı 1971'de yapılan EYK 25. Dönem Toplantısında kabul edildi.

- Bu hükümleri ekonominin başlıca beş dalında geliştiren ve somutlaştıran *Belli Amaca Yönelik Uzun Vadeli İşbirliği Programları*.

- Bu programlar temelinde imzalanan, ortak çalışmaların koşul ve karakterinin ayrıntılı bir şekilde belirlendiği *Çok Yönlü Anlaşmalar*. Bu anlaşmalar, bir yandan, yürürlükteki beş yıllıkta gerçekleştirilecek *Çok Yönlü Entegrasyon Girişimleri*yle ilgili *Uyumlaştırılmış Plana* yansıyor, öte yandan da, ya doğrudan, ya da somut *İkili Anlaşmalar* biçiminde gerçekleştiriliyor. Devletlerin, bunlarda saptanan karşılıklı yükümlülükleri, aslında EYK alanından ayrılıyor ve yeni bir üretimin, inşaatın, projenin, yani kardeş ülkelerin ortak yaratıcılığına temel oluyor.

Konsey işbirliğini örgütlüyor. Devletler kendi kaynaklarını harekete geçirmek ve bunları kendi ekonomik potansiyelini güçlendirmede daha iyi kullanmak için işbirliği yapıyorlar.

Yeni tipten bir ekonomik birlik oluşturan ülkelerin güttüğü amaç da budur. Burada çıkarıcı hesaplara, tek yanlı yarar sağlama çabalarına yer yoktur. Hak ve onur eşitliği olan ortaklar arasındaki işbirliğinde, başkalarının sırtından geçinme hevesine yer yoktur. Ağır duruma düşen bir ortağın işleri karşısında kayıtsızlığa da yer yoktur. Konsey Yürütme Komitesi'nin Ocak (1982) Açıklaması, buna bir örnektir. Bu Açıklamada EYK ülkelerinin kardeş Polonya halkına ekonomik güçlükleri aşmada, halk ekonomisinde normal üretim sürecinin yeniden sağlanmasında ve ülkenin bundan böyle de sosyalist yoldan gelişmesi için gerekli koşulların yaratılmasında yardım ettikleri ve edecekleri belirtiliyordu.

Eylemde sosyalist enternasyonalizm işte budur. EYK çerçevesindeki işbirliğinin karakteri böyledir.

ENTEGRASYON YOLUNDA

Bu işbirliği birçok doğrultuda gelişiyor.

Konsey çerçevesindeki işbirliği ilişkilerinin tarihsel başlangıcı *dış ticarete* yatıyor. EYK Sekreterliğinde anlatıldığı üzere, kardeş ülkelerin karşılıklı mal sürümü 22 kat arttı. Bu ülkeler dışalım gereksinimlerini büyük ölçüde, karşılıklı sağlanan ürünlerle karşılıyorlar.

Sosyalist pazarın üstün özellikleri ticaretin yüzeyinde değil, onun koşullarında ve ülkelerin yaşamı için verdikleri sonuçlarda ortaya çıkıyor. Alışveriş herşeyden önce, gerçekten adaletli ve karşılıklı yarara dayalı fiyatlar üzerinden yapılıyor. Bu, ne gerçeklerden uzaklaşmak, ne de dünya fiyatlarındaki değişimlerden uzak durmak anlamına gelmiyor. Söz konusu olan şudur ki, sosyalist pazarda fiyatlar, dünya pazarındaki rekabet ve spekülasyon birikimlerinden arındırılmıştır.

Bunun nasıl bir üstünlük sağladığını, ticaretle ilişkisi olan herkes kolayca

anlayabilir. Bir örnekle yetinelim. Kapitalist pazarda petrol fiyatları son 10 yılda hemen hemen 11 kat fırladı. EYK üyesi ülkeler, bu yıkıcı fırlayıştan kurtulan tek dünya ülkeleri oldu. Enerji kaynaklarının büyük bir bölümünü Sovyetler Birliği'nden alan bu ülkeler, bunların yalnız hacmini (7) değil, yararını da ağırlıkla hissediyorlar. Kardeş ülkelerin yalnız petrol ve petrol ürünleri alımından, geçen beşyılıktaki sağladığı kazanç 15 milyar rubleyi buldu. Ve doğal hammadde sağlanması için harcamaların artması nedeniyle yapılan gerekli ayarlamalardan sonra bugün de bu fiyatlar, kapitalist dünyadakilerin çok altında kalmaktadır.

EYK pazarının geniş, sığimli ve istikrarlı olması, dış ticaretin plânlı karakteri, üretimde kooperatifleşmeyi, uzmanlaşmayı ve üretimin güçlenmesini teşvik ediyor, hattâ randımanı, büyük seri üretimi, ürünlerin yüksek kaliteli olmasını olumlu yönde etkiliyor. Örneğin Macaristan firması «İkarus» her yıl 12 bin otobüs üretiyor. Orta Avrupa'nın başka hiçbir fabrikası, böylesi büyük seri üretim yapmıyor. Romanya'da büyük çapta traktör ve sondaj donatımı üretiliyor. Bulgaristan başlıca elektrikli telfer, elektrikli ve motorlu fork-lift ihracatçısı oldu. Oysa Bulgaristan geleneksel sebze ve sigara ticaretinin yanı sıra, makina ve donatım ticareti yapmaya, ancak EYK'ne girişinden belirli bir zaman sonra başlamıştı. Bugün bu ülkenin, bu alanda dışsatımı 400 kat artmış bulunuyor! Böylesi bir sıçrayış ülkenin kardeşçe işbirliği sistemi içindeki uzmanlaşmasının sonucudur.

Birçoğunun yakın bir geçmişe kadar geri kalmış, öncelikle tarım ülkesi olduğu topluluk üyesi ülkelerin halk ekonomilerinin yapısındaki köklü değişiklikler, ticarete bir ayna gibi yansıyor. Bir zamanların çobanlar Moğolistan'ı bugün uluslararası pazara değerli bakır-molibden alaşımı sağlıyor; önceleri yalnız «şeker» dışsatımı ile bilinen Küba, dışsatım için nikel-kobalt alaşımı üretiyor. Çekoslovakya'da geleneksel olarak güçlü olan endüstri, dış pazara atom reaktörleriyle çıkarak, yeni aşamalar kaydediyor. EYK ülkelerinin dışsatımının % 45 kadarını, makine ve donatım gibi, teknik açıdan böylesi ileri ürünler oluşturuyor. İşte, ticaretin aynası bugün bunu gösteriyor.

Ancak burada «ayna ardını», Konsey üyesi ülkelerin kapitalist dünya devletleriyle ticarete katılımını anımsatmak yerinde olur. EYK, tüm ülkelerle eşit haklı ekonomik işbirliğinin geliştirilmesinden yana çıkıyor, uluslararası iş bölümüne aktif katılıyor. Konsey çerçevesi dışında kiminle ve neyle ticaret yapacağına, her kardeş devlet kendi karar veriyor. Bu onun dokunulmaz hakkıdır. Ama yine de, genellikle topluluğun ortak çıkarları da gözönüne alınıyor. Bu ilkeyi yadsımak, çok pahalıya maloluyor. Kapitalist pazardan alınan ürünlerin, uyum sağlanmadan ithal edilmesi, sosyalist kooperasyonun önünde ciddi bir engel durumuna gelebiliyor. İyice düşünülmeden, bir anlık

(7) Bu ülkelere son 10 yılda Sovyetler Birliği'nden 370 milyon ton dolayında petrol, 46 milyon ton petrol-ürünü, 88 milyar metre-küb gaz ve 64 milyar kilovat-saat elektrik enerjisi sağlandı.

yarar peşinde koşarak kapitalist kredilere kapılmak, ekonomide kaosa yola-
çabilir, onu yabancı sermayeye bağımlı kılabilir, karmaşık politik sorunlar
yaratılabilir.

EYK üyesi devletlerin dış ticaretinin bir yönü de işte budur. Bu alanlardaki
eylemlerini daha sıkı koordine etmek, ulusal çıkarlarla ortak çıkarlar arasın-
daki kopmaz bağı daha da tam olarak hesaba katmak gerektiği görüşü, bu
ülkeler arasında giderek daha büyük anlayışla karşılanıyor.

Karşılıklı yardımlaşmanın en önemli yönlerinden bir başkası da, kardeş
devletlerin *bilimsel-teknik işbirliği*dir. Onun temelini, EYK ülkelerinde toplanan,
dünya bilimsel-teknik potansiyelinin hemen hemen üçte biri oluşturuyor. Bu
ülkelerde 10 binin üstünde yüksek öğrenim kurumu, bilimsel araştırma ve
tasarı-proje örgütü bulunuyor: Bunlar yılda bulgular düzeyindeki çalışmaları
dile getiren, 100 bin kadar patent ve know how çıkarıyor. Değişik ülkelerden
bilim adamlarının işbirliği, birkaç düzine koordinasyon merkezi (ilgili alanlarda
önde gelen enstitüler bu rolü oynuyor) ve kurumlar, uluslararası kolektifler
ve ortak laboratuvarlar aracılığı ile gerçekleştiriliyor. Güçlerin böylesine
birleştirilmesi, büyük sonuçlar veriyor. Örneğin, Dünya okyanuslarının in-
celenmesinde bu, bilimsel çalışmaların tamamlanma vadelerinin 4-5 kat azal-
masını sağladı.

Sosyalizm dünyasının yeni yüzyıla nasıl bir ekonomik göstergeler toplamıyla
gireceği, bilim ve teknolojinin bize bugünden neler vereceğine bağlıdır. İşte
EYK'nin son 35. Dönem Toplantısı ile ilgili Bildiriden yalnız iki örnek: Elektro-
nik teknik için bütünsel, tek modele uygun parçalar bazının kurulmasını
öngören, hükümetler arası bir sözleşme imzalandı. Mikrokompitörlerin gelişt-
tirilmesi ve geniş çapta kullanılması konusunda bir işbirliği programının hazırlan-
ması karara bağlandı. Yürütme Komitesi'nin bu yılın başında yapılan
102. oturumunda, Dönem Toplantısı boyunca imzalanan sözleşmenin gerçek-
leştirilmesine ilişkin önlemler saptandı. Bunun ardında gizlenen nedir?

- Elektronik teknolojinin geliştirilmesi, mikrokompitörlerin halk ekonomisinin
değişik alanlarında yoğun olarak kullanılması, endüstriyel ilerleme mızrağının
uçundaki birincil önemde bir görevdir. Mikrokompitörler sistemleri, hiç abart-
madan denebilir ki, üretimi devrimselleştiriyor, onun yetkinliğini artırıyor,
enerji ve hammadde tasarrufunu çoğaltıyor, hadde çekme tezgâhları ve kimya
reaktörlerinden ev aletlerine dek, birçok ürünün kalitesini yükseltiyor. Bu,
yarınlara giriş kartıdır.

Bu «mikrokompitörler şiiiri»ni bana EYK Sekreterliğinde Bölüm başkanı
olan Macaristanlı uzman İ.Şebeştyen okudu. Bugünkü başarıları da yine
o anlattı: Saniyede 3 binden 1 milyon işleme dek uzanan üretkenlik yelpazesini
içeren tek sistem bilgisayarların 12 modeli geliştirildi, denendi ve endüstriye
benimsendi. Cep bilgisayarları sistemleri başarıyla benimseniyor.

- Yapılan işler az değil. Ama yapılması gerekenler daha da çok ...

Evet, yaşam ilerliyor, gereksinimler artıyor. EYK Sekreterliğinde vurgulan-

diği gibi, bugünkü aşamada görev, bilimsel-teknik işbirliğini derinleştirmektir. Burada en önemli rol, programlı-amaçlı plânlama yöntemine ve tüm «bilim-teknik-üretim-sürüm» devri içinde karşılıklı etkileşmenin güçlenmesine düşüyor. Bilimsel-teknik devrimin kazanımlarını sosyalist ekonomi sisteminin üstünlükleriyle organik olarak birleştirmeye çalışan kardeş partilerin politikalarının en önemli yönlerinden biri, bilim ile üretimin entegrasyonudur.

EYK içinde *plânlama alanındaki işbirliği*, bu amaca hizmet ediyor. Gelişmede plânlılığa ve düzenliliğe dayanan sosyalist düzenin doğasında kökleşmiş, ilkesel bakımdan yeni nitelikler, bu işbirliğinde özellikle açık seçik ortaya çıkıyor.

Sorunun hiç olmazsa bir yönünü, yani ekonomik gelişme tempoları arasındaki orantıyı, ülkelerin ekonomik gelişme düzeylerindeki tarihsel farkların yavaş yavaş artıdan kaldırılması konusunu ele alalım. Verilerin dili açıktır: Konseyin kurulduğu ilk dönemde EYK üyesi kimi ülkeler, kişi başına düşen endüstri üretimi bakımından 5 misli daha gerideyken, bugün bu fark hemen hemen 3 kat azalmış ve azalmaya devam ediyor. Kollektif istem temelinde Moğolistan, Küba ve Vietnam'a öncelikli ekonomik ilerleme tempoları sağlayan kolaylıkları içeren önlemler uygulanıyor. EYK'nin plânlama alanındaki işbirliği komitesi, bundan bir süre önce bu devletlere jeolojik araştırmalar, fabrika kuruculuğu, tarımda etkinliği artırma ve taşımacılığın iyileştirilmesi için bundan böyleki yardımı içeren program niteliğinde bir belge hazırlandı.

Kardeş devletlerin plânlama alanındaki ortak çalışmaları artıyor. Ticaret anlaşmalarından ve bilimsel-teknik alandaki deneyim değiş-tokuşundan hemen sonra, 50'li yılların ortalarından itibaren, üretimde dolaysız, çok yönlü işbirliği, uzmanlaşma ve kooperasyon güçlenmeye başladı ve topluluğun üretici güçlerinin artışı temelinde entegrasyon süreçleri belirdi. Geliştirilen ulusal plânlar temelinde Beşyıllıkların koordinasyonu yönünde atılan ilk adımlardan sonra, koordinasyon çalışmaları bu plânların hazırlanmasını etkilemeye başladı. Kompleks programın kabul edilmesiyle koordinasyon daha analitik, daha bilimsel nitelik kazandı ve bu da ekonomik entegrasyonu nitel olarak derinleştirdi, ona yeni boyutlar ve çokyönlülük kazandırdı. Uzun vadeli, belirli amaca yönelik programlar ve sağlam perspektife sahip plânları uyumlaştırmaya verilen önem arttı.

EYK organlarında hazırlanan sözleşmeler temelinde, *üretim alanında* yapılan işbirliği, plânlama çalışmalarının doğrudan devamıdır. Bu işbirliği aynı zamanda büyük bir biçim zenginliğine sahiptir. Uluslararası bir jeolojik araştırma ekibi Moğolistan topraklarında araştırmalar yapıyor. Kardeş ülkelerden mühendisler DAC'deki «Nord» atom elektrik istasyonunun yapımında güçlerini birleştirmiş bulunuyor. Teknoloji uzmanları Macaristan'da Sovyet petrolü ve gazından etilen yapan bir tesis kurdular. Bu etilen özel borularla SSCB'ye aktarılıyor ve altı çeşit sentetik maddeye dönüşmüş olarak, geri geliyor ... Üretimde uzmanlaşma ve kooperasyon derinleşmeye devam ediyor.

Kanımcı çok büyük bir entegrasyon projesi olan, Orenburg'dan SSCB'nin Batı sınırına dek uzanan «Soyuz» doğal gaz boru hattı üzerinde özellikle durmak yerinde olur.

EYK Sekreterliğindeki Romanyalı uzman V. Kırstoça şunları anlatıyor:

- Bu inşaatın deneyimi, hem boyutları, hem de buradaki ortak çalışmalar açısından eşsizdir. Bu deneyim bugün de dikkatle inceleniyor.

Boyutları şöyle: Uzunluğu 2.750 km, 22 güçlü kompresör istasyonu, boruların diametresi 1.420 mm, kapasitesi yılda 24 milyar metre-küb gaz.

İşbirliği biçimleri şunlar: Projeye katılan ülkeler, herbirinin yalnız maddesel ve parasal kaynaklarla değil, doğrudan işgücüyle de katılması konusunda anlaşmış bulunuyorlardı. Boru hattının geçeceği yer, beş kesime ayrılıp, bunların başına Macaristan, DAC, Polonya, Sovyetler Birliği ve Çekoslovakya ulusal müdürlükleri getirildi. Bulgarlar oturulacak kentlerin kurulmasını ve bununla ilgili olarak orman çalışmalarını yürütecek bir Büro oluşturdular. Romanya, ocakların ve başka tesislerin düzenlenmesi için gerekli malları sağlıyor, boru ve donatım alımına katılıyordu.

Başlıca sorunlar arasındaki örgütsel bağlantı çalışmalarıyla, başbakan yardımcılar düzeyinde, hükümetler arası bir komisyon uğraşıyordu. EYK Sekreterliği Petrol ve Gaz Endüstrisi Bölümü, bu komisyonun ricası üzerine, onun çalışma organı rolünü oynuyordu. Ülkelerin bakan yardımcılarınca temsil edildiği Koordinasyon Toplantısına katılanlar ve EYK Sekreterliğinden uzmanlar inşaat ve öteki çalışma yerlerini geziyordu. Kuruculuk yüksek tem-polarla ilerliyor, her ay 75 km den fazla boru döşeniyordu. Ve «enternasyona-list çıkartma»ya katılan 15 bin kişinin üç yıllık ortak çalışmalarından sonra, 1978 Eylülünde son «kızıl» ek yerine kaynak yapıldı.

L. İ. Brejnev, kuruculara gönderdiği mesajda şunları yazdı: «Gaz boru hattının yapımı sırasında kazanılan kollektif deneyim, özellikle şu bakımdan değerlidir: O, uluslararası işçi sınıfının emek kooperasyonunun yeni biçimlerine doğru giden yolu gösteriyor.»⁽⁸⁾

Burada, SSCB'nin doğal gaz dışsatımı için Sibirya-Batı sınırı arasında kurulacak kıtalaraşırı boru hattının yapımında, burjuva dünyasından ortaklarla işbirliğinin nasıl geliştiğine ilişkin bir kıyaslama gereği kendiliğinden beliriyor. Boru ve donatım sağlamak üzere Sovyetler Birliği ile sözleşme bağlayan firmalar, bu iş ortaklığının kendi politik ve ekonomik amaçlarına ters düştüğü ABD'nin kaba şantajına maruz kalıyorlar. Örneğin, gaz türbinlerinin yapımı için sipariş alan İngiliz şirketi, Amerikalılar üretim için gerekli parçaları sağlamayı durdurmakla tehdit ettiğinden, yükümlülüklerini yerine getirememе rizikosuyla karşı karşıya bulunuyor. Fransa ve FAC'de iş çevreleri huzursuzluk içindeler. Birleşik Amerika'nın tekелci sermayesi kendine sadık kalıyor: O,

(8) L. İ. Brejnev, Lenin'in yolunda, c. 7. Moskova, 1979, s. 596.

kendi bencil yararları uğruna, Batı Avrupalı bağlaşıklarının; ıkarlarını kolayca kurban etmeye hazırdır.

Bu birbirinin karşıtı örnekler fonu üzerinde daha açık görülüyor ki, «uluslararası sosyalist iş bölümü, tüm sosyalist ülkelerin uyum içinde ve her yönde gelişmesinin yaşamsal çıkarları ve görevlerine uygun olarak, bilinçli ve plânlı biçimde gerçekleştiriliyor ve bu ülkeler arasında birliğin güçlenmesini sağlıyor.»⁽⁹⁾

GERİYE BAKIŞ VE PERSPEKTİFLER

Röportajın sonunda sonuçlar çıkarmak yerinde olur. Bunu en iyi kim yapabilir? Herhalde EYK Sekreteri Nikolay Vasilyevič Fadeev.

– Kendi ülkelerinde ekonomik stratejiyi belirleyen komünist ve işçi partilerinin yönetici rolünün, Konseyin çalışmalarında nasıl yansıdığını, lütfen anlatır mısınız?

– EYK'nin tarihinden açıkça görülüyor ki, bu çalışmalar kardeş partilerin yönetiminde yürütüldü. Aslında Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'nin kurulması girişimi bizzat onlardan geldi ve o zamandan beri onun gelişmesini bütün aşamalarda bu partiler yönlendiriyor.

Şunu anımsatayım ki, EYK içindeki işbirliği, örgüte giren ülkelerin çoğunluğunda savaşın getirdiği yıkım ve faşist soygun sonucunda önemli ölçüde sarsılmış olan ekonomilerin düşük düzeyde olduğu yıllarda başladı. Marksizm-Leninizmin sosyalist enternasyonalizm ilkeleri temelinde oluşan topluluğun kurulması, Konseye giren devletler arasında sıkı ekonomik ve politik bağlar kurulmasını, onların sosyalizm yolunda ilerleyişini hızlandırdı, emperyalizmin ekonomik abluka ve atom şantajı plânlarını suya düşürdü. Kardeş ülkelerdeki hükümet partileri önünde zor ödevler duruyordu. Ama bu ödevler SSCB'nin yardımına ve karşılıklı işbirliğine dayanılarak, son derece kısa bir zamanda çözüldü.

Dünya sosyalist sistemi geliştigi sürece, onun önüne birçok yeni, karmaşık sorunlar çıkıyordu. Örneğin, 50–60'lı yıllarda kardeş devletlerde komünist partileri ardıcıl olarak EYK çerçevesinde, en başta endüstri, tarım, bilim ve teknik alanlarında işbirliğinin geliştirilmesine yönelik birçok girişimlerle ortaya çıktılar.

EYK üyesi ülkelerin komünist ve işçi partileri temsilcileri 20 yıl önce «Uluslararası sosyalist iş bölümünün temel ilkeleri»ni kabul ettiler. Bu, büyük önemi olan bir belgedir. Bu belgede belirtildiği üzere, sosyalizmin dünya ekonomik sistemi, topluluktaki her devletin gelişme tempolarının ve etkinliğinin artmasına yardım eden halk ekonomisi strüktürlerini yaratmaya olanak veriyor. Sözü edilen ilkeler, EYK üyesi Avrupa ülkelerinin 70'li yıllara doğru

⁽⁹⁾ Uluslararası sosyalist iş bölümünün temel ilkeleri. Moskova, 1981, s. 5–6.

endüstri-tarım veya endüstri ülkesine dönüşmelerini sağlayan ortak çalışmalar için temel oldu.

Komünist ve İşçi Partilerinin Merkez Komitesi Genel (Birinci) Sekreterlerinin katıldığı EYK 23. (Özel) Dönem Toplantısı (1969)'nı ayrıca ele almak gerek. Bu toplantıda, sosyalist topluluğun gelişmesinde yeni bir aşamaya girdiği belirtildi. Sosyalist ekonomik entegrasyon tezi hazırlandı, onun amaçları, ilkesel doğrultuları, biçim ve başlıca ödevleri, politik-ekonomik özü ve ekonomik mekanizması saptandı. Bu hükümlerden hareketle Dönem Toplantısı Konseyi uzun vadeli bir işbirliği programı hazırlamakla görevlendirildi.

EYK'nin 25. Dönem Toplantısında kabul edilen Kompleks Program, Konseyin hazırladığı işte o programdı. Kompleks programın gerçekleştirilmesi şunu gösterdi ki, Konsey üyesi ülkelerin elde ettiği kazanımlar, komünist partilerinin yönetici rolüyle doğrudan bağıntılıdır; halkların özverili emeğinin ürünüdür, her partinin sosyalizm kuruculuğunun genel yasallıklarını kendi ülkesinin somut özel koşullarında yaratıcılıkla uygulamasının bir sonucudur, yeni toplumsal düzenin çok büyük yaratıcılık olanaklarının kanıtıdır.

Kompleks Programın uygulanmasındaki 10 yıllık deneyim, karşılıklı işbirliğinin derinleşmesine ve etkinleştirilmesine, sosyalist entegrasyonun geliştirilmesine yönelik olarak partilerce çizilen rotanın doğruluğunu gösterdi. Bu rotanın yaşama geçirilmesi, halk ekonomisinin önündeki en önemli sorunların çözümüne, sosyalist topluluğun gücünün, birliğinin ve uluslararası saygınlığının artması için çabaların birleşmesine yardımcı oldu.

Görürsünüz ki, insanlık topluluğunun yaşamında yeni bir olgu olan Konseyin tüm çalışmaları, komünist ve işçi partilerince yönlendiriliyor.

Kuşkusuz, bu yeni işte, nesnel ve öznel etkenlerden, böylesine boyutlu ödevlerin ilk kez saptanmış olmasından kaynaklanan güçlüklerle de karşılaşılıyor. Ama tüm önceki deneyimin gösterdiği gibi, ülkelerimizdeki erk partileri, tüm engelleri aşarak, en karmaşık durumlardan çıkış yolunu bulabiliyorlar. Bu, işbirliğimizin bundan böyle de başarıyla gelişeceğinin güvencesidir.

– Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'nin bugünkü çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

– Diyebiliriz ki, onun çalışmaları yeni bir aşamaya girdi. Kardeş partilerin 1979–1981 döneminde yapılan Kongrelerinde, her ülkede üretici güçler düzeyinde ulaşılan aşamanın, işbirliğinin derinleştirilmesini gerektirdiği belirtildi. Yaşam, ülkelerin sosyal-ekonomik gelişmesine ilişkin koordinasyon planlarını, onların ekonomik politikaları bir bütün olarak uyumlaştırılarak, daha da geliştirme zorunluluğunu dayatıyor. Böylesi bir uyumlaştırma EYK üyesi tüm ülkelerin aldıkları yükümlülükleri içtenlikle ve ardıcıl olarak yerine getirmesi temelinde hem ortak, hem de ulusal çıkarların daha tam bir biçimde gözönünde tutulmasına olanak sağlayacaktır.

Kongrelerde alınan kararlar, sosyalist ekonomik entegrasyonu aktifleştirme rotasını çizdi. Söz konusu olan, toplumsal üretimi entansifleştirme olanakla-

rıdan daha tam olarak yararlanılması, ulusal halk ekonomisi komplekslerinin yapısının iyileştirilmesi, topluluk üyesi devletlerin ortak ekonomik ve bilimsel-teknik potansiyelinden daha rasyonel yararlanılmasıdır. Kaldı ki, partiler içinde bulunduğumuz on yıllık dönemi, entansif üretim ve bilimsel-teknik kooperasyon dönemine çevirme isteminde, tam bir görüş birliği ortaya koymuş bulunuyorlar.

Halk ekonomisinin entansif gelişmesi yoluna gitmek, emek verimliliğini artırmak, enerji ve hammadde tüketimini azaltmak, temel fonları daha büyük etkinliklerle kullanmak, bütün bunlar parti kongrelerinde ana ödevin, halkların genlik düzeyinin yükselmesini sağlama ödevinin başarıyla yerine getirilmesi için zorunlu koşullar olarak belirlendi.

Kardeş parti ve ülkelerin üst düzeydeki yöneticileri arasında yapılan danışmalar, işbirliğindeki ilerleme üzerinde büyük etki yapıyor. Bunlar arasında sistemli biçimde her yıl Kırım'da yapılan dostça karşılaşmalar, önemli bir yer tutuyor. 1981 Temmuz-Ağustos döneminde yapılan böylesi karşılaşmaların sonuçlarını görüşen SBKP MK Politik Büro'su, şunları belirtti: «Sosyalist ülkelerin bütün alanlarda aralarındaki bağları çoğaltmaları, komünist ve işçi partilerinin geçen Kongrelerince ortaya konan yapıcı görevlerin tamamiyle yaşama geçirilmesi için en önemli önkoşullardan biridir. Bu bağların çoğaltılması, işbirliğine katılan kardeş devletlerin her birinde ulusal ekonominin kalkınmasına, ulusal genlik düzeyinin yükselmesine hizmet etti, ediyor.»

EYK üyesi ülkelerde, üretici güçler düzeyinin yüksek olduğu koşullarda sosyalizm ve komünizm kuruculuğunu sürdürme yönünde komünist ve işçi partilerinin öne koyduğu ödevlerin çözümü, bu ülkeler ekonomilerinin karşılıklı etkilenişini artırıcı, nitel bakımdan yeni bir adım atma gereğini ısrarla dayatıyor. İşte bu noktadan hareket edilerek, en üst düzeyde bir ekonomik danışma toplantısı yapılması konusunda görüş birliğine varıldı. Böylesi bir toplantı, sosyalist topluluk üyesi devletlerin yeni gelişme aşamasında işbirliğini daha da derinleştirmenin yollarını belirleyecektir.

EYK'nin çalışmalarını değerlendirirken, kollektif çabaların başlıca sonucunu, yani topluluğumuzun ekonomik gücünün ve politik saygınlığının artmış olduğunu vurgulamak önemlidir. Sosyalist ülkeler bu yolda güvenle ilerliyorlar.

Bir kuşağın iki yazgısı

Demografi uzmanlarının hesaplarına göre, dünya nüfusunun beşte birini sosyal aktif gençlik oluşturuyor. Bunların sorunları, durumu, perspektifleri nelerdir? Bu sorunları, genç kuşağın yaşadığı sosyal düzenin ve sosyal koşulların bütünsel niteliği dışında yanıtlamak olanaksızdır. Sermayenin erkte olduğu ülkelerde yaşayan gençliğin yazgısı, sömürünün ve eşitsizliğin tümüyle ortadan kalktığı ülkelerde yaşayan gençliğin yazgısı başka başkadır.

Derginin Bilimsel Enformasyon ve Belgesel Sorunlar Komisyonunun hazırladığı aşağıdaki yazı işte bu konuları ele alıyor.

Eyleme hazır olmak, yaratmak, kurmak, kavramak istemi, her zaman gençliğe özgü bir niteliktir. Tüm yeteneklerini en geniş bir biçimde açmak, özgürce meslek seçmek, okumak, toplumsal sorunların çözümüne katılmak, günümüz dünyasında herkesin doğal istemidir. İki karşıt toplumsal-politik sistemin varlığı koşullarında, gençliğin hak ve olanakları nasıl gerçekleşiyor?

ÇALIŞMA HAKKI

Bilgili, çalışabilen, yeniye kolayca kendini uydurabilen işçilere olan gereksinim, kapitalizmi, gençliği değişik üretim süreçlerine aktif katmaya itiyor. Bugün kapitalist dünyada tüm işgücünün % 40'ını artık gençlik oluşturuyor. Ancak kapitalist ekonominin çalışma yaşamına katılan gençliğe önerebildiği işyeri sayısı, gençliğin iş talebinden önemli ölçüde geride kalıyor.

ABD'de gençler arasında işsizlik oranı % 21,7'dir. (Zenci gençliği arasında % 42,2) FAC'de gençlik arasında işsizlik, 1974'den bu yana 400 binin altına düşmüyor. Fransa'da bu rakam 600 bindir. İngiltere'de yarım milyon dolayındadır. İtalya'da ise her dört işsizden üçünü 29 yaşın altında gençler oluşturuyor. Genç kuşaklar arasındaki işsizlik, nüfusun yaşlı kesimlerine oranla, endüstrice gelişmiş kapitalist ülkelerde toplam olarak 2-3 kat, bazı ülkelerde ise 6 kat daha yüksektir.

Oldukça gelişmiş bir mesleki hazırlık sistemi, kapitalist ülkelerdeki gençliğin emek piyasasındaki durumunun iyileşmesine yardım ediyor mu? Ancak kısmen yardım ediyor. Örneğin genç bir Fransız meslek sahibi olabilmek için yılda 5.500 frank ödemek zorundadır. FAC'de işçiler, eğitim harcamalarının dörtte üçünü öderler. İngiliz okullarını bitirip işçi olan bir genç için bu kayıp, işsizlik için verilen paranın % 35'ini yutmaktadır. Sonuç olarak, Uluslararası Çalışma Örgütü verilerinin de kanıtladığı gibi, sermaye ülkelerinde iş arayan her üç gençten birinin hiç bir meslek hazırlığı yoktur.

Yazgıları, daha yaşlı işçilerin yazgisından farklı olmayan kapitalist ülkeler-

deki emekçi gençler de aynı yöntemlerle sömürülmektedir. Ne ki, kural olarak bu sömürünün derecesi başkadır. Henüz gücünü yitirmemiş, el çabukluğu, bilime olan yatkınlığı ve aynı zamanda daha düşük ücret ödeme olanakları, (Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre, gençlere, yaşlı işçilere oranla % 40-45 daha düşük ücret ödeniyor) genç işçilerin tüm bu nitelikleri, onları işverenlerin gözünde artı değeri sırtlarına yüklemeye en uygun hedef durumuna getiriyor.

Sosyalist ülkelerde ise, gençliğin üretim güçleri içindeki yeri ve saygınlığı büyüktür. Örneğin SSCB'de halk ekonomisinin belirleyici alanlarında çalışanların çoğunluğunu, 25 yaşına kadar gençler oluşturuyor. Sosyalist devletler topluluğunda üretim araçları üzerindeki toplumsal iyelik, ekonominin planlı bir biçimde yürütülmesi ve üretim güçlerinin sürekli yükselmesi, yalnızca işsizliği ortadan kaldırmıyor, aynı zamanda işçi emeğine olan talebi sürekli kılıyor. Sovyetler Birliği'nde yalnızca 70'li yıllarda değişik iş kollarında çalışma yaşamına katılanların sayısı 19,7 milyon arttı ve bu, önemli ölçüde emekçi gençlerin katılımıyla oldu.

Sosyalizm koşullarında genç kuşakların emeğe karşı tutumu sorunu, varlığını sürdürmek için bir kaynak olmaktan çok, yaşam yolunu seçme, mesleki yazgısını belirleme sorunudur. Çekoslovakya'da okul bitiren gençlerin yalnızca % 3-5'i hemen emek sürecine katılmaktadır. Çoğunluğu, istediği mesleği seçme olanağı veren mesleki-teknik okullarda eğitimini sürdürüyor. Macaristan'da 100 orta okul mezunundan 90'ı eğitimini sürdürüyor. (Bunlardan 55'i işletme ve fabrika okullarında eğitim görüyor) DAC'de yaşları okul çağına uygun olan gençlerin hemen hemen % 90'ı poli-teknik okulları başarıyla bitiriyor.

Sosyalist ülkelerde gençler, kural olarak, meslek okullarında parasız eğitim görüyorlar. Bundan başka gençlerin yiyecek, giyecek, yatacak ve ders kitapları gibi gereksinimleri de karşılanıyor. Okulu bitirenlerin mesleğinde çalışmaları da garanti altına alınıyor. Örneğin Sovyetler Birliği'nde işletmelerde, lise, meslek-teknik ve teknik okulları bitiren 18 yaşına kadar gençler için, işletmedeki toplam işçi ve memur sayısının % 10'una eşit olan yedek işyerleri vardır. Her kentte ise, gençlerin işe yerleştirilmesi sorunları ile ilgilenen özel bürolar çalışmaktadır.

Öte yandan, sosyalist ülkelerin çoğunda, genç kuşaklar için kısa süreli çalışma günü uygulanıyor. Bu arada aylık ücretler, aynı kategoriye ve uzmanlık alanına giren ve tam gün çalışan işçi ve memurlara uygulanan ölçülere göre ödeniyor. Ayrıca 18 yaşını doldurmamış gençlere, daha uzun süreli izin hakkı tanınıyor. (Romanya'da 18-24 çalışma günü, SSCB'de 30 gün, vb.)

Elverişli çalışma koşulları yaratılması, gençlerin emek aktifliğini ve yaratıcılık girişimlerini arttırmalarına yardım ediyor. Örneğin, DAC'nde, üretim öncülleri arasında gençlerin oranı üçte birin üstündedir.

Sovyet gençliğinin tüm ülke ölçüsünde düzenlenen bilimsel-teknik bulgular

sergisi, geleneksel bir nitelik almıştır. Bunlara, sürekli katılan gençlerin sayısı 20 milyon dolayındadır.

Yeteneklerini en geniş bir biçimde harekete geçirerek çalışmak, emeğinin ürününden hakkıyla yararlanmak, bunlar, sosyalist ülkeler topluluğu gençlerinin dokunulmaz, gerçek haklarıdır.

ÖĞRENİM HAKKI

Bilimsel-teknik devrimin gereksinimleri, kapitalizmi, eğitim sisteminde bazı reformlar yapmaya zorluyor. Örneğin, okula gidenlerin ve özellikle de yüksek okul ve üniversite öğrencilerinin sayısında artışlar olmuştur. Ancak, sosyal belirtileri nedeniyle ayrımcı uygulamalar, burjuva eğitim sisteminin bu ana ilkesi, hiç de dokunulmadan yerli yerinde duruyor.

Örneğin, Avusturya Merkezi İstatistik Dairesi'nin verilerine göre, ülkede, işçi ailelerinin erkek çocuklarının % 7,8'i, kız çocuklarının ise ancak % 4'ü liseye gidebiliyor. Bu arada işverenlerin erkek çocuklarının % 49'u ve kız çocuklarının % 30'u üniversite eğitimi görüyor. Fransa'da üniversite öğrencilerinin sadece % 10'u işçi ailelerinden gelmez. FAC'de bu oran % 14, Japonya'da ise % 8'dir.

Kapitalist ülkelerde gençler için eğitim görmek bir hak değil, çok pahalıya mal olan bir yükür. ABD'de üniversitelerde yıllık eğitim masrafı 4-5 bin dolardır. Birçok kolejde bu 8 bine kadar çıkıyor. Japonya Üniversitesi'nin özel Dış Hekimliği Fakültesi'nde bir yıllık eğitim 7-9 milyon yen civarındadır. Bu, bir işçinin yıllık gelirinin 3-4 kat üstündedir. İngiltere'de ise üniversite öğrencileri ve asistanlar eğitimleri için 740 ile 6.000 sterling gibi büyük bir para ödemek zorundadırlar. Bu İngilizlerin çoğunluğunun cebine göre değildir.

Avusturya'da öğrencilerin ancak % 10'u, Fransa'da ise % 14'ü burs alıyor. Japonya Üniversitelerinde bursların tutarı, en düşük yaşam düzeyinin sadece % 6'sını oluşturuyor. Öğrencilerin yurt sorunları da bu durumdan farklı değildir. FAC'nde Reynland Pfalz bölgesinde öğrencilerin sadece % 7'sine yurtlarda yer sağlanmıştır. Frankfurt Main'da ise (Hessen bölgesi) öğrencilerin sayısı son 10 yıl içinde % 50 artmış, bu dönem içinde öğrenci yurtlarında yeni bir tek yer bile açılmamıştır.

Kapitalist ülkelerde, lise veya üniversite bitiren öğrencilerin büyük çoğunluğu kendileri iş aramak zorundadır. Fransa'da, elinde diploması olan 100 kişiden sadece % 30'unun kendi uzmanlığına uygun alanlarda iş bulma şansı vardır. ABD'nde, elinde üniversite diploması olan 1,3 milyon uzman, 70'li yılların başından beri işsizdir. FAC'nde, 1980'de üniversite bitirmiş her 10 kişiden biri işsiz kalmıştır. Aynı yıl eline diploma alan 250 bin Japonyalıdan, ancak 60 bini iş bulabilmiştir. 1982'de Avusturya'da, yüksek öğretmen okullarını bitirecek olan 1.600 kişi için okullarda sadece 200 öğretmen yeri vardır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde süregelenleşen kalifiye işgücü arz ve talebi arasındaki uyumsuzluk, kapitalizmin devlet düzeyinde kadroların hazırlığını ve bunların daha verimli kullanılmasını sağlayacak bir planlamadan yoksun olduğunu ortaya koyuyor.

Sosyalist toplumda gençliğin öğrenin hakkı, ona reel güvence ve maddesel olanak sağlanmasıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Bu ülkelerde her genç vatandaş cinsiyet, ulus ve mülkiyet durumundan bağımsız olarak parasız eğitim görmektedir. 1981'de Sovyetler Birliği'nde, 100 milyon kişi değişik yöntemlerle eğitim kapsamına alınmıştır. Sovyet devleti bir lise öğrencisinin eğitimi için 180 ruble, teknik okul öğrencileri için 700 ruble dolayında, her üniversite öğrencisi için de 1.000 rubleden fazla harcama yapmaktadır. Bu ülkede, eğitim kuruluşlarının gösterimli araç ve gereçlerle donatılmasına, yurtların donatım ve bayındırmasına da büyük ödenekler ayrılıyor.

Öğrenci bursları sorununa gelince: Sovyetler Birliği'nde üniversite öğrencilerinin % 77'si, teknik okul öğrencilerinin de % 72'si burs alıyor. Romanya'da ve daha birçok sosyalist ülkede, üniversite öğrencilerinin % 70 kadarı devlet burslarından yararlanıyor. Macaristan'da ise birçok çeşit burs vardır: «başarı»-bursu, not toplamı orta derecenin üstünde olan öğrencilere verilir. «Sosyal»-burs, öğrencilere aile durumları gözönünde bulundurularak verilir. Okulda gösterdikleri başarı durumları bunu etkilemez. Bir de «Halk Cumhuriyeti»-bursu vardır. Bu da en başarılı öğrencilere verilir. Ama her öğrenci bu üç çeşit burstan da yararlanabilir. Yeter ki iyi okusun, başarı göstere.

Sosyalist ülkelerde, üniversite öğrencileri arasında işçi ve köylü kökenli ailelerden gelenlerin yüksek bir payı vardır. Macaristan'da öğrencilerin % 43'ü kol emeği işçilerinin çocuklarıdır. Bu oran Romanya'da % 50 dolayındadır.

Sosyalist devlet, gençliğin eğitim görme isteğini her bakımdan teşvik ediyor. SSCB'de, eğitimini üretimden kopmayarak sürdürenler için çok elverişli koşullar, kolaylıklar sağlanmıştır. Örneğin, bunlara sınavlar ve diploma hazırlık dönemi için ödemeli izinler sağlanır. Eğitimin son yılında ise, maaşının % 50'sinin korunması koşuluyla, haftada bir gün izin kullanma hakkı tanınmaktadır. Sonuç olarak, üretimden kopmadan gece ve mektupla eğitim gören bir üniversite öğrencisi, beş yıllık eğitimi sırasında 10-12 ay işinden serbest bırakılmakta, bu arada maaşını da eksiksiz almaktadır. Devlet şundan ötürü bu yola gitmektedir: Sosyalizmde bireylerin yüksek bilgiyle donatılması sorunu, yalnız genç insanın özel sorunu değildir. Bunda, bilgili ve kalifiye uzmanlara gereksinimi olan tüm emek kolektiflerinin ve aynı zamanda tüm toplumun çıkarı vardır.

Belirttiğimiz gibi, sosyalist ülkeler topluluğunda öğrencilerin önünde iş bulma gibi bir sorun yoktur. Bu, uzmanlar için de geçerlidir. Bunlar için mesleğine uygun iş bölümü daha eğitim kurumlarında eğitim süreci içindeyken yapılıyor. DAC'nde, 1980'de, yüksek ve meslek okulları bitiren 66 bin genç

uzman ekonominin değişik alanlarında çalışmaya başlamıştır. ekoslavakya'da bu rakam 108'5 binin üstündedir. Bulgaristan'da 53,5 bin dolayındadır. 1981'de, SSCB'de halk ekonomisine 2,1 milyon uzman kadro katılmıştır. Bunların 0,8 milyonu niversite ve 1,3 milyonu da meslek okulu mezunudur.

YÖNETİM HAKKI

Bugün kapitalist toplum gençliği, önceki kuşaklara kıyasla, daha geniş politik haklara sahiptir. Örneğin, ilerici güçlerin ardıcıl savaşımları sonucu, son yıllarda birçok gelişmiş kapitalist ülkede 18 yaşını dolduran gençler de seçme ve seçilme haklarına kavuştu. Ancak ABD'de ve daha birçok ülkede, varlık ltleri, yerleşim, okuma-yazma ve politik dürüstlük ltleri vb. en başta gençlerin haklarını çiğneyen ölçütler, eskiden olduğu gibi hâlâ yrr-lktedir. Sermaye dünyasında gençlerin ancak 21 yaşında ve hatta 28-30 yaşında seçimlerde sandık başına gidebildiği devletlerin sayısı hâlâ çok yüksektir. Genellikle gençlerin yönetim organlarında temsili hiç denecek kadar azdır. Gençlik yığınlarını, devleti yönetme işlerine yatkınlık gösterme, doğrudan gençleri ilgilendiren sorunların zmne katılmak olanaklarından yoksun bırakma, onları aktif toplumsal eylemlerden uzaklaştırma politikası kapitalist ülkelerde egemen çevrelerce bilinçli olarak yürütülmektedir.

Burjuva toplumu, yüksek ve orta düzeydeki yönetim kadrolarını genellikle ayrıcalıklı okulların yetiştirdiği gençler arasından seçiyor. Örneğin Fransa'da bu okulları şöyle sıralamak olanaklıdır: Politeknik Enstitüsü, Yüksek Ticaret Okulu, Paris ğretmen Okulu, Politeknik Bilimler Enstitüsü, Ulusal Yönetim Okulu ... Bu okullarda, elit kadronun politik eylemlere yatkınlığı ve yeteneğinin yükseltilmesi, kapitalist düzenin sosyal değerlerinin koruyucusu olarak yetişmesi yönünde eğitim yapılıyor. Böylece egemen sınıflar, genel olarak ekonomi ve toplum yönetiminde babalarının yerini alacak olan kadroyu, yani kendi halefini yetiştiriyor. Ana gençlik yığınının eğitimine gelince, V. İ. Lenin'in de dediği gibi, kapitalizm bunları «burjuvazinin itaatli ve becerikli kulları, burjuvazinin istemlerine boyun eğen birer kle durumuna getirmeye alışıyor.»⁽¹⁾

Kamuoyunu işleme, tüketime psikolojisini ve konformizmi, basmakalıp bir «yığın kültürü»n kkleştirme çabaları da, aynı amaa hizmet ediyor. Gençlere eğitim kurumlarında, günlük yaşamda, üretimde, her yerde bireycilik, çıkar hırısı ve paraya tapma nitelikleri aktif bir biçimde aşılıyor. Kapitalizm gençlerin sosyal aktiflik sürecini her ne pahasına olursa olsun, bunların apolitik olmasına, toplumsal politik yaşamın keskinleşen sorunlarına kayıtsız kalmasına doğru yönlendirmeye alışıyor.

Sosyalizm ise gençliği bambaşka bir rolle ykmlyor. Sosyalist toplum genç

(1) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtları, c. 37, s. 431.

kuşağın politik bakımdan aktif olmasına, yönetim işlerini iyi benimsemesine, devletin her eylemine yatkınlık göstermesine büyük bir ilgi gösteriyor. Sosyalizmde gençlere halk erki organlarında yalnız seçme ve seçilme hakkı sağlanmamıştır, aynı zamanda tüm yasal hukuksal belge ve projelerin tartışılmasına katılma, yönetime öneri götürme ve tavsiyede bulunma hakları da tanınmıştır. Tipik bir örnek verelim: Macaristan'da gençlerin haklarını saptayan yasanın tartışılmasına 1,9 milyon kişi katılmıştır.

Sosyalizmde gençliğin toplumun yönetimi işlerine katılma olanakları, Sovyetler Birliği örneğinde çok iyi görülüyor. Bugün SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumunda her dört sayılandan biri ve yerel sovyetlerde her üç sayılandan biri, yaşı 30'un altında gençtir.

Gençliğin bu organlardaki temsilcileri emeğin korunması ve akranlarının sağlığı ile ilgili yasaların uygulanmasını denetliyorlar. Gençlerin genel eğitim ve kültür düzeylerinin yükseltilmesi, günlük yaşamlarının ve boş zamanlarının daha iyi örgütlenmesi, sporun geliştirilmesi için çaba harcıyorlar.

Sosyolojik araştırmalara göre, SSCB'de gençlerin % 43'ü, çalıştıkları işletmelerin yönetimlerine şu veya bu biçimde katılıyorlar. Her üretim kollektifinde, gençlerin yönetime katılması değişik biçimlerde olmaktadır. İşçi toplantılarına, sürekli eylem içinde olan üretim toplantılarına, halk denetim organlarına, bilimsel-teknik topluluklarına, genç uzmanlar konseylerine katılma gibi ... İşletmelerde ve bunların yapısal birimlerinde çalışan her 1.000 yöneticiden 89'u gençtir.

Sovyet gençliğinin toplumsal yaşamın yönetim işlerine katılması, aynı zamanda çok yaygın olan yığınsal örgütlenme ağı ve en başta Sovyetler Birliği Leninci Komünist Gençlik Örgütü-Komsomol kanalıyla gerçekleşiyor. Komsomol, kendi kendini yöneten, girişken bir örgüttür. Bu örgütün kendi tüzüğü ve birçok sorunu bağımsız olarak çözmeye olanağı sağlayan maddesel gücü ve enformasyon araçları vardır. Komsomolun temsilcileri birçok bakanlık ve genel müdürlüklerin yönetimlerine katılıyorlar. Devlet organları, günlük yaşamda gençliği ilgilendiren her kararı Komsomolla birlikte, ya da onun önerilerini gözönünde bulundurarak alıyorlar. SSCB'de 2 milyon dolayında genç üretim işçisi, fabrika ve işletmelerin, yerel sendika örgütlerinin yönetim organlarına seçilmiştir. Temel sendika örgütlerinin yönetimlerinde görev alan her üç kişiden biri gençtir.

Sosyalist ülkelerde toplum yaşamına geniş ve çok yönlü katılım genç kuşağın, sosyalist eğitimi, emek aktifliği, ideolojik ve ahlaksal yükselişi için gerçek bir okuldur.

Burjuva toplumunun gençliğin yaşamsal sorunlarını çözmeye kabiliyetsizliği, onun giderek daha geniş kesimlerini, varolan kapitalist sisteme alternatif aramaya zorluyor. Bu koşullarda, eski düzenin gençlik politikası alanında tarihsel inisiyatifini geri dönüşsüz bir biçimde elinden alan reel sosyalizmin çekicilik gücünün çok büyük önemi vardır.

Uluslararası gangsterliğin buzdağı

Gelişmekte olan Ülkelerde CİA Operasyonları

Gizli servisler, emperyalizmin dış politikasının ana araçları arasındadır. Sosyalist ülkeler her nekadar baş hedefse de, gelişmekte olan ülkeler de onların dikkat alanı içindedir. Çeşitli nedenlerle emperyalist haber alma servislerinin, özellikle bu ülkelerdeki eylemleri en kışkırtıcı, en küstah karakter taşıır, en nefret verici biçimler alır.

Çeşitli emperyalist haber alma servislerinin eylemlerinin eşgüdömlü olduğu, sık sık ortak operasyonlar yürüttükleri sır değildir. Hemen hemen her olayda, CİA'nın başı çektiği ABD haberalma örgütleri baş roledir. CİA'nın 30 yılı aşkın dosyasında, ulusal kurtuluş hareketleri kuşağındaki devrimci, ilerici güçlere ve hareketlere yöneltilmiş yıkıcılık olayları belirgindir. Bu, «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin Bilimsel Enformasyon ve Dökümantasyon Komisyonunca hazırlanan aşağıdaki araştırmada ortaya konuyor.

TERÖR VE TUZAKLAR YOLU

İşte, son 30 yılda yukarda sözü edilen ulusal kurtuluş hareketleri kuşakta CİA'nın katılımıyla veya doğrudan kontrolü altında gerçekleştirilen operasyonların yalnızca bir bölümünün listesi.

1953. İran'da, Muhammed Musaddık'ın hükümetini deviren darbe.

1954. Guatemala'da Jacobo Arbenz'in ilerici hükümetini deviren bir askersel darbe.

1958. Mısır Devlet başkanı Cemal Abdül Nasır'a karşı bir suikast girişimi.

1959. Seylan (bugünkü Sri Lanka) Başbakanı Solomon Bandaranaike'nin bir suikast sonucu öldürölmesi.

1960. Fidel Castro'ya yönelik ilk terörist eylemin örgütlenmesi. 1981'e kadarki dönemde kendisinin yaşamına yönelik toplam 24 girişimde bulunuldu.

1961. Hindistan Başbakanı, Jawanarlal Nehru'ya karşı komplo düzenlenmesi.

Kongo Cumhuriyeti (Şimdiki Zaire) Başbakanı Patrice Lumumba'nın katledilmesi.

Küba'ya karşı Playa Hiron çıkarması.

Dominik Cumhuriyetinde bir darbe.

1969. Mozambik Kurtuluş Cephesi (FRELIMO) Başkanı Eduardo Mondlane'in öldürölmesi.

1971. Uganda'da, CİA ile işbirliği içinde, İngiliz karşı-haberalma örgütü

MI-6 ve İsrail'in MOSSAD'ı bir darbe düzenledi. Millileştirme politikası uygulayan Milton Obote hükümeti devrildi.

1973. Gine ve Cape Verde Adalarının Bağımsızlığı için Afrika Partisi (FAIGC) Genel Sekreteri Amilcar Cabral'ın katledilmesi.

Şili'de yasal Halk Birliği Hükümetinin alaşağı edilmesi, Başkanı Salvador Allende'nin öldürülmesi ve faşist bir diktatörlüğün kurulması.

1975. Bangladeş Halk Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Mudjibur Rahman'ın öldürülmesi.

1977. Kongo Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Marien Ngouabi'nin öldürülmesi.

1978. Afganistan'ın yasal hükümetine karşı hareket eden eşkiyalar için eleman eğitime ve silah sağlanmasına başlandı.

1979. Grenada'nın ilerici hükümetini devirmek amacıyla bir darbe planlandı.

Nikaragua devrimine karşı, iç politik durumu istikrarsızlaştırmayı, hükümet karşıtı mültecilere yardım etmeyi, ülkenin yöneticilerine karşı suikast düzenlemeyi içeren eylemler arttırıldı.

1981. Hindistan polisi, Başbakan İndira Gandhi'ye karşı aşırı sağcı, CİA ve diğer emperyalist haberalma servisleriyle yakın ilişkisi olan Ananda Marg örgütüne hazırlanan bir tuzağı ortaya çıkardı.

Mozambik Halk Cumhuriyeti'nde ABD haberalma servislerinin gizli eylemleriyle ilgili bir soruşturmanın sonuçları açıklandı. CİA ajanları, Başkan Samora Moises Machel ve diğer Mazambik yöneticilerini öldürmeyi planlamışlardı.

Zambia'da, CİA ve Güney Afrika gizli servisleri ülkenin Cumhurbaşkanı Kenneth Kaunda'nın, Genel Kurmay Başkanı'nın, Polis Örgütü Başkanı'nın, ve bazı yüksek güvenlik görevlilerinin öldürülmesini planlamışlardı.

CİA'nın Libya devriminin lideri Muammer Kaddafi'yi öldürme planları açıklandı.

Seyşel Adaları Cumhuriyeti'ne paralı askerlerce düzenlenen korsan saldırıda, Güney Afrika haberalma servisi ile birlikte CİA'nın parmağı vardı.

Panama devriminin lideri General O. Torrijos kuşkulu bir biçimde bir hava kazasında öldü.

ABD haberalma servisleri, El Salvador'da devrimi «geri çevirmek» ve «bir başka Nikaragua'yı önlemek için eylemlerini arttırdılar.

Bunlar kamuoyuna yansımış CİA operasyonlarından bazıları. «US NEWS and World Report» dergisinin yazdığına göre, yalnız 1961-1976 yılları arasında CİA, «arzu edilmeyen» yöneticilere ve hükümetlere karşı yaklaşık 900 belli başlı gizli operasyon gerçekleştirmiştir.

KİRALIK KATİLLER ELİYLE

Gerçeği doğru kavramak için şu saptanmalıdır: ABD haberalma örgütü terörist operasyonlarını ne zaman ve nerede olanak varsa, yerli kiralık kişiler veya ABD'ce finanse edilen yabancı ajan ve örgütler ya da «dost», bir başka deyişle emperyalist yanlısı rejimler eliyle gerçekleştirir. Buradaki hesap açık, iz kaybettirmek, CİA'dan şüphelenilmesi engellenemese bile onun doğrudan sorumlu tutulmasından kaçınmak.

Asya'da, bu araçlar arasında Afganistan'a karşı çalışan Peşhaver'de üslenmiş (Pakistan) İslamic Allianca örgütü de var. *Afrika'da*, Sedat rejimi Libya'ya karşı askersel provokasyon düzenlenmesinde aktif olarak kullanıldı. *Latin Amerika'da*, diktatörlük rejimlerinin özel bir rolü var, onların yardımıyla CİA, politik katil yetiştiren bir dizi merkez kurdu. Bu merkezlerden birisi Guatemala'dadır ve başkarargâh başkanlık sarayıdır. Adaylar, ABD'deki Küba döküntülerinden gelir. Latin Amerika'da ve ABD'de bu merkezlerden toplam 15 tane vardır. Tümü, CİA'den, Küba, Nikaragua ve diğer ülkelerden kaçan büyük toprak sahipleri ve sanayicilerden alınan parayla işletilir.

Son zamanlarda bu merkezler gözle görülür ölçüde aktifleştiler. Küba karşıtı grupların yanında Nikaragua'dan karşı-devrimcileri de eğitiyorlar. Silahlar Şili, Uruguay, El Salvador, Guatemala ve Honduras'tan gelir, tümü «MADE in USA» damgalıdır.

İşin ilginç yanı şudur: Bu askeri kampların varlığı ve amaçları gizli tutulacağı yerde reklam edilir. 23 Aralık 1981'de «The New York Times» birinci sayfada Miami kaynaklı bir yazı yayınlandı. Florida'da Everglades adlı küçük bir kasaba yakınındaki bir kampta, Nikaragua'ya hükümeti devirmek üzere sızdırılacak «mülteciler»in (karşı-devrimciler için kullanılan sözcük – Not Red.) eğitimine özellikle hız verildiği bildiriliyordu. Aynı yazı, Nikaragua, Küba ve Panama hükümetlerini silahlı yolla devirmek için, özel Amerika-ıçi savunma birimlerinin kurulduğundan da söz ediyordu.

Bunlar ve pekçok diğer olgu gösteriyor ki, CİA ABD emperyalizminin «ağzının tadını kaçıran» örgüt ve kişilere karşı kullanılan geniş bir terörist çeteler ağını yönetiyor.

* * *

CİA, ulusal kurtuluş bölgesindeki kabileler arası çatışmaları ve ayrılıkçılığı kıskırtmaktan sorumludur. Aşağıdakiler bunun bir dizi göstergesinden yalnızca birkaçıdır.

Nijerya'da, CİA 1960'larda ülkenin doğu bölgesine elkoymak isteyen ayrılıkçı güçlere para ve silah sağladı.

Angolo'da, Pretoria'daki ırkçı rejim ve onun haberalma örgütüyle birlikte hareket eden CİA, ayrılıkçı UNİTA ve FNLA gruplarına Angola devrimini

boğmak için büyük destek verdi. CİA bu iki grubun askersel ve teknik kaynakları için 50 milyon dolar harcadı. Bugün de, ABD ve Güney Afrika haberalma servisleri Angola Halk Cumhuriyeti'nin yasal hükümetine karşı savaşan UNİTA'nın silahlı çetelerine çeşitli biçimde yardım veriyor.

Hindistan'da, CİA Pakistan üzerinden kurduğu gizli kanalları kullanarak, Pencab, Jammu ve Kaşmir eyaletlerinde aktifleşen ayrılıkçı hareketlere para yardımı yapıyor. Terörist eylemlerde bulunan eşkiya çetelerini besliyor ve eğitiyor.

PSİKOLOJİK SAVAŞ

CİA, eylemlerini terörizmle ve politik ve diğer provokasyonları örgütlemekle sınırlamaz. O, diğer ülkelerin işlerine karışmanın özel bir biçimi olan, psikolojik savaşta da aktif rol oynar. ⁽¹⁾

CİA'nın «psikolojik» operasyonlarının en uğursuz örneği Şili'deki Halk Birliği Hükümetine karşı yürütülen yoğun kampanyadır. ABD Senatosu istatistiklerine göre, CİA, yalnız Şili'de hükümete karşı propaganda malzemesinin üretilmesi ve yaygınlaştırılması için 2.500.000 dolar harcadı.

Her yıl ABD bütçesinden, yabancı ülkelerdeki yıkıcı propaganda için, yaklaşık 2 milyar dolar ayrılıyor. Bu paranın büyük bir bölümü CİA kanallarına akıtılır.

ABD'li gazeteci L. Wulf 1981 Temmuzunda Madrid'de verdiği «Basın ve CİA» konulu konferansta, bu casusluk örgütünün 30.000 çalışanından iki bininin şu veya bu biçimde basın, radyo ve televizyonla ilişkili olduğunu belirtti. CİA'nın yıkıcı eylemlerinin bir biçimi, Wulf'un belirttiğine göre, ABD ve yabancı ülkelerdeki gazetelere yollanan ve bu yayınlarda «kendi adamları»nca basılan özel malzemenin hazırlanmasıydı.

Finlandiyalı gazeteci J. Lindfors ve J. Rislakki, «CİA» adlı kitaplarında, CİA'nın 50 gazeteyi, dergiyi, haber ajansını ve radyo istasyonunu kontrol ettiğini yazıyorlar. 100'den fazla ABD'li, yaklaşık 800 yabancı gazeteci ücretli CİA ajanıdır. ⁽²⁾

Latin Amerika'da, ABD haberalma servisi, «Copley Haberler Servisi»ni ve «Latin Haber Ajansı»nı yönetmektedir. CİA ile sıkı ilişkileri olan «Inter-Amerikan Basın Örgütü» Latin Amerika'da yaklaşık bin gazeteyi besleyen bir haber servisine sahiptir. Bu örgüt, özellikle Küba ve Nikaragua'ya karşı aktiftir.

Asya ve Afrika'da, CİA, onu gözlerden gizleyen bir dizi göstermelik örgüt ve ajanı çalıştırır. Bunlardan birisi, şubelerinin bulunduğu yaklaşık 20 ülkede casusluk ve propaganda işleriyle uğraşan «Asia Foundation»dur. Yine, «Asya

⁽¹⁾ Bak: Emperyalist propaganda, araçları, mekanizması, amaçları «Barış ve Sosyalizm Sorunları», sayı 11, 1981.

⁽²⁾ J. Lindfors, J. Rislakki, CİA, Helsinki, 1978, s. 97.

Halklarının Anti-komünist Birliği» ulusal-yurtsever ve kurtuluş hareketlerine karşı yıkıcı eylemlerde uzmanlaşmıştır. CİA ile ilişkili olduğu bilinir.

CİA'nın yardımıyla yeni propaganda örgütleri kurulmaktadır. Bunlardan birisi, «Mısır'da Basın Özgürlüğü için Uluslararası Örgüt» adını taşır. Başlıca görevi Ortadoğu'da komünist ideolojinin yaygınlaşmasını önlemektir.

Dahası, CİA «bağımsız» bilimsel merkezlere, eğitim ve kültür kurumlarına ajanlar sızdırır. Örneğin, bilinen Afro-Amerikan Enstitüsü New York'ta çalışır. Resmen, o bir «hükümet dışı» örgüttür, ama CİA ile sıkı ilişki içinde iş görür. Afrikalıları ABD'de yetiştirmenin yanında, bu enstitü Afrika'da kitaplar ve diğer propaganda malzemesini basar ve yayar.

BEYAZ SARAY'IN EMRİYLE

CİA'nın eski bir üst yöneticisi olan H. Rositzke, ABD başkanlarının bu örgütü sistem atikolarak, diplomatsız dış politika yürütmek, silahlı kuvvetlersiz askersel yapmak, Kongrenin onayı ve kontrolü olmaksızın bilinçli olarak diğer eylem ülkelerinin iç işlerine karışmak için bir araç gibi kullandıklarını yazıyor. ⁽³⁾

Uzun bir süre Kongre gizli servislerin dış operasyonlarıyla ilişkili konulardan uzak tutuldu. Neki, CİA düzenlemesi suikastlerden, komplolardan, kanlı yıkıcı eylemlerden öfkeye kapılan ABD ve dünya kamuoyu, 1975 yılında Kongreyi CİA eylemleri üzerinde bir araştırma yapmaya zorladı. Frank Church başkanlığında bir Senato komisyonu kuruldu. Uzun bir süre sonra bu komisyon kapalı oturumlarda CİA'nın yabancı politik liderleri öldürmek üzere komplolar düzenlediğini, ABD içinde ve dışında diğer yasa dışı operasyonlar yürüttüğünü açıkladı. Bu oturumların sonunda, örgütün ülke dışındaki eylemlerine bazı sınırlamalar konuldu. Özellikle, CİA'ye yabancı ülkelerde planladığı operasyonları daha önceden bazı Kongre komisanlarına haber verme yükümlülüğü getirildi.

Reagan'ın Beyaz Saraya yerleşmesiyle CİA'nın tarihinde yeni bir dönem başladı. Yeni başkanın ilk adımlarından birisi 1970'lerde getirilen, önemsiz ve çoğunlukla kağıt üzerinde kalan sınırlamaların bile kaldırılmasını ve CİA'nın çalışma serbestliğinin genişletilmesini önermek oldu. «Time» dergisinin yazdığına göre, «yeni başkan CİA'nın pazesunu yeniden güçlendirmekte ve onu yönetiminin global politikasının önemli bir ögesi yapmakta kararlıdır.» ⁽⁴⁾

Geçen yıl sonunda CİA direktörü William Casey, Senato Haberalma Komitesine Reagan yönetiminin, haberalma örgütlerini dış politika eylemlerinin etkin bir aracı olarak kullanmayı planladığını ve bu alanda çalışan CİA elemanlarına buna uyumlu olarak daha geniş haklar ve yetkiler verileceğini söyledi.

⁽³⁾ H. Rositzke, CİA's Secret Operations, New York, 1977, s. XVI.

⁽⁴⁾ «Time» 19 Ocak 1981, s. 27.

Aralık 1981'de, Reagan haberalma örgütlerinin Amerikan yurttaşları arasında ve yurt dışında bilgi toplama konusunda imtiyazlarını genişleten iki başkanlık emri (yasa gücündedir) imzaladı. Yabancı ülkelerde yıkıcı çalışmaların yoğunlaştırılması yeniden onaylandı. CİA, Beyaz Saray'ın desteğiyle, yasa tanımazlık, ulusal kurtuluş hareketlerine karşı eylemler ve egemen ulusların içişlerine kabaca karışmak yolunda yürüyerek yeni yıkıcı ve terörist operasyonlar planlamaya başladı. CİA'nın bugünkü «öncelikleri» içinde şunlar var: ABD'ne sığınmış Küba karşıtı mültecileri yeni terörist eylemlerde kullanmak, Kampuçya'nın yasal hükümetine karşı operasyonlar düzenleyen Pol-Pot çetelerinin artıklarını silahlandırmak ve gelişmekte olan ülkelerin liderlerinin yaşamına karşı komplolar ve saldırılar düzenlemek.

CİA, böylece operasyonlarını Washington yönetiminin istemine aykırı olarak değil, onun bilgisi ve genel yönlendirmesi altında yürütüyor. Açıkladığımız olgular, ABD emperyalizminin bu özel servisinin kocaman uluslararası gangsterlik buzdüğünün yalnızca bir ucudur.

Vietnam Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Le Zuan yoldaş'a

Çok değerli Le Zuan yoldaş,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi ve kendi adıma, 75. doğum yıldönümünüzü candan kutlar, Türkiye işçi sınıfının devrimci savaş selamlarını iletirim.

Çok genç yaşıınızda Vietnam'daki ulusal ve sosyal kurtuluş savaşına katıldınız. Yıllarca tutuklu kaldınız, sürgünlere gönderildiniz. Ancak hiçbir güç sizi Vietnam'daki devrimci süreçten, Vietnam halkının haklı savaşımından koparamadı. Komünist hareket içerisinde, Vietnam Komünist Partisi'nde en zorlu ve en sorumlu görevleri başarıyla yürüttünüz, yürütüyorsunuz. Sizin adınız, Vietnam halkının tümüyle kurtulmasıyla, sosyalist Vietnam'ın gelişmesiyle, Sovyetler Birliği ile Vietnam arasındaki sağlam dostluk ve kardeşlik ilişkileriyle sınımsız bağlıdır. Türkiye komünistleri, Sizi, Vietnam işçi sınıfının, dünya komünist hareketinin seçkin bir savaşçısı, ateşli bir Marksist-Leninist, proletarya enternasyonalizminin ardıcıl bir savunucusu olarak tanıyor.

Çok değerli Le Zuan yoldaş,

Size, 75. doğum yıldönümünüzde sağlık ve esenlik dileriz. Vietnam Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreterliğine yeniden seçilmeniz nedeniyle en içten başarı dileklerimizi iletiriz.

7 Nisan 1982

*Komünist selamlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
İ. Bilen*

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitapçıılardan satın alabilirler:

Adam-Kuckhoff-Buchhandlung

5100 Aachen

Löhgraben 4

Buchhandlung Ludwig Feuerbach

8600 Bamberg

Obere Brücke 3

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

5070 Bergisch-Gladbach

Bensberger Straße 128

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

4800 Bielefeld

Feilen Straße 10

Progress-Buchhandlung

5300 Bonn

Oxford Straße 17

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

3300 Braunschweig

Adolfstraße 1

Dein Buch Volksbuchhandlung

2800 Bremen 1

Richtweg 4

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

6100 Darmstadt

Leuteschläger 3

Büchershop Angela Davis

4600 Dortmund

Kampstraße 80

Heinrich-Heine-Buchhandlung

4000 Düsseldorf

Ackerstraße 3

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber

8520 Erlangen

Schiffstraße 5

Karl-Liebknecht-Buchhandlung
4300 Essen 1
Viehofer Platz 14
Tat-Buchhandlung «Johanna Kirchner»
6000 Frankfurt/Main
Schumannstraße 56
Buchzentrum in der Goethestraße
6000 Frankfurt/Main
Goethestraße 56
Buchhandlung Walter Herbster
7800 Freiburg
An der Mehlnwaage 2
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
6300 Gießen
Schiffenberger Weg 1
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3400 Göttingen
Burgstraße 24
Internationale Buchhandlung GmbH.
2000 Hamburg 13
Johnsallee 67
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3000 Hannover
Hamburger Allee 37
Buchhandlung kollektiv GmbH.
6900 Heidelberg
Plöck 64a
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3500 Kassel
Werner-Hilpert-Straße 5
Kollektiv-Buchhandlung
2300 Kiel 1
Falckstraße 16
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5000 Köln
Fleischmengergasse 31
Buchhandlung Rosa Luxemburg
4150 Krefeld
St.-Anton-Straße 86

Bücherzentrum Süd-West

6500 Mainz

Bilhildisstraße 15

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

6800 Mannheim

U 2, 3

Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.

3550 Marburg

Am Grün 56

Buchhandlung Libresso

8000 München 40

Türkenstraße 66

Karl-Liebknecht-Buchhandlung

4400 Münster

Steinfurter Straße 15

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber

8500 Nürnberg

Weinmarkt 12 a

Dein Buch Volksbuchhandlung

2900 Oldenburg

Am Damm 26

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber

8400 Regensburg

Glockengasse 7

Lenchen Demuth-Buchladen

6600 Saarbrücken

Nauwieser Straße 13

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

5900 Siegen

Freudenberger Straße 18

Buchhandlung Hornung und Steinbach

7000 Stuttgart

Wilhelmsplatz 1

Buchhandlung W. A. Bastigkeit

5500 Trier

Lindenstraße 10

Friedrich-Engels-Buchhandlung

5600 Wuppertal-Elberfeld

Gathe 95-57

Değerli okurlar,

Dergimize ilişkin görüşlerinizi öğrenmeye büyük önem veriyoruz. Bize «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisini daha ilginç, daha çekici yapmada yardımcı olacağınıza inanıyoruz.

Sizden aşağıdaki soruları yanıtlamanızı rica ediyoruz:

1. «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisini ne zamandan beri sürekli izliyorsunuz?

- a) 1 yıl, b) 2–5 yıl, c) 5 yıldan fazla

2. Derginin hangi bölümlerini en ilginç buluyorsunuz?

- a) Özgün sorunların çözümlendiği yazılar
b) Görüş değiş-tokuşu
c) Komünist partilerinin eylemleri ve gelişmeleri üstüne yazılar
ç) Kitap eleştirileri, bibliyografya
d) Enformasyon, istatistik veriler

3. Aşağıdaki sorunlarla ilgili yazıların hangilerini daha ilginç buluyorsunuz?

- a) Ekonomi
b) Politika, dünya olayları
c) Marksizm-Leninizm teorisi
ç) Bilim ve kültür
d) Barış savaşı

4. «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin içeriğine ilişkin özel bir görüş ve öneriniz var mı? Derginin hangi sorunları ele almasını öneriyorsunuz?

5. Yaşınız

- a) 25'ten küçük, b) 26–40, c) 41–59, ç) 60'tan büyük

6. Mesleğiniz ...

7. Adresiniz Kent ... Ülke ...

Yanıtlarınızı şu adrese gönderiniz:

«Yeni Çağ» – Stredisko pro rozšírování tisku,

Praha 6, Thakurova 3

Czechoslovakia

**«YENİ ÇAĞ» I
OKU
VE
OKUT!**

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<i>Vladimir Şçerbitski</i>	
SBKP'nin ekonomik stratejisinin en önemli ilkesi	313
<i>Konstantin Zarodov</i>	
Leninizm ve enternasyonalizmin kimi sorunları	326
xx: SSCB'nin 60. kuruluş yıldönümü üstüne	339
<i>David Garcia</i>	
Muhalefeti birleştirme çabaları	341
xx: Filistin Komünist Partisi kuruldu	345
<i>Ruben Sanchez, Orlando Millas</i>	
Bir devrim modeli yoktur	346
xx: Kapitalist dünyada uluslararası şirketler	357
<i>Mihail Novikov</i>	
Entegrasyon mekanizması nasıl çalışıyor	370
xx: Bir kuşağın iki yazgısı	383
xx: Uluslararası gangsterliğin buzdağı	389

ÖZEL SAYFALAR

xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Vietnam Komünist Partisi MK Genel Sekreteri Le Zuan yoldaşa mesajı	395
--	-----